

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографски)

на

XIV^{-то} обикновено Народно събрание.

Трета редовна сесия.

XXXIII заседание, понеделникъ, 29 ноемврий 1910 г.

(Открито отъ прѣседателя г. д-ръ П. Ораховацъ, въ 2 ч. 40 м. слѣдъ пладне)

Прѣседателъ: (Звъни) Засѣданието се отваря. Моля г. секретаря да прѣвѣри отежтвяющитѣ г. г. народни прѣдставители.

Секретарь П. Паскалевъ: (Прочита списъка. Отежтвяватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Али Алибеевъ, Георги Арабаджиевъ, Махмудъ Ахмедовъ, Славчо Бабаджановъ, Михаилъ Бакърджиевъ, Цаньо Барбаловъ, Константинъ Батоловъ; Янко Вожилонъ, Константинъ Велиновъ, Василь Вълевъ, Йонко Гунчевъ, Милошъ Дановъ, Генчо Денчевъ, Василь Димчевъ, Владимиръ Дяковичъ, Александъръ Екимовъ, Пани Ивановъ, Иванъ Инджовъ, Мустафа Исмаиловъ, Александъръ Каназирски, Никола Козаревъ, Христо Конкилевъ, Димитъръ Константиновъ, Теньо Константиновъ, Димитъръ Манойловъ, Василь Мантовъ, Тахиръ Мехмедовъ, Тодоръ Михайловъ, Георги Палашевъ, Дончо Палазовъ, Стефанъ Паприковъ, Недко Пеневъ, Димитъръ Пенковъ, Петъръ Петровъ, д-ръ Стефанъ Поповъ, Драганъ Поповъ, Никола Поповъ, д-ръ Еньо Разпоповъ, Стефанъ Рожевъ, Изетъ Русчуклу, Иванъ Саллабашевъ, Панчо Стаменовъ, Димитъръ Стефановъ, Афузъ Сюлеймановъ, Ангелъ Тараторовъ, Петъръ Тодоровъ П, Алексъ Филиповъ, Александъръ Христовъ, Ефремъ Христовъ, Драганъ Чакъровъ, Гани Черневъ и Никола Чолаковъ)

Прѣседателъ: Отежтвяватъ 52 народни прѣдставители; има изискуемото се число, за да се счита засѣданието законно.

Съобщавамъ на Събранието, че прѣседателството е разрѣшило отпущкъ на слѣднитѣ г. г. народни прѣдставители: на разградския Гани Черневъ — 5 дена, на бургазкия Димитъръ Стефановъ — 4 дена, на дупнишкия Славчо Бабаджановъ — 3 дена, на пловдивския Янко Вожилонъ — 1 день, и на татарпазарджишкия Лазаръ Ивановъ — 2 дена.

Постѣжило е слѣдующето запитване отъ варненския народенъ прѣдставителъ г. Димитъръ Драгиевъ къмъ г. министра на правосѣдието: (Чете)

„Отъ 1 септемврий т. г. влѣзе въ сила новоприетиятъ законъ за привилегитѣ и ипотеки, съ който, като се прѣмахна досегашното купуване-продаване недвижими имоти съ частни продаватели, прѣдвижда се вписване на всички сегашни и бѣдѣщи до-

кументи за покупка-продажба и ипотекиране недвижими имоти въ надлежнитѣ ипотечни книги, които се водятъ отъ нотариуситѣ и мировитѣ сѣдии въ княжеството.

„Отъ макаръ и кратковрѣменното още приложение на този законъ се забѣлѣзва, обаче, че нѣкои отъ паредбитѣ му, въ извѣстно отношение, не само че не докараха повече сигурностъ въ сдѣлките за покупка-продажба и ипотека, но наопаки внесоха нова несигурностъ, а засѣдно съ това и повече затруднение и разноси за странитѣ и повече осложнение и пужна прѣтовареностъ въ книговодството и работата въобще на нотариуситѣ и мировитѣ сѣдии.

„Поради това и на основание чл. 107 отъ конституцията, питамъ г. министра на правосѣдието: извѣстно ли му е всичко това и не смѣта ли да внесе вече по надлежния редъ необходимо пужнитѣ подобрения било въ самия тоя законъ, било въ книговодството, прѣдвидѣно въ него, за да се опростотвори, оевтини и оздрави зарегистровката на разни документи въ надлежнитѣ книги за въ полза и на странитѣ, и на самитѣ нотариати и мирови сѣдилища?“

Постѣжило е запитване отъ народния прѣдставителъ г. Александъръ Поповъ до г. министра на въшпнитѣ работи и на изповѣданията съ слѣдующето съдържание: (Чете)

„1. По силата на какво каноническо правило или законъ сѣдятъ на чело на управлението на Старозагорската епархия двама владици — митрополитъ Методий, канонически избранъ, и епископъ Йосифъ за управляющъ сѣщата епархия отъ 5 години?

„2. Защо тая привилегия за тая само епархия, когато е извѣстно, че тя е една отъ най-малкитѣ епархии?

„3. Ако високопрѣосвещениятъ Методий е отстраненъ отъ администрацията на епархията, това трѣбва да е станало възъ основа на една присѣда.

„4. Ако пъкъ нѣма такава присѣда, докога г. министърътъ ще държи за управляющъ Старозагорската епархия епископъ Йосифа, защото неговата длѣжностъ е излишна и щета на държавното съкровище, тъй като титулярниятъ митрополитъ извършва всичкитѣ си длѣжности: освещава храмове, ръкополага свещеници, подписва всички рѣшения на епархийския съвѣтъ и пр.

„5. Тоже за излишен ли намира ли г. министърът и софийския епископ Варлаам, защото съ това се дава повод на венчки останали митрополити да искат помощи (викарии), съ което косвено да се опетява държавната хазна.“

Има постъпило питане до г. министъра на обществените сгради, пътищата и съобщенията от народния представител г. Георги Сукуровъ. Понеже г. министърът отсъства, питането се отлага.

Постъпило е питане от варненския народен представител г. Димитър Драгневъ към г. министъра на финансите. Понеже г. министърът отсъства, и това питане се отлага.

Трето питане е постъпило от севлиевския народен представител г. Вачо Стапчевъ до г. министъра на търговията и земледелието съ следното съдържание: (Чете)

„1. Знае ли г. министърът, че, въпреки чл. 60 от закона за лозарството, агрономът от Търновския окръг не е прегледал едингодишният и двегодишният маточници за американски лози за представяне на премии?“

„2. Ако той знае, какви мерки е взелъ, за да се изпълни законът и успокои възбуденото лозарско население.“

Моля г. министъра да отговори на това питане.

Министър д-ръ Т. Кръстевъ: Азъ не зная нищо по това. Моля да ми се изпрати прѣписъ отъ питането. Ще събера свѣдѣния и ще отговоря.

Прѣседателъ: Постъпило е питане отъ славейския народен прѣдставител г. Стамболийски до г. министъра на финансите съ следното съдържание: (Чете)

„Питамъ г. министъра на финансите, защо подвѣдомственитъ му чиновници въ министерството не искатъ да съдѣйствуватъ на едно дружество тукъ въ София, което си е турило за цѣль да открива между другото и разни контрабанди по тютюна, спирта и пр.“

Моля г. министъра да отговори на това питане.

Министъръ А. Ляпчевъ: Има питане, г. г. народни прѣдставители, защо Министерството на финансите не влиза въ съгласие съ нѣкакво си дружество за откриване контрабанди. Министерството на финансите има законъ, споредъ който всеки единъ, който открие контрабанда, се възнаграждава. Това почитамо дружество нѣма друго да върши, освѣтъ да посочи на Министерството на финансите случаи, дѣто има контрабанда, за да може и контрабандата да се открие, и откривателътъ да добие възнаграждение. Но господата прѣдлагатъ нѣкакъвъ новъ способъ, който за мене нито е ясенъ, нито може да бѣде приемливъ. Тѣ като-че-ли искатъ туй: Министерството на финансите да влѣзе въ съгласие съ това дружество, но въз основа на какво, не знамъ, и то да има нѣкакво прѣимущество при откриването на контрабандитъ.

С. Родевъ: Нѣкаква концесия.

Министъръ А. Ляпчевъ: Нѣкаква концесия. (Смѣхъ) — Това за мене не може да бѣде нѣщо сериозно най-напрѣдъ затуй, защото азъ не знамъ, какво собствено тѣ искатъ отъ Министерството на финансите.

А. Стамболийски: Нѣкакви свѣдѣния и да ги улеснява.

Министъръ А. Ляпчевъ: Министерството на финансите винаги дава свѣдѣния, но Министерството на финансите не може да се постави въ услуга на такова дружество, което въ същото време води про-

цесъ противъ Министерството на финансите, и не може да остави цѣлата си архива на разположенето на нѣкои хора, които чакатъ възможност тамъ, дѣто могатъ да се пакърнатъ интереситъ било на фиска, било на публиката, която е заинтересована съ този фискъ. Ето защо азъ не съмъ могълъ да приема това. Дружеството е свободно да търси и открива, и когато посочи нѣкъдѣ контрабанда и Министерството на финансите не му дава съдѣйствие, тогава разбираме; но другото му искане за мене е непонятно и невъзможно да се изпълни.

Прѣседателъ: Г. Стамболийски! Доволенъ ли сте отъ отговора на г. министъра?

А. Стамболийски: Не съмъ доволенъ. Азъ станахъ тѣлководител на желанията на това дружество, защото каза ми се, че чиновникитъ не искали да му даватъ никакви свѣдѣния и никакви улеснения. Та, мисля, нѣма защо чиновникитъ така хладно да се държатъ къмъ него.

Министъръ А. Ляпчевъ: Не е истина.

Прѣседателъ: Има питане къмъ г. министъра на обществените сгради, пътищата и съобщенията отъ варненския народен прѣдставител г. Кръстевъ Мирски. Понеже г. министърътъ отсъства, питането се отлага.

Съобщавамъ на Събраниято, че отъ г. министъра на финансите съ постъпили бюджетопроектитъ за приходитъ и разходитъ на Царство България за 1911 г., които ще бѣдатъ сега раздадени.

Минаваме на дневенъ редъ — второ четене законопроекта за застрахуване на одъръ рогатъ добитѣкъ.

Д. Драгиевъ: Г. прѣседателю! Азъ съмъ отпразилъ къмъ г. министъра на финансите едно питане и не чулъ да отговори.

Прѣседателъ: Когато азъ го съобщихъ, г. министърътъ не бѣше въ залата на Събраниято, и затова казахъ, че то се отлага.

Д. Драгиевъ: Но сега г. министърътъ е тукъ.

Прѣседателъ: Сега е тукъ, но азъ съобщихъ, че питането Ви се отлага за следното заседание и че минаваме на дневния редъ.

Д. Драгиевъ: Азъ мисля, че това се прави нарочно, за да се избѣгне отговорътъ на г. министъра. Питането ми се отнася до не внесения на бюджетопроектитъ, съ което г. министърътъ продължава да напуска закона за отчетността по бюджета.

Прѣседателъ: Г. Драгиевъ! Азъ съобщихъ на Събраниято Вашето питане, но понеже тогава г. министърътъ отсъствуваше, казахъ, че то се отлага, и следъ това дохожда г. министърътъ. Азъ докладвамъ питаньята и запитванията по редъ, и понеже ги свършихъ, минаваме на дневенъ редъ.

Д. Драгиевъ: За утрѣ то не губи своето значение. Утрѣ ще чакамъ да чуя отговора на г. министъра.

Прѣседателъ: Моля г. докладчика по законопроекта за застрахуване на одъръ рогатъ добитѣкъ да го докладва.

Докладчикъ В. Александровъ: Г. г. народни прѣдставители! Ще ви докладвамъ законопроекта за за-

страхуване на едъръ рогатъ добитъкъ тѣй, както е поправенъ отъ комисията.

Заглавието на законопроекта е: (Чете)

„З а к о н ъ

за застрахуване на едъръ рогатъ добитъкъ.“

Прѣдседателъ: Моли г. г. народните прѣдставители, които приематъ заглавието, както е прочетено отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ В. Александровъ: (Чете)

„Чл. 1. При учрѣждението за застрахуване на полскитъ произведения отъ градушка се урежда отдѣленіе за застрахуване на едъръ рогатъ добитъкъ. Застраховката почива върху началата на взаимността.“

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Диньо Рашевъ.

Д. Рашевъ: Г. г. народни прѣдставители! Този законъ проектъ, когато се внесе, имаме за цѣль най-вече да осигури именно този добитъкъ, който принася най-голяма полза на нашето земледѣлие, който е тѣсно свързанъ съ производството въ нашата страна. У насъ не само едриятъ рогатъ добитъкъ принася полза, ами полза принасятъ и конетѣ, понеже има нѣкои мѣста, дѣто хората изключително се ползватъ само съ коне, защото рогатиятъ добитъкъ, воловетѣ, не може да работи по тѣзи мѣста. Тамъ хората сж принудени да си купуватъ коне, за да правятъ кираджилтъкъ или да ги впрѣгатъ въ талиги, или да прѣнасятъ товари отъ едно мѣсто на друго. А въ нѣкои мѣста, както въ Родопитѣ, употребяватъ, вмѣсто едъръ рогатъ добитъкъ, само мулета и се ползватъ чрѣзъ тѣхъ да прѣнасятъ товари отъ едно мѣсто на друго, да прѣнасятъ катранъ, дърва и разни пѣща, потребни на поминъка на нашето население. Та, казвамъ, като имамъ прѣдъ видъ тѣзи нѣща, азъ настоявамъ да се застрахува не само едриятъ рогатъ добитъкъ, но да се застрахува изобщо едриятъ работенъ добитъкъ, защото съ туй ще се принесе една голѣма полза на поминъка въ нашата страна.

Прѣдседателъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ В. Александровъ: Г. г. народни прѣдставители! Да се говори лю този въпросъ е вече късно. Какъвъ добитъкъ ще се осигурява е казано въ самото заглавие на законопроекта. Вие приехте и по принципъ, при първото четене, че този законъ е за застраховка именно на едъръ рогатъ добитъкъ. Тѣй щото, по-нататкъ не може да се говори.

А. Краевъ: Завчера по това стана цѣлъ скандалъ. Защо пакъ настоявате?

Докладчикъ В. Александровъ: Ама то е застрахуване на едъръ рогатъ добитъкъ, г. Краевъ.

А. Краевъ: Допуска се и противното.

Докладчикъ В. Александровъ: Не може да се допусне.

Прѣдседателъ: Има думата г. министрътъ на търговията и земледѣлието.

Министръ д-ръ Т. Кръстевъ: Г. г. народни прѣдставители! Онзи денъ попаднахме въ една грѣшка съ тълкуването на правилника; изглежда, че нѣкои народни прѣдставители иматъ желание да повдигнатъ днесъ пакъ сѣщия въпросъ — за друго да говорятъ,

Азъ ви внасямъ законопроектъ за осигуряване на едрия рогатъ добитъкъ, и вие можете да изкажете само пожелание да се внесе законопроектъ за осигуряване на конетѣ. Това може да стане съ другъ законъ проектъ, но не и съ този, който сега азъ ви внасямъ и който е за осигуряване на едрия рогатъ добитъкъ. Осигуровката на конетѣ почива на по-други основания и, слѣдователно, нѣма защо да се говори сега за конетѣ или за други добитъци. Законопроектътъ е разясненъ и обясненъ само върху едрия рогатъ добитъкъ.

Б. Токевъ: И заглавието се прие.

Министръ д-ръ Т. Кръстевъ: И не само заглавието сега се прие, ами по принципъ се прие осигуровката само на едрия рогатъ добитъкъ. Осигуровката на конетѣ не може да стане съ този законъ проектъ, защото отъ изучаванията, които сж направени, осигуровката на конетѣ е по-деликатна работа, защото конятъ е по-деликатно животно. Азъ не съмъ готовъ съ законопроектъ за осигуровка на конетѣ и ако нѣкой народенъ прѣдставителъ, като г. Рашевъ, иска законъ проектъ и за осигуровката на конетѣ, нека внесе по частна инициатива едно прѣдложение и да го разгледаме.

Ето защо, моля да не се простираме по този въпросъ и да не попадаме пакъ въ онази грѣшка, въ която попаднахме.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Кръстьо Мирски.

К. Мирски: Г. г. народни прѣдставители! Възраженията на г. министра на търговията и земледѣлието да се внесе прѣдложение по частна инициатива за осигуровката на конетѣ не издържа критика, толкова повече, че de facto въ настоящето Събрание систематически се прѣселѣдватъ отъ червената маса прѣдложенията, внесени по частна инициатива, върѣки нашето голѣмо право, което имаме по конституцията.

Министръ д-ръ Т. Кръстевъ: Това е сега дертъ!

К. Мирски: Възражението тукъ е друго. Въ миналото засѣданіе ние изгубихме врѣмето основателно, а сега неоснователно ще губимъ врѣме. Негова милостъ (Обръща се къмъ г. Рашева) трѣбваше да повдигне въпроса, когато говорихме по заглавието. Въ миналото засѣданіе заглавието не бѣше за „факултативно“ застрахуване, а сега заглавието е за застрахуване на рогатия добитъкъ, и като го приехме, рѣшихме вече въпроса. За Бога, да не говоримъ по рѣшени прѣдмети.

Обаждатъ се отъ мнозинството: Браво!

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Александъръ Димитровъ.

А. Димитровъ: Отказвамъ се.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Г. г. прѣдставители! Азъ мисля, че ние чрѣзъ този законъ проектъ, трѣбва да прѣселѣдваме слѣдната единичка цѣль: да осигуримъ на българскитъ земледѣлски стопани въ случай на смъртъ работния добитъкъ и по възможностъ и млѣчни едъръ добитъкъ. Всензвѣстно е, че конятъ, като работенъ добитъкъ, почва да замѣства вола, който малко-помалко захваща да се отгледва като добитъкъ повече за месо, неже-ли за работа. Когато г. министрътъ на търговията и земледѣлието е ми-

слитъ да внесе единъ законопроектъ за застраховка на работния добитъкъ, азъ мисля, че първата му обязаностъ бѣше да прѣдвиди и застраховката на вирѣгатнитѣ коне.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Сега не мога.

Д. Драгиевъ: И ако неговата комисия, която той е назначилъ да състави или прѣведе този законопроектъ, е направила това опущение, мисля, че г. министърътъ не бива въ случая да се противи, когато камарата иде да попълни тая празнота. Ако Вие, г. министре, настоявате да не се спомене за конетѣ, то Вие съ нищо не ще можете да помогнете въ това отношение на напѣдничавитѣ земледѣлци, такива, които се намиратъ вече изъ всѣка околина, такива, които се намиратъ отколѣ години вече изъ Добруджанския край, дѣто, ако отидете, едва-ли ще срещнете изъ пати волъ или биволъ, а ще срещнете коне впрегнати и въ талига, ще срещнете коне впрегнати и въ плугъ. Въ Добруджанско си служатъ повечето съ коне. Питамъ Ви азъ, съ какво идете Вие чрѣзъ Вашия законопроектъ да помогнете на тѣзи най-напѣдничави стопани, а такива има вече почти изъ всички околии въ България.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Азъ на болшинството помагамъ.

Д. Драгиевъ: Вие съ нищо не идвате да имъ помогнете.

Отъ мнозинството: Не е вѣрно!

Д. Драгиевъ: И когато народното прѣдставителство иде да се вмѣси въ тая работа и прѣдлага да се прѣдвиди застраховка и на конетѣ като работенъ добитъкъ, Вие казвате, че това било деликатна работа. Азъ мисля, че, колкото и деликатна да бѣде тая работа, народното прѣдставителство не е до толкова просто, щото да не може да се справи съ нея, нито мисля, че Вие, като министъръ на търговията и земледѣлнето, не можете да дадете мнѣние по този въпросъ.

Н. Холевичъ: При първото четене трѣбваше да кажете това.

Д. Драгиевъ: Г. Холевичъ ме прѣкъсва и казва, че този въпросъ трѣбваше да се възбуди при принципното разискване. Много сте правъ, г. Холевичъ, но закѣснѣлъ съмъ не азъ, а Вие съ бѣлѣжката си. Този въпросъ се повдигна при първото четене, но, може-би, Вие сте отжествували. Народното прѣдставителство има не само право, но и длъжностъ да се застъпи, щото да бѣде прокарана застраховката и на конетѣ, като работенъ добитъкъ въ българскитѣ земледѣлски стопанства. Чудно ми е, какъ г. докладчикътъ, а заедно съ него и г. Мирски, казватъ, че, понеже сме приели въ заглавието на законопроекта да се каже „Законъ за застрахуване на едѣръ рогатъ добитъкъ“, понеже тамъ има една дума „рогатъ“, то като-че-ли тая дума ще ни убеди, ако вземемъ да говоримъ при чл. I. Ние можемъ да измѣнимъ така съдържанието на този законопроектъ, щото, слѣдъ като привършимъ неговото обсъждане, при трето четене да махнемъ тѣзи рога, които въ случая мислите, че бодятъ и васъ и насъ, а ако ги оставимъ така, ще бодятъ онѣзи стопани, които нѣматъ волове за вирѣгане, ами иматъ коне.

Азъ прѣдлагамъ да се направи надлежното измѣнение въ чл. I на този законопроектъ, щото да бѣдатъ застраховани не само воловетѣ и биволитѣ, но и конетѣ като работенъ земледѣлски добитъкъ, изобщо да се застрахува едриятъ работенъ добитъкъ.

Прѣседателъ: Има думата г. министърътъ на търговията и земледѣлнето.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Азъ заявявамъ, г. Драгиевъ, че, ако вие рѣшите да се приеме застраховка и на конетѣ, азъ ще си оттегля законопроекта, защото въ него е обезбедена само тая материя, която той съдържа, а не и друга.

Д. Драгиевъ: Вие асия тѣй гласувате законитѣ си.

Прѣседателъ: Г. Драгиевъ! Моля, дайте пиемено Ването прѣдложение.

Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Атанасъ Краевъ.

А. Краевъ: Г. г. народни прѣдставители! Никждѣ въ правилника, нито чрѣзъ друго специално рѣшение на камарата, не е ограничено правото на народния прѣдставителъ, ако произнесе да говори по заглавieto, да не може, обезбѣдайки текета на законопроекта, да изкаже своята мисль. Вотира се едно заглавие за рогатия добитъкъ и се претендира, че вече не може да се иска разширение на принципа и за другия работенъ добитъкъ. Ще се съгласите, г-да, че това е една софистика, която не търпи критика. Може азъ да съмъ си формулиралъ прѣдложението по чл. I, може да съмъ отжествувалъ въ тази минута, когато се е гласувало заглавieto, може да не се е спирало вниманието ми на етикета толкова, колкото на същността на въпроса, който се урежда отъ законопроекта. Можете ли да ми прѣдставите едно non possumus, да ми запуните устата чрѣзъ факта, че се е приело едно противно заглавие? Тогава, каква смисль има третото четене? Именно въ третото четене се хармонизиратъ различнитѣ текстове, хармонизира се заглавieto съ текета на законопроекта, изглажда се, коригира се и се дава на законопроекта една съвършена форма. Прочее, при второто четене, както и оня денъ се обясни, макаръ и да е произнесато да се говори по заглавieto, може да се прокара въ текета на законопроекта нова идея.

Г. министърътъ каза: „Азъ съмъ внесѣлъ законопроектъ за застрахуване на рогатия добитъкъ. Разширите ли тази застраховка за другия работенъ земледѣлски добитъкъ, азъ ще си оттегля законопроекта.“

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Да, да.

А. Краевъ: Азъ не мога да се пачудя, какъ можете да заплашвате народното прѣдставителство, че ще си оттеглите законопроекта. Защо такова заплашване, защо такова прѣдупрѣждение? — Защо да не допуснете, Вие, г. министре, това нѣщо?

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Вие питате, защото не сте проучили начина за застрахуване на конетѣ и начина за застрахуване на добитъка. Ако бѣхте изучили въпроса, щѣхте да видите, че, когато се застрахуватъ коне, малко по-други работи трѣбва да се иматъ прѣдъ видъ.

А. Краевъ: Азъ не съмъ специалистъ по материята, г. министре, и въ подробности не мога да влизамъ. Едно нѣщо, обаче, азъ съзнавамъ и имамъ право, като народенъ прѣдставителъ, да го кажа; а то е слѣдното. Кога е рѣководната идея на Вашия законопроектъ, коя е основната мисль на вашето законоположение? На-ли да осигурите работния добитъкъ на земледѣлския народъ?

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Не работния добитъкъ, а едриятъ рогатъ добитъкъ.

А. Краевъ: Защо толкова симпатии само към едрия рогатъ добитък? Чудна работа! Защото има рога ли? Защото той е алфата и омегата въ нашето земледѣлско стопанство? Очевидно, не. Вашата основна мисъл е да застрахувате работния добитък на земледѣлското население.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Вие сте лошъ тълкувателъ на моята мисълъ.

А. Краевъ: Вие се грижете не за добитъците, а за хората — хората сж основата на тая държава, тѣ сж нейната душа, нейната мощъ.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Тогава, турете вжтрѣ и кокошките.

Я. Поповъ: Да туримъ и хората, тогава.

А. Краевъ: Е добръ, по-рано хората употребяваха прѣимуществено рогатия добитък; отъ нѣкое врѣме насамъ, обаче, почнаха да прѣдпочитатъ конетѣ, защото сж по-пъргави, по-издржливи, по-скоро, въ по-късо врѣме по-голъмо пространство могатъ да разоратъ, по-тъжна работа може да се извърши въ земледѣлското стопанство чрѣзъ тѣхъ, отколкото чрѣзъ другия добитък. Е добръ, намъ ни се казва: „Ние прѣдлагаме да се застрахува само рогатиятъ земледѣлски добитък“. Добръ, нѣмаме нищо противъ това, ние сме съгласни съ васъ да се застрахува рогатиятъ добитък; но сме на мнѣние, че не е злѣ, и желаемъ да се застрахуватъ и конетѣ, които сж тоже работенъ добитък.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Внесете прѣдложение.

А. Краевъ: Защо непрѣмѣнно да внесемъ тукъ прѣдложение, когато въпросътъ е въ свѣзка, когато и рогатиятъ добитък, и конетѣ сж орждие, съ което си служатъ земледѣлците въ обработване земята? Нѣма нужда отъ особенъ законъ и, може-би, ние, съставътъ на Народното събрание, имаме право да приемемъ или не Вашето гледище. И ако Вие, като министъръ на търговията и земледѣлието, се сърдите и поставяте такъвъ ултиматумъ на камарата: „Или ще приемете законопроекта *tel quel*, какъвто съмъ го внесълъ, или, ако искате да го разширите, азъ ще го оттегля и не искамъ да има никакъвъ законъ, тогава не може да се законодателствува.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Вие не искате да ме разберете.

А. Краевъ: Азъ, прочее, г. г. народни прѣдставители, поддържамъ, че почтенитѣ наши другари иматъ право да направятъ прѣдложение за разширение осигуровката и върху нерогатия земледѣлски добитък, и второ, обявявамъ се въ полза на това прѣдложение, защото го считамъ разумно и полезно, тъй като ние ще искаме да покровителствуваме земледѣлците, народа повече, отколкото рогатия или нерогатия добитък.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Иванъ Евстратиевъ Гешовъ.

И. Гешовъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ станахъ да се присъединя къмъ тѣзи бѣлѣжки на г. Краева, толкова повече, че, споредъ моитѣ свѣдѣния, въ Министерството на търговията и земледѣлието той въпросъ за застраховката на всички работенъ добитък е отколя изученъ. Г. министъръ Ляпчевъ, ми се струва, нѣма да опровергае това, което ще кажа азъ — че прѣди двѣ години такъвъ

законопроектъ за застраховка на всички работенъ добитък бѣше приготвенъ отъ него и внесенъ дори въ Народното събрание, ако се не лъжа, или, въ всеки случай, бѣше приготвенъ. На-ли тѣй, г. министре? Слѣдователно, въпросътъ е изученъ въ Министерството на търговията и земледѣлието, и азъ не зная сега, защо оттогава насамъ е станало такова измѣнение въ възгледа на министерството, щото сегашниятъ министъръ на търговията и земледѣлието да дохожда и казва: „Тоя въпросъ не е изученъ и, слѣдователно, азъ не мога да приема такава прѣдложение; азъ ще си оттегля законопроекта“. Г. министре! Повтарямъ, въпросътъ е изученъ, и азъ мисля, че на основание на тѣзи изучавания може твърдѣ добръ да се разшири тая застраховка и върху домашния добитък. Казвамъ домашния добитък, не само работния, защото, споредъ мене, тая застраховка, тоя опитъ, който правимъ, трѣбва да се разшири дори и върху свинетѣ. Свинетѣ, г. г. народни прѣдставители, както всички знаете, сж единъ много доходенъ добитък, който най-скоро се гон. Имаме у насъ мѣста, като Смѣдово въ източна България, дѣто хората се прѣпитаватъ съ него, много печелятъ отъ него и го изнасятъ въ странство. Защо сега, слѣдъ като въпросътъ е билъ изученъ въ министерството — и азъ моля г. министра Ляпчевъ да каже, да-ли азъ нѣмамъ право, като говоря това — настоящиятъ г. министъръ на търговията и земледѣлието тѣй категорично заявява тукъ, въ Народното събрание, че по никой начинъ не може да приеме разширението, което тукъ се прѣдлага?

Г. г. народни прѣдставители! Азъ мисля, че въпросътъ заслужава да се обмисли по-зрѣло, и бихъ желалъ да чуя онова, което г. министъръ Ляпчевъ ще каже на това мое запитване.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Тукъ има едно недоразумѣние, защото никой не е противъ учрѣждаването на института за застраховка на конетѣ, когато толкозъ много може да се каже въ тѣхна полза. Но тѣзи застраховки трѣбва да отговарятъ и на застрахованитѣ обекти. Когато се застрахуватъ говеда е едно, а когато се застрахуватъ коне е друго, както и застраховката срѣщу градушка става при по-други условия.

В. Георгиевъ: Съгласни сме върху това.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. министърътъ на търговията и земледѣлието ни заяви, че той е противъ застраховката на конетѣ, но че тѣхната застраховка не може да се уреди по сѣщия начинъ, както е уредена застраховката на едрия рогатъ добитък.

Сега, легитимното желание на народното прѣдставителство, което и азъ сподѣлямъ, е да се изработи законопроектъ и за застраховка на конетѣ. Сподѣлямъ напълно този възгледъ, и въ много отношения намирамъ, може-би, по-належаща нужда за застрахуване на конетѣ, отколкото дори на самия рогатъ добитък; но това е въпросъ на специаленъ законъ. Азъ, както и всички вие, ще се надѣваме, когато г. министърътъ на търговията и земледѣлието ще се намѣри въ възможностъ, да удовлетвори туй легитимно желание. Но да се смѣта, че застраховката на конетѣ трѣбва да стане еднакво, по сѣщитѣ начала, както тази на едрия рогатъ добитък, това е невъзможно.

А. Краевъ: Моля, г. министре, благоволете да отговорите, обгръщаше ли Вашиятъ законопроектъ и конетѣ, еднакво съ рогатия добитък?

Министъръ А. Ляпчевъ: Не, законопроектътъ ми не обгръщаше конетѣ.

А. Краевъ: А имахте ли приготвенъ специаленъ законъ за застраховка на конетѣ?

Министъръ А. Ляпчевъ: Моятъ законопроектъ бѣше внесенъ въ 1908 г. Неговата задача, както и задачата на много мои законопроекти, бѣше тази: да може да се повдигне въпросътъ въ нашето общество и да не излѣзе, че законътъ се палата. Но, за жалостъ, опитътъ ме убѣди, че дори когато законопроектитѣ минатъ презъ Народното събрание, нашето общество пакъ много малко се интересува. И този законопроектъ отъ 1908 г. бѣше едно повдигане на въпроса предъ цялото българско общество.

И. Гешовъ: За застраховка на всички добитѣкъ ли, или само на рогатия?

Министъръ А. Ляпчевъ: Доколкото си спомнямъ, само на рогатия добитѣкъ. Трѣбва да видимъ законопроекта; той е единъ въпросъ, който, може-би, има историческо значение. Но ни занимавамъ слѣдното: една застраховка за рогатия добитѣкъ се различава отъ застраховката на конетѣ. Тамъ не може да има споръ. Легитимното желание, повтарямъ, е да се постигне едно по-скорошно застрахуване на конетѣ; това и азъ разбирамъ, но по специаленъ законъ.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Александъръ Стамболийски.

А. Стамболийски: Г. г. народни прѣдставители! Вѣрно е, че работата съ нерогатия добитѣкъ, особено съ конетѣ, е по-деликатна; но още по-вѣрно е, че е необходимъ единъ законъ за застраховката именно повече на този добитѣкъ, отколкото на рогатия. Какво ще застрахуваме, питамъ се азъ? Ще се намѣрятъ изъ Плевенско нѣкои други волове за по 500, 600, 700, 800 л., стопанитѣ на които ще приближатъ къмъ това учрѣждение. Но какво ще застрахуватъ ония, които иматъ единъ волъ за 150 или 120 л.?

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. Стамболийски! Ако ми е позволено, да Ви прѣсѣка. Ще застрахуваме, прѣди всичко, оня едъръ добитѣкъ, който идва за подобрение на нашата раса. Вие знаете, че той струва между 500 и 1.000 л. на глава.

А. Стамболийски: Г. г. народни прѣдставители! Струва ми се, че този добитѣкъ, който изтѣква г. Ляпчевъ, да бѣде застрахованъ, се изхвърля отъ самия законопроектъ; този добитѣкъ, който се напада отъ туберкулоза, ще бѣде изключенъ отъ този законопроектъ, и ще се обезщетява, както досега се обезщетяваше — съ по 100 л. Азъ бихъ желалъ поне тѣзи чуждестранни крави да не изхвърляме отъ застраховката.

Министъръ А. Ляпчевъ: Ама тѣ не се изхвърлятъ, г. Стамболийски.

А. Стамболийски: Но никѣдъ не се споменава отъ какви болести.

Министъръ А. Ляпчевъ: Тѣ се разбиратъ.

А. Стамболийски: Има изпратенъ единъ циркуляръ отъ мѣкаритѣ до насъ, за да научатъ, кравитѣ, които сѣ заболѣли отъ туберкулоза, ще бѣдатъ ли изхвърлени?

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. Стамболийски! Ако ми позволите, да Ви обясня въпроса, какво собствено прѣсѣлѣватъ мѣкаритѣ. Това е слѣдното. Споредъ закона за ветеринарната полиция, туберкулозни добитѣци, особено кравитѣ, отъ които се добива мѣко,

не се допускатъ. Заразенитѣ отъ тѣхъ подлежатъ на унищожение. А мѣкаритѣ, дѣто се оплакватъ, то е малко по-друго. Когато се унищожаватъ тѣзи заразени крави, на стопанитѣ не се плаща пълната цѣна, а имъ се плаща по 100 л. Това е недостатъчно за тѣхъ, но това е въпросъ, който трѣбва да се уреди съ закона за фонда за эпизоотитѣ, дѣто трѣбва да се прѣдвиди едно по-големо обезщетение за тѣзи унищожавани за обществена полза добитѣци. И когато това се постигне, само по себе си ще се разрѣши въпросътъ за исканията на тѣзи мѣкари. Но колкото до застраховката изобщо на добитѣка, да се вмѣква вътрѣ и туберкулозниятъ, ще бѣде голѣма грѣшка.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Какъ може да се вмѣкне?

А. Стамболийски: Значи, г. министре, Вие намирате за необходимо да се повишатъ премиятѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Намирамъ, че обезщетението, което се дава, е малко.

А. Стамболийски: Да, малко е; скандално е да се дава 100 л. за една крава отъ странство, която струва 800 л. Обществото я убива за своитѣ интереси и не я заплаща на ония, които я купилъ. Добрѣ, повишете премиятѣ на този законъ, но не бѣйте изхвърля правото на тѣзи хора да застрахуватъ кравитѣ си въ това дружество.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Вие повдигате другъ въпросъ, който не е въ свързка съ законопроекта.

А. Стамболийски: Повдигамъ най-важния въпросъ, който не е засегнатъ въ законопроекта. Недѣйте изключва краваритѣ, недѣйте имъ отнема правото да застрахуватъ своитѣ крави. И ако случайно тѣзи крави държавата ги убие, недѣйте изпраща краваритѣ да искатъ помощъ отъ държавата, а да си получатъ обезщетение отъ дружеството — послѣдното, възъ основа на закона за санитарно-ветеринарната полиция, да изиска отъ държавата необходимата сума.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Това никогашъ не може.

А. Стамболийски: Какъ така не може и защо да не може?

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Ще Ви обясня, защо не може.

А. Стамболийски: Г. министърътъ ни заплашва, че щѣтъ да си оттеглятъ този законопроектъ. Най-добрѣ ще бѣде това да стане.

Г. Данаиловъ: Тѣ въ заглавието не се изключватъ. Говорете по заглавието.

А. Стамболийски: Заглавието мина, г. Данаиловъ. Сега разпекваме по първия членъ.

Най-добрѣ ще бѣде този законопроектъ да се оттегли и да се разшири за всички домашни животни. Недѣйте казва, че ще създадете отдѣлни закони за конетѣ, отдѣлни за свинетѣ. Може въ разнитѣ отдѣли да се прѣдвидятъ положения за различнитѣ животни.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Съгласихте ли се сега съ мене, че, ако искате и за конетѣ, азъ ще трѣбва да оттегля законопроекта? Защото, азъ тукъ не мога да туря материя за конетѣ. Тая материя

трѣбва да се нареди съ специални наредби, трѣбва да се изучи. Затуй азъ не мога да се съглася да се турятъ и конетѣ.

А. Стамболийски: Много добръ е да се оттегли законопроектътъ и да се попълни тъй, както иска народното прѣдставителство. Млѣчниятъ добитѣкъ ще се изхвърли; рогатиятъ добитѣкъ защо ви е? Напрѣдничавитѣ земледѣлци изоставятъ вече този добитѣкъ и подобряватъ само кравитѣ, които се изхвърлятъ отъ застраховката, подобряватъ конетѣ, които вече почватъ да впрѣгатъ, а тъй сѣщо подобряватъ и свинетѣ. Тѣзи животни иматъ нужда отъ закрилата и затова трѣбва да се поставятъ въ този законопроектъ. По-хубаво ще бѣде да се оттегли законопроектътъ, да се даде на чиновницитѣ да го проучатъ и да се поставятъ по-големъ премии за конетѣ, по-големъ премии за свинетѣ и слѣдъ проучването му да се внесе единъ обемистъ законопроектъ, който да засѣга цѣлата материя. Много хубаво е да се оттегли.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на търговията и земледѣлното.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Г. г. народни прѣдставители! Чини ми се, че въпросътъ, който повдига г. Стамболийски, трѣбваше да го повдигне на първо четене, защото тукъ нѣма да си играемъ съ законитѣ. При първото четене всички говорихте, че е добъръ законопроектътъ, ще го изпратимъ въ комисията да го изучи и слѣдъ изучаването да го внесе. А сега, още отъ самото начало, искате да се оттегли. Ама азъ такава игра не мога да допусна! Вѣрно е, че азъ не съмъ противъ застрахуването нито на конетѣ, нито, ако щете, на дребния добитѣкъ, какъвто щете, нито на свинетѣ и пр., но всички тѣзи материи не мога да урегулирамъ съ единъ законъ. Всѣка една застраховка на отдѣлния добитѣкъ има специални правила и трѣбва да има и специални отдѣли. И ако тукъ вне вмѣстите конетѣ, свинетѣ и други, тогава този законопроектъ нѣма абсолютно никаква стойностъ, и азъ ви казахъ, че тогава ще го оттегля. Това, което каза г. Стамболийски, е много вѣрно, защото съ този законопроектъ не мога да уредя тая материя. Ако прѣдвидимъ да застрахуваме и други работи, трѣбва да оттегля този законопроектъ, да напишемъ другъ и да го подложимъ пакъ на обсъждане. Нѣма защо да викате и да вдигате гюрултия, че министърътъ заплашвалъ, че ще оттегли законопроекта. Азъ не заплашвамъ, защото нѣма да уплаша народното прѣдставителство, че ще оттегля законопроекта, но азъ съмъ си направилъ смѣтката, какво мога да направя въ тази сесия. Всѣко министерство има много материи да урежда, но гледа да прокара най-належащото. А най-належащо е законопроектътъ за застраховката отъ градушка и добитѣка на земледѣлцитѣ, защото главниятъ добитѣкъ на послѣднитѣ е едниятъ рогатъ добитѣкъ. Може-би, както казва г. Драгиевъ, въ бѣдѣще само съ коне да оратъ, или, както сега казва, че въ Добруджа съ коне оратъ, но менъ не ми се вѣрва. Но да положимъ, че е тъй, азъ днесъ гледамъ да уредя материята по едниятъ рогатъ добитѣкъ, и като се уреди тази материя, тогава може да се пристѣпнѣ къмъ конетѣ, ако щете, и къмъ свинетѣ, ако щете, и къмъ другъ добитѣкъ. Но тѣ сѣ отдѣлни материи и съ специални закони трѣбва да се разрѣшатъ, защото всѣко едно застрахуване си има свои специални правила. Ето защо, азъ ще моля почитаемиѣ народни прѣдставители, ако ще искатъ сега да прокараме този законопроектъ, ако искатъ да вършатъ работа, ако мислятъ, че тя е належаща, както го доказаха съ първото гласуване по принципъ, тѣ трѣбва да не се връщатъ тукъ за застрахуването на конетѣ и свинетѣ, а да се нареди тази материя. Ако тѣ бързатъ повече отъ министер-

ството и намиратъ, че сега непрѣмѣнно трѣбва да се внесе законопроектъ за осигуровката на конетѣ и свинетѣ и не зная кой добитѣкъ, нека прибързатъ; но министерството едва-ли ще може сега, прѣди гласуването на бюджетопроектитѣ да прокара и тѣзи два законопроекта. Ако искате вне други отдѣли, за сега министерството не е готово.

Г. Гешовъ казва, че имало законопроектъ по-рано и работата била изучена. Азъ, когато влѣзохъ въ министерството, видѣхъ, че рапортитѣ на чиновницитѣ, които изучавали тази работа, сѣ отъ тази година. Прѣди двѣ години на какви изучавания е направилъ г. Ляпчевъ законопроектътъ си, не зная, но вижда се, че и тогава, когато г. Ляпчевъ е направилъ законопроекта, спрѣлъ го е, за да се изучи по-добъръ тази работа. Рапортитѣ на чиновницитѣ, които сѣ били командировани въ странство, носятъ тазгодишната дата отъ мѣсецъ юлий или августъ — отътогава сѣ рапортитѣ на чиновницитѣ, които сѣ изучавали тази материя. Слѣдователно, ние не можехме да приготвимъ, освѣнъ това. Догодина или до по-друга година, ако ние бѣдемъ на властъ, ако азъ управлявамъ това министерство, ще се постарая да внесе и други законопроекти. Днесъ-заднесъ внасямъ само това. И азъ ще моля г. г. народнитѣ прѣдставители да не се разпиряватъ да говорятъ по други материи, а да се ограничатъ да говорятъ само по застрахуването на едниятъ рогатъ добитѣкъ.

Забравихъ да кажа, г-да, че, колкото се касае до въпроса, който повдига г. Стамболийски — да се застрахува охтичавитѣ крави — това никога не може да стане. Когато се застрахува, застрахува се здравъ добитѣкъ.

А. Стамболийски: Разбира се, че здравъ.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Охтичавъ добитѣкъ не се застрахува никога. Когато се застрахува добитѣкъ, той трѣбва да бѣде здравъ. — Това е първото условие. Ако добитѣкъ е заразенъ отъ туберкулоза, не може да се застрахува, ако е изтощенъ, пакъ не може; ако не е гледанъ добръ, пакъ не го застрахува. Застрахува се добръ гледанъ добитѣкъ и който добитѣкъ ще бѣде добръ гледанъ отъ стопанина като добъръ домакинъ. Ние ще застрахуваме чрѣзъ дружества. Събератъ се въ едно село и се съставя дружество и тѣ прѣдвигатъ една премия, а се прѣосигуряватъ при централата. Ако добитѣкъ умре, половината плаща мѣстното дружество, другата половина — централата. Знаете защо ще става така. Защото добитѣкъ трѣбва да се гледа отъ стопанина си като добъръ домакинъ, слѣдователно, тѣзи дружества, които сѣ въ село и които ще платятъ вола, когато умре, сѣ заинтересовани да слѣдятъ стопанина, какъ гледа той добитѣка си, и ако се окаже, че той е умрѣлъ отъ недобро гледане, тѣ ще заявятъ това, за да не се плаща единъ добитѣкъ, който умрѣлъ по вина на неговия притежателъ. И когато се окаже, че добитѣкъ е умрѣлъ не по вина на неговия притежателъ, тогава централата ще плати другата половина. Но никое дружество не можете застава, г. Стамболийски, дѣто и да било то, да ви осигури охтичавъ добитѣкъ.

А. Стамболийски: Не охтичавъ, а ако умре здравъ добитѣкъ отъ охтика, ще го платите ли? Това Ви нитамъ азъ.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Естествено, ще го платимъ.

Прѣдседателъ: Ще туря на гласуване. Има прѣдложение за една поправка на чл. 1, направено отъ народния прѣдставителъ г. Драгиевъ, която се заключава въ слѣдующето, че вмѣсто да е „едъръ

рогатъ добитъкъ“ да остане „едъръ добитъкъ“. Моля г. г. народните представители, които приематъ поправката на г. Драгиева, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събраието не приема.

Търпамъ на гласуване члена тѣй, както е предложението отъ комисията, и моля г. г. народните представители, които го приематъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събраието приема.

Моля г. докладчика да прочете следуюция членъ.

Докладчикъ В. Александровъ: (Чете)

„Чл. 2. За членове на застрахователното отделение се приематъ всички мѣстни застрахователни сдружения, които почиватъ на началата на взаимността, отговарятъ на изискванията на настоящия законъ и закона за кооперативните сдружавания и са приели изработения отъ отделението проектъ-уставъ.“

„Ако нѣкое дружество не бѣде прието за членъ на отделението, може да се оплаче въ срокъ отъ 14 дена на върховния съѣтъ.“

„Излизането отъ това отделение може да стане въ края на всяка година, съ предизвѣстяване най-малко три мѣсеца.“

„Излизалото дружество взема участие въ всичките задължения на отделението прѣз годината. Дружеството, което излиза, губи всички права. Същото важи и за разтурени дружества.“

Прѣдседателъ: Моля г. г. народните представители, които приематъ чл. 2 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събраието приема.

Докладчикъ В. Александровъ: (Чете)

„Чл. 3. Мѣстните застрахователни дружества са свободни и почиватъ върху началата на взаимността. Тѣ могатъ да се образуватъ за една или нѣколко съѣдни общини.“

„Ако въ една или нѣколко съѣдни общини нѣма подобно дружество и се явятъ най-малко петъ (5) души притежатели на едъръ рогатъ добитъкъ, годенъ за застрахуване, кметътъ или неговиятъ замѣстникъ на най-многочленната община свиква събраието, въ което се разисква и разрѣшава въпросътъ за учредяване на застрахователното дружество.“

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Диньо Рашевъ.

Д. Рашевъ: Г. г. народни представители! За да се основе, споредъ закона, въ едно село осигурително дружество, изисква се да бѣдатъ най-малко осемъ души.

Докладчикъ В. Александровъ: Не осемъ, а петъ души.

Д. Рашевъ: Азъ мисля, че, когато се съставя дружество, не трѣбва да се взема съгласието на кмета, защото кметътъ често пѣти, изхождайки отъ партизански съображения, попрѣчва на желающитъ да си съставятъ осигурително дружество. Най-добрѣ би било, стига само да се намѣрятъ петъ души, нужното число осигурители, по тѣхна инициатива да се състави дружеството, а не да очакватъ да съставятъ дружеството по повикването на кмета или на неговия помощникъ.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Азъ мисля, че на предложението на г. Рашева трѣбва да се обърне повече внимание.

Г. г. народни представители! Вие знаете, че често пѣти кметовѣтъ, поради обстоятелството, че изхо-

ждатъ отъ тая или онай политическа партия, по-скоро са готови да попрѣчатъ, неже-ли да съдѣйствуватъ на една макаръ благородна инициатива, взета отъ тѣхнитъ политически противници. Азъ мисля, че не е добрѣ да оставимъ члена така, както е въ законопроекта и както го е оставила надлежната комисия, именно, ако въ една община нѣколко лица изкажатъ желание да се основе дружество за осигуряване на добитъкъ, да обаждатъ на кмета или на неговия помощникъ и той послѣдния да свика туй събраието. Защо да не прѣдоставимъ правото на тѣзи лица, на които е хрумнала идеята, тѣ да взематъ тая инициатива и тѣ да свикватъ събраието, ами да кажемъ, че кметътъ или неговиятъ помощникъ ще свика събраието? Ами ако тѣ не го свикатъ, ако тѣ отидатъ да прѣчатъ? Азъ мисля, че не бива да се остави членътъ въ тази му редакция, и азъ предлагамъ, ако се споменава тукъ нѣщо за кмета, най-малкото, което трѣбва да допълнимъ, то о, да го задължимъ да свика подобно събраието, а не да оставимъ това на неговата воля.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Ами ние какво правимъ? Съ члена именно това правимъ — задължаваме го, г. Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Въ доклада на комисията не виждамъ да го задължавате.

В. Георгиевъ: „Свика“ е казано; но, ако ще, ще го свика.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Дълженъ е да свика.

Д. Драгиевъ: Пинето, че е длъженъ да свика. Моля г. докладчика да вземе бѣлѣжка отъ думитъ на г. министра и да пише, че кметътъ е длъженъ да свика събраието.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Георги Дананловъ.

Г. Дананловъ: Всички разпореждания на закона говорятъ горѣ-долу за задължения, и ние не щемъ да задължимъ, както нѣкога това задължение достигаше до 24 часа, само да се не даде възможностъ да се злоупотребява отъ административната властъ.

Г. г. народни представители! Азъ взехъ думата, като членъ отъ комисията, която редактира този членъ, да моля да се съгласите съ насъ, щото да останатъ петъ души. Като взехме прѣдъ видъ, че законопроектътъ внесе не задължителна, а свободна застраховка, ние искахме по-но да улеснимъ инициативата на хората, да върви по-бързо и да се възприема тя по-бързо отъ околнитъ хора. Та една поправка въ смисълъ, която прѣдлага г. Рашевъ, е излишна и само ще спира нашето врѣме. То се съдържа въ туй, което е казано въ самия членъ, само че единъ разбира въ една смисълъ, а другъ въ друга. Чл. 3, както е редактиранъ, мисля, съдържа всичките опѣзи нѣща, които се изискватъ отъ г. Рашева. Числото петъ въ всеки случай би трѣбвало да си остане.

Прѣдседателъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ В. Александровъ: Г. г. народни представители! Комисията е разбирала, че кметътъ е длъженъ да свика събраието на селинитъ.

В. Георгиевъ: Туй не се разбира.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Какъ не се разбира!

Докладчикъ В. Александровъ: Въ законитъ не може да се тури думата „длъженъ“. Когато единъ

законъ казва, че кметътъ свика, то значи, че той е длъженъ да свика и ако не свика, ще бъде заставенъ да направи това, по силата на закона за селскитѣ общини. По комисията, казахъ, разбира, че кметътъ е длъженъ да свика събраниято.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Недѣлчо Георгиевъ.

Н. Георгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Г. докладчикътъ казва, че комисията разбира, какво кметътъ е длъженъ да свика събраниято; по именно, защото тъй се разбира, трѣбва да се постави изрично думата, че е длъженъ да свика, защото и сега, при основаването на кооперативно дружество, кметътъ е длъженъ да завѣршава подписитѣ на тѣзи, които основаватъ дружеството, а какво виждаме? Отиватъ при кмета, а той по една или друга партизанска причина имъ казва: не мога, и ние сме принудени зимно врѣме да правимъ по 30 км. нѣтъ да отиваме при мировия съдия да ни завѣри подписитѣ и слѣдъ туй да искаме даването подъ съдъ на кмета.

А. Димитровъ: И още не е осъденъ.

Н. Георгиевъ: Ето защо, нека се турятъ думитѣ, че кметътъ е длъженъ да свика събраниято, и азъ мисля, че отъ туй членътъ нищо не губи; иначе, болшинството отъ кметовѣтъ ще кажатъ: азъ не съмъ длъженъ да свикамъ това събрание.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на търговията и земледѣлието.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Г. г. народни прѣдставители! Ако е споменатъ тукъ кметътъ, или неговиятъ помощникъ, то не е за да дадемъ възможност на нѣкои недобросъвестни кметове да прѣчатъ на работата; напротивъ, съ тѣзи постановления ние искаме да направимъ кметовѣтъ единъ видъ агитатори за създаването на тѣзи дружества. Ако дружеството може само да се организира, кметътъ нѣма защо да се бърка. Тукъ е казано: Ако въ нѣкоя селска община нѣма дружество и се намѣрятъ само петъ души да пожелаатъ да си съставятъ дружество, и нѣма никой другъ да вземе инициативата, помъ се явятъ такива желающи, кметътъ свика събрание, а това значи, че той е длъженъ да свика, и менъ ми се чини, че редакцията на чл. 3 трѣбва да се приеме тъй, както е, и повече нѣма що да се казва.

А. Димитровъ: Само една думица да се прибави, г. министре.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Когато се казва „свика“, то е сѣ същото, че е длъженъ да свика. Или вие искате да си наложите вашата редакция?

А. Димитровъ: Една дума само!

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Думата, която вие искате да се каже, е казана, и е казана въ по-хубава и въ по-правилна форма, отколкото вие казвате. Кметътъ свика; значи, длъженъ е да свика. Сега вие искате да наложите да редактираме члена, както вие искате, а ние намираме, че членътъ, въ тая редакция, е по-ясенъ. Ако туримъ „кметътъ на най-многочислената община свика“, ние прѣдполагаме, че въ нѣкоя община могатъ да се явятъ само петъ души, и когато се явятъ само петъ души, ние даваме право кметътъ на най-многочислената община да вземе инициативата, защото често пѣти хората изявяватъ желание, но трѣбва да се намѣри човѣкъ съ по-голямъ авторитетъ да повика хората, за да се състави събраниято и затуй тамъ се казва „кметътъ“,

за да бъде единъ човѣкъ по-издигнатъ въ обществото, да бъде единъ по-авторитетенъ човѣкъ; но ако тѣ се събератъ сами, още по-добъръ — не е нужно погрѣмъшно кметътъ да ги свика.

А. Димитровъ: Тогазъ, махнете кмета.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: И за съставянето му ще съобща, разбира се, какъ кметътъ; той е длъженъ да направи това. Вие, види се, не разбирате „длъжностъ“, безъ да е казано „е длъженъ“, вие криво разбирате.

Недѣлчо Георгиевъ: Вашитѣ хора не го разбиратъ; тѣ го прѣтълкуватъ.

Докладчикъ В. Александровъ: Тѣ сж ваши хора, господа.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Маринъ Ничовъ.

М. Ничовъ: Г. г. народни прѣдставители! Виждамъ, че желанието на комисията е било такова: ако би въ едно село или въ една община се явятъ повече отъ петъ души притежатели на едѣръ рогатъ добитѣкъ за застрахуване, то кметътъ да е длъженъ да свика заинтересованитѣ за съставяне едно събрание. Но така, както е казано тукъ, азъ ще се стѣглася съ ония, които направиха тази бѣлѣжка, че кметътъ може и да не свика. Както е казано тукъ, кметътъ съвсѣмъ не се задължава да свика, и ако искаме да го задължимъ, трѣбва да поправимъ члена така: „Длъженъ да свика“, защото, ако той не свика, не подлежи на никаква отговорност; ако искаме да го направимъ отговоренъ, трѣбва да направимъ тази прибавка, че „е длъженъ да свика“.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Тогава, трѣбва да прѣдвидимъ и санкция.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Вѣлчо Георгиевъ.

В. Георгиевъ: Азъ мисля, че, ако г. министърътъ толкова настоява на своето, да не се тури думата „е длъженъ“, трѣбва поне слѣдъ думата „кметътъ“ да се тури „или секретаръ-бирникътъ“, защото ние имаме повече отъ стотина общини, които сж турски и на които кметовѣтъ не разбиратъ нито една дума българска, а да иматъ желанието да събератъ хората да създадатъ подобно дружество и нѣма да знаятъ какъ, а пъкъ секретаръ-бирникитѣ сж кметове въ такива общини. Мисля, че е на мѣстото си да се помѣсти тая дума. А пъкъ не е лошо да се помѣсти, че „се задължава“; съ това нѣма да измѣнимъ смисъла на самия законъ.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Вѣлчо Душковъ.

В. Душковъ: Г. г. народни прѣдставители! И азъ се присъединявамъ къмъ онова прѣдложение, което направи г. Драгиевъ, поддържано и отъ г. Ничова. Шо бъде много умѣстно да се каже: „кметътъ е длъженъ да свика“, защото, както казаха нѣкои, понеже е казана само думата „свика“, той може, по една или друга причина, и да не свика и нѣма никаква отговорност. Та не е злѣ, ако г. министърътъ се съгласи да се помѣсти думата „е длъженъ да свика“.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Азъ ще ви попитамъ туй. Чл. 10 отъ нашия правилникъ казва: (Чето) „Въ всѣки засѣдателенъ день, точно въ 2 ч. слѣдъ пладне, прѣдседателътъ отваря засѣданието“ и т. н.

Тукъ не е казано „е дълженъ“; значи, той не е дълженъ споредъ васъ.

В. Душковъ: Има разлика отъ едно Народно събрание и отъ единъ кметъ.

А. Димитровъ: Не споредъ насъ, а единъ кметъ ще го разбере, че законътъ нѣма задължение, и ще каже: то не е моя работа. Не разбираме, защо е тъй инатъ.

Прѣдседателъ: Моля, тишина, г-да.

Турямъ на гласуване. Има прѣдложение за поправка на чл. 3, която се заключава въ това, че слѣдъ думитъ „кметътъ или неговиятъ замѣстникъ на най-многочислената община е дълженъ да свика събрание“ — прибавено е „е дълженъ“. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ тая поправка на чл. 3, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранието не приема.

Турямъ на гласуване члена тѣй, както е редактиранъ отъ комисията, и моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ члена тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Моля г. докладчика да продължи.

Докладчикъ В. Александровъ: (Чете)

„Чл. 4. Организацията на мѣстнитѣ застрахователни сдружения и отношенията на членоветъ къмъ дружеството се уреждатъ по проекто-устава, който трѣбва да съдържа нареждания върху:

„1. Създаването, управлението и закриването на сдруженията;

„2. Постѣпването, излизането и изключването на членоветъ;

„3. Прѣметъ на застрахуването и срѣщу какво;

„4. Опредѣляне на застрахованата стойностъ и нареждане на застрахователната книга;

„5. Заявяване, констатиране и опѣняване на загубитъ;

„6. Ветеринарно лѣкуване и убиване по необходимостъ;

„7. Опредѣляне голѣмината на обезщетението;

„8. Обстоятелствата, при които се губи правото на обезщетението;

„9. Използуване на умрѣли или убити по необходимостъ животни;

„10. Събиране на вѣтѣшителнитѣ вноски, първоначалнитѣ и допълнителнитѣ премии;

„11. Рѣшаване спорове между сдружения и членоветъ имъ.“

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ прочетения отъ г. докладчика чл. 4, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ В. Александровъ: (Чете)

„Чл. 5. Първоначалната премия е 1% отъ застрахованата сума. Размѣрътъ на допълнителната премия се опредѣля, споредъ нуждата, слѣдъ изтичането на застрахователната година.“

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Азъ моля г. министра и г. докладчика да дадатъ нѣкои по-подробни обяснения относително този членъ. Казано е: (Чете) „Първоначалната премия е 1% отъ застрахованата сума. Размѣрътъ на допълнителната премия се опредѣля, споредъ нуждата, слѣдъ изтичането на застрахователната година“. Значи, ще има допълнителна премия. Не би ли могло да се устрои работата по начинъ, щото тази допълнителна премия да бѣде избѣгната?

Желая да чуя г. докладчика, да-ли не е станало размѣнение на мисли по този въпросъ въ комисията, защото, когато говорихме по въпроса за застрахуване на земеделскитѣ произведения, казахме, че въ интереса на самата работа е тѣзи допълнителни премии, тѣзи разхвърляния на вноски, колкото е възможно, да се избѣгнатъ; и ако се старахме да ги избѣгнемъ въ този законъ, не би ли било добръ да се постараетъ да ги избѣгнемъ и въ този законъ?

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Георги Данайловъ.

Г. Данайловъ: Съжалявамъ, че не можахъ да чуя уважаемия г. Драгиевъ. Касае се за допълнителната премия — Вие искате да се избѣгне.

Д. Драгиевъ: Не бива ли да се избѣгне?

Г. Данайловъ: Разликата между застрахуване отъ градушка и тукъ, е тази, че застрахуването на до-сѣтъка почива на началото на взаимността, която се появява именно въ това допълнително разхвърляне; въобще, приема се принципътъ, когато вие взаимно застрахувате, сумата трѣбва да се вземе отъ ония, които участвуватъ. Има взаимни застраховки, при които нѣма премии, и това, което се получи като загуба, въ края на годината се разхвърля между участниците. Но туй би било твърдѣ мѣчно. Ето защо този законопроектъ твърдѣ справедливо приема да има една основна премия 1% — вие може да увеличите основната премия на 2% — и ако отсетнѣ се окаже, че тая премия не е достатъчна да покрие разносикитѣ, тогава ще се разхвърля допълнителна премия, а ако е достатъчна, нѣма да става никакво разхвърляне. Това е собствено сърцето на законопроекта, и азъ мисля, че не трѣбва да става и дума за измѣняването на члена, а трѣбва да си остане тѣй, както е, защото това именно е най-характерно.

Прѣдседателъ: Моля, г. Драгиевъ, какво искате?

Д. Драгиевъ: Малко пояснение.

Прѣдседателъ: Добръ, имате думата, за пояснение.

Д. Драгиевъ: Г. Данайловъ каза, че тази допълнителна премия била сърцето въ тая наредба. Може да я смѣтнете за сърце, по въ всѣки случай то е едно хубаво сърце безъ всѣкаква кръвъ. Азъ мисля, че и по този законъ би трѣбовало да направимъ онова, което направихме по градушката — да избѣгваме тѣзи допълнителни премии; но понеже казахъ, че ще говоря за пояснение, ще остана на думата си и не ще да говоря повече. Може-би, ще кажа нѣщо повече по чл. 7.

Прѣдседателъ: Турямъ на гласуване чл. 5, както е прѣдложенъ отъ комисията, и моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които го приематъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ В. Александровъ: (Чете)

„Чл. 6. Специалнитѣ застрахователни фондове се употрѣбаватъ изключително за цѣлитѣ на отдѣленето.“

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 6, както е прочетенъ отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ В. Александровъ: (Чете)

„Чл. 7. Отдѣленето плаща половината отъ обезщетението, което трѣбва да се плати по устава. Дру-

гата половина се събира от съответните мѣстни дружества въ края на осигурителната година, но и тя ще бъде изплатена прѣдварително от отдѣлението.“

Прѣседателъ: Има думата народният прѣдставител г. Димитър Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Както виждате, чл. 7 е въ голѣма свѣръзка съ гласуваніи прѣди малко чл. 5. Чл. 7 прѣдвижда половината от обезщетението да се плати допълнително от отдѣлението по застраховката, а другата половина да се събере от мѣстните дружества.

Докладчикъ В. Александровъ: А по-надолу?

Д. Драгиевъ: Да, че тя ще бъде изплатена прѣдварително от отдѣлението, но въ края на крайщата гледаме, че другата половина ще изплатят мѣстните дружества. По-напрѣдъ ние видѣхме, че се узаконява, щото нѣколко души, макаръ и малцина да сж, щомъ поискатъ основаването на едно застрахователно сдружение за добитѣка, да взематъ инициатива, за да бъде то основано. Възможно е въ единъ районъ десетина души да пожелаатъ да устроятъ такова дружество, и ако тѣ го устроятъ, неговитѣ членове, очевидно, ще бѣдатъ твърди малцина, и ако всѣки отъ тѣхъ застрахува добитѣка си, то този застрахованъ добитѣкъ отъ това мѣстно дружество ще бѣде малоброенъ. Онова, което се случва съ града, може да се случи и при мора на добитѣка. Както при градушката една околия или едно село може да пострада повече отъ други, така сѣщо и при мора на добитѣка възможно е това или онова дружество да бѣде засегнато по-сериозно. И ако въ едно такова мѣстно дружество, което има, да положимъ, 10 или 20 добитѣка осигурени, половината или $\frac{1}{2}$ отъ тѣхъ пострада отъ болестъ, измратъ или станатъ негодни за работа, тогава какъ ще може това мѣстно дружество да изплати втората половина? Ако оставимъ този членъ така, ясно е, че повечето пѣти втората половина отъ обезщетението е невъзможно да бѣде изплатена. Защо? Защото рискътъ ще се разхвърля върху по-малко стопани. Азъ мисля, че и при тази наредба не трѣбва да се изпуска онова хубаво начало, което е легнало въ закона за застрахуването на земледѣлскитѣ произведения, именно рискътъ, загубата да бѣде разхвърлена, колкото е възможно, на повече стопани. И като изхождаха именно отъ туй благотворно въ този случай начало, мнозина отъ народните прѣдставители настояваха, щото застраховката на земните произведения да бѣде задължителна за всички, за да могатъ повече души да понесатъ загубитѣ, за да имъ бѣде по-леко. Азъ не виждамъ нито г. министърътъ, който ни внесе този законопроектъ, нито комисията, която го е разглеждала, не виждамъ, казвамъ, да сж приложили и въ тоя законопроектъ това начало — загубитѣ да се разхвърлятъ върху повече стопани. Азъ мисля, че тѣзи мѣстни сдружения, които се основаватъ въ тази или онази община, въ тази или онази околия, трѣбваше да ги позволимъ съ една единичка пѣль, да служатъ тѣ като пропагандатори на тази добра идея, на това добро дѣло, но не да възложимъ на тѣхъ да понесатъ половината отъ загубитѣ, които иматъ да послѣдватъ самитѣ тѣхни членове. Азъ мисля, че трѣбва така да прѣобразимъ нѣкои отъ членоветѣ на този законопроектъ, щото почти всички загуби да се разхвърлятъ върху всичкитѣ членове на сдружението. Ще се случи въ една околия или въ едно село нѣкаква болестъ и може да погине по-голямата частъ или цѣлиятъ застрахованъ добитѣкъ; тогава по другитѣ крайници на държавата може добитѣкъ да остане здравъ, и тѣхнитѣ премии, вмѣсто да бѣдатъ спестени за тѣхнитѣ дружества, добри ще бѣде да ги насочимъ да обезщетятъ онѣзи

стопани, които сж къмъ други крайща на княжеството. Въ други случаи, въ други врѣмена, когато нѣкъ пострадали онѣзи, които една година не сж пострадали, ще имъ дойдатъ на помощъ другитѣ. Азъ не виждамъ това добро начало — разхвърлянето на загубитѣ върху всички участвуващи въ тази застраховка — да е вложено въ този законопроектъ, не го виждамъ въ този членъ, и ето защо азъ бихъ молилъ г. министра на търговията и земледѣлството и г. докладчика, както и г. г. прѣдставителитѣ да се съгласятъ, щото да направимъ такава една поправка.

Прѣседателъ: Има думата г. Георги Данаиловъ.

Г. Данаиловъ: Г. г. народни прѣдставители! Този чл. 7, по който сега уважаемиятъ г. Драгиевъ говори, е именно допълнение или развитие на чл. 1. Ако обърнете законопроектъ въ чл. 1, ще видите, че осигуровката на рогатия добитѣкъ почива върху началата на взаимността. Нека признаемъ, че азъ съмъ по-краенъ отъ г. Драгиева въ своитѣ разбиранія на тѣзи застраховки, защото знаете добръ, че азъ искамъ задължителна застраховка, за всички произведения, задължителна застраховка и за рогатия добитѣкъ, но когато се касае въпросътъ до уреждането на една материя въз основа на известни принципи, то ясно е, че принципитѣ трѣбва да се спазватъ по възможностъ докрай. И чл. 7 спазва именно принципа на взаимността. Правъ е г. Драгиевъ, че при общото начало на застраховкитѣ, когато се разхвърлятъ загубитѣ на повече хора, тѣ по-леко се чувствуватъ. Но взаимностъ какво ще каже? Взаимностъ ще каже, че загубитѣ ще трѣбва да се носятъ именно отъ онова малко зѣрно — кооперацията, която на мѣстни условия застрахува своя добитѣкъ. И този законопроектъ даже е прѣскочилъ малко границата на строгата взаимностъ, като казва, че едната половина отъ загубитѣ ще трѣбва да носятъ всичкитѣ застраховани села въ България, а другата половина ще трѣбва непрѣмѣнно да се възложи на мѣстното дружество, на онова дружество, въ което сж пострадали хора. Инакъ, този принципъ на взаимността не може да бѣде спазенъ; а не е ли спазенъ принципътъ на взаимността, разваля се, не ще съмнѣние, и всичката тази материя въ този законопроектъ.

Д. Драгиевъ: Нека взаимността бѣде по-голѣма.

Г. Данаиловъ: А, не може. Правилото на взаимността е, че, когато кооперациитѣ сж малко и когато прѣтрѣпватъ загуби, загубитѣ ги носятъ мѣстните дружества и мѣстнитѣ членове. Така сѣщо и тукъ трѣбва да се носятъ загубитѣ отъ мѣстнитѣ дружества, и законопроектътъ взема половината отъ загубитѣ и ги разхвърля върху всичкитѣ кооперации въ България, а само половината остава на мѣстното дружество. И тѣй, азъ смѣтамъ, г. г. народни прѣдставители, че, щомъ ние приехме въ чл. 1, какво застраховката на добитѣка ще почива върху началата на взаимността, по никой начинъ не можемъ да направимъ туй разширение, което прѣдлага г. Драгиевъ. Чл. 7 ще трѣбва да се приеме тѣй, както е.

Д. Драгиевъ: Моето прѣдложение не противорѣчи на принципа на взаимността.

Г. Данаиловъ: Противорѣчи.

Д. Драгиевъ: Кръгътъ на взаимността се разширява.

Г. Данаиловъ: Тогава, това ще бѣде една всеобща застраховка, allgemeine, както казватъ нѣмцитѣ.

Д. Драгиевъ: А градобитнината?

Г. Данаиловъ: Градобитнината е всеобща застраховка, а тукъ не е всеобща застраховката; тукъ е взаимна застраховката: онѣзи, които сж наоколо, да чувствуватъ, че посятъ застраховката, и тогава ще внимаваатъ за своя добитъкъ, единъ други ще се контролиратъ и т. н. Тукъ, дѣйствително, съ поставянето на този принципъ се гони цѣльта да се възбуди по-голяма бдителностъ въ мѣстнитѣ дружества, по-голяма поредъчностъ и контролиране. Всичко туй е написано тъй, както трѣбва да се приеме, защото този законопроектъ е взетъ отъ друго мѣсто, дѣто сжщо е прокаранъ този принципъ. И моля г. г. народнитѣ прѣдставители да не развалятъ този принципъ, а да се приеме членътъ тъй, както е.

Прѣдседателъ: Турямъ на гласуване чл. 7 тъй, както е прочетенъ отъ г. докладчика, и моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които го приематъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ В. Александровъ: (Чете)

„Чл. 8. Ако свободнитѣ сръдства на отдѣлението не сж достатъчни за изплащането на припадающитѣ му се обезщетения и за покриване на административнитѣ разноски, недостигътъ се разхвърля върху всички мѣстни дружества, пропорционално на застрахованата при тѣхъ сума.“

Прѣдседателъ: Г. Димитъръ Драгиевъ има думата.

Д. Драгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! За мене е очевидно, че този законопроектъ, що сега редимъ, страда още отсега отъ всичкитѣ онѣзи недъзи, които имаше въ такова изобилие по-раншиятъ законопроектъ за застраховката на земледѣлскитѣ произведения. И тамъ имаше нѣкакво разхвърляне, и тукъ има сжщо такова разхвърляне. Разликата е само въ това, че въ стария законъ за градобитнината приспаднаше се, разхвърляше се загубата, която мжеше да се плати, а при този законопроектъ ще се доплаща отъ частнитѣ стопани, участвуващи въ това или онова мѣстно сдружение, сумата, която е потребна, за да се обезвръди този или онзи пострадали стопанинъ. Щомъ ще има подобно допълнително разхвърляне на суми, които си оставатъ неизвѣстни по своя размѣръ, азъ мисля, че съ това ние ще стѣсимъ стопанитѣ, и рѣдко ще намѣрите хора, които при такава една неизвѣстностъ да отидатъ да станатъ членове на едно сдружение, при което тѣ не знаатъ какво има да ги сполети. Утрѣ, при единъ по-голямъ моръ на добитъка въ тази или онази околия, освѣнъ дѣто тѣ ще изгубятъ своя добитъкъ и не ще бждатъ обезщетени както се слѣдва, но е възможно, щото тогавъ или пъкъ въ друго врѣме, когато добитъкътъ имъ е здравъ, тѣ да плащатъ твърдѣ тежки премии. Щомъ иматъ тѣзи допълнителни по размѣра си размѣтания, азъ мисля, че и това е единъ много голѣмъ недостатъкъ при толкова други на законопроекта, та ние ще трѣбва да направимъ едно отъ двѣтѣ: или да прѣмахнемъ тѣзи недостатѣци на законопроекта, или пъкъ да псмотимъ г. министра да стори онова, което той каза въ началото на дебатитѣ, да оттегли този законопроектъ, защото само ще си изгубимъ врѣмето съ него, безъ, обаче, да постигнемъ на практика онѣзи реални резултати, до които ужъ се домогваме чрезъ него. Азъ съмъ противъ съдържанието на този членъ за тѣзи допълнителни размѣтания. Какъ ще стана членъ на едно дружество, когато не зная утрѣ каква сума ще ми разхвърлятъ да плащамъ?

Прѣдседателъ: Турямъ на гласуване чл. 8 и моля ония г. г. народни прѣдставители, които го

приематъ, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ В. Александровъ: (Чете)

„Чл. 9. Оцѣнката на загубитѣ се извършва отъ самитѣ дружества споредъ нарежданията на устава. „Спорове, относително оцѣняване на животнитѣ, се разрешаватъ отъ арбитраженъ съдъ при дружеството, а относително размѣра на обезщетението — отъ арбитражни съдъ при отдѣлението. Всички останали спорове се разрешаватъ отъ управлението на отдѣлението.“

„Отдѣлението провѣрява оцѣнкитѣ и опрѣдѣля обезщетението.“

Прѣдседателъ: Има думата г. Диньо Рашевъ.

Д. Рашевъ: Г. г. народни прѣдставители! Въ законопроекта е казано, че обезщетението ще става два мѣсеца слѣдъ изтичането на застрахователната година. Азъ мисля, че по този начинъ, както е поставено това въ законопроекта, не може да се постигне цѣльта, не може да се помогне на пострадалитѣ.

Прѣдседателъ: Г. Рашевъ! Моля, по кой членъ говорите?

Д. Рашевъ: По чл. 9.

Докладчикъ В. Александровъ: Нѣма такова нѣщо въ чл. 9.

Прѣдседателъ: Това е по другъ членъ.

Д. Рашевъ: Запамвамъ си, тогава, правото за понататъкъ.

Прѣдседателъ: Има думата г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Г. Рашевъ по погрѣшка е вземалъ законопроекта, вмѣсто доклада на комисията.

Г. г. прѣдставители! Съ чл. 7, който прѣди малко се гласува, установяваше се половината отъ обезщетението да се плати отъ мѣстнитѣ дружества, а другата половина да се плати отъ отдѣлението на общото сдружение. Сега въ този чл. 8 . . .

Докладчикъ В. Александровъ: Чл. 9.

Д. Драгиевъ: Азъ мисля, че сега е чл. 8.

Обаждатъ се отъ мнозинството: Чл. 8 мина.

Д. Драгиевъ: Чл. 7 прѣди малко гласувахме.

Отъ мнозинството: Осми, осми!

Д. Драгиевъ: Азъ говорихъ по чл. 7 и той се гласува, а сега сме на чл. 8.

Прѣдседателъ: Моля, г. Драгиевъ, Вие вземахте думата пръвъ пжтъ по чл. 7, втори пжтъ по чл. 8, а сега се разглежда чл. 9.

Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 9, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ В. Александровъ: (Чете)

„Чл. 10. Обезщетението се изплаща въ първитѣ два мѣсеца слѣдъ изтичането на застрахователната година, обаче пострадалитѣ могатъ да сконтиратъ свободната частъ отъ обезщетението си при Българската земледѣлска банка.“

„Застрахованиятъ членъ нѣма право да отстъпва или залага обезщетението си другиму. Обезщетението не подлежи на запоръ.“

„Отъ обезщетението се одържатъ прѣдварително всички вземания на застрахователното отдѣление.“

Прѣдседателъ: Има думата г. Недѣлко Георгиевъ.

Н. Георгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Споредъ законопроекта, азъ разбирамъ, че ние осигуряваме не добитъка, а осигуряваме самитѣ негови стопани — хората. Въ чл. 10 казваме, че обезщетението се изплаща въ прѣвнитѣ два мѣсеца слѣдъ изтичането на годината. Каква полза принасяме тогава на стопанитѣ на добитъка, когато ще чакатъ цѣли 14 мѣсеца? Ако добитъкътъ ми е умрѣлъ прѣзъ ноемврий мѣсець т. г., понеже застрахователната година изтича на ноемврий идущата година, ще чакамъ, значи, 14 мѣсеца, за да ми се плати добитъка и тогава ще търся да купя другъ добитъкъ, съ който да работя.

Н. Холевичъ: Тая материя се урежда въ чл. 9, който приехме.

Н. Георгиевъ: Чл. 10 урежда тая материя. — Ако болятъ има нужда отъ медицинска помощъ, отъ лѣкарска помощъ, когато е боленъ, то, като оздравѣе, тогава тя нищо не струва. Азъ ще моля, обезщетението да става най-малко два мѣсеца слѣдъ умираването на добитъка.

В. Георгиевъ: Даже и то е много.

Н. Георгиевъ: Даже и то е много, но, докато станатъ разпорѣждания въ туй отношение, сѣ ще минатъ два мѣсеца. Ще отиде стопанинътъ при единъ компия да вземе пари въ заемъ, за да си купи единъ волъ, докато додаты двата мѣсеца, за да си вземе обезщетението. А така ще чака 14 мѣсеца, за да получи обезщетението, и него не се знае да-ли ще получи, ако е направилъ нѣкакво опущение; той ще се надѣва само, че ще му се изплати. Така, както е членътъ, най-малко се постига гонимата цѣль съ законопроекта.

Прѣдседателъ: Има думата г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Отъ постановленията на чл. чл. 7 и 8 отъ настоящия законопроектъ се вижда, че стопанитѣ не ще могатъ да бждатъ обезщетени за цѣлата онази сума, за която застрахуватъ добитъка си. Напр., едно лице, да положимъ, застрахува чифтъ волове за 500 л.; споредъ чл. 7 отъ този законопроектъ, отдѣлението ще му плати 250 л., но споредъ чл. 8, ако не достигнатъ паритѣ му, ще стане едно разхвърляне, т. е. едно намаление; значи, ако не може да му плати 250 л., ще падне една частъ отъ тази сума върху мѣстнитѣ сдружения — тѣмъ ще се разхвърли. Другитѣ 250 л. ще плащатъ мѣстнитѣ сдружения; значи, и самото лице ще поеме единъ дѣлъ отъ тѣхъ, ще му се падне единъ дѣлъ отъ онзи недостигъ къмъ 250 л., който отдѣлението въ нѣкои случаи и, може-би, въ твърдѣ чести случаи ще разхвърля върху мѣстнитѣ сдружения; значи, лицето, като плаща премията си, при тия двѣ разхвърляния — едно при едната половина отъ мѣстнитѣ сдружения, второ при недостига на втората половина отъ главното отдѣление — или ще му се намалява, или ще има да плаща още нѣщо. При послѣднитѣ двѣ размѣтания ще му се намалява тогавъ, когато ще има да се плаща неговъ добитъкъ — това ще бжде въ негова тежестъ — а още повече ще трѣба да търпи загуби, когато умре и добитъкътъ на съѣда му. При туй положение, казвамъ, явно е, че стопанитѣ не ще могатъ да бждатъ осигурени въ дѣйствителностъ за цѣлата сума, която тѣ застрахуватъ,

Не стига това, ами и тази недостатъчна сума, която ще имъ се плати, ще имъ я плащатъ слѣдъ нѣкакви си два мѣсеца, откакъ изтече застрахователната година. Послѣдната начева отъ 1 ноемврий, а изтича на 31 октомврий слѣдующата година; изплащането ще става два мѣсеца слѣдъ това — значи, прѣзъ ноемврий и прѣзъ декемврий.

В. Георгиевъ: Прѣзъ януарий.

Д. Драгиевъ: Прѣзъ ноемврий и декемврий ще ставатъ изплащанията. Е добръ, по едно лице, въ слѣдствие на моръ или на друга нѣкоя болестъ, може да е изгубило добитъка си прѣзъ януарий, прѣзъ февруарий или прѣзъ лѣтото — прѣзъ най-работното врѣме, прѣзъ харманъ — а тѣкмо въ това врѣме нему му е потребна сумата, за да може веднага вмѣсто изгубения си добитъкъ, да си купи другъ, и не му ли се притечете вие съ вашата макаръ и неплъпа помощъ тѣкмо въ това врѣме, вие го оставяте да хлопа по вратитѣ на банката, да губи дни, които могатъ да бждатъ най-скѣпнитѣ за него прѣзъ годината, или пъкъ, за да не губи врѣме, било защото кредитътъ му при Земледѣлската банка или при Кооперативната банка може да бжде изчерпанъ, да вземе по единъ потаенъ начинъ нужнитѣ пари отъ нѣкой лихваръ, да плаща скѣпа и прѣскѣпа лихва. Такова ще бжде положението — свършено застрашително за стопанитѣ и свършено неприятно.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Четете ли, г. Драгиевъ, че тукъ се казва, какво „пострадалитѣ могатъ да сконтиратъ свободната частъ отъ обезщетението си при Българската земледѣлска банка?“

Д. Драгиевъ: Оставете тия сконтирвания; азъ го четохъ него.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Защо ги прашате тогава при лихваря?

Д. Драгиевъ: Азъ мисля, че, вмѣсто да ни посочватъ тия сконтирвания, по-добръ елате да наредимъ законопроекта по начинъ, щото срѣщу ония премии, съ които ще се застрахуватъ хората, да получатъ помощта по-наврѣме.

Ето защо, азъ мисля, че трѣба да дадемъ такава редакция на члена, който прѣдстои да гласуваме, щото лицето, което има да получава застрахованата сума, да я получи не по-късно отъ единъ мѣсець врѣме. Най-много въ разстояние на единъ мѣсець врѣме да знае то, че ще получи сумата. Единъ мѣсець врѣме е достатъчно и за мѣстното дружество, и за санитарнитѣ власти, и за общото отдѣление по застраховката да проучи каквото има да проучи и, ако наистина има намѣрение и има срѣдства да даде, въ единъ мѣсець врѣме нека даде тия срѣдства. И всѣко лице, на което е умрѣлъ добитъкътъ или е осакатѣлъ и е станалъ негоденъ по-нататкъ за работа, като знае, че по силата на тоя законъ до единъ мѣсець ще получи сумата, тогава то ще може да намѣри даже отъ нѣкои близки хора въ почекъ да си вземе единъ добитъкъ за работа. Азъ мисля, че бѣлжжитѣ, които правимъ, сѣ твърдѣ умѣстни, и желателно е г. г. министритѣ, които желаятъ и да бързаме и работа да вършимъ, да обръщатъ малко внимание на тия бѣлжжки, които се правятъ не по капризъ, ами отъ единственото желание да се направи нѣщо дѣйствително полезно. Г. министре! Съ Вашето инагнене, нищо да не приемате, което Ви се прѣдлага отъ тази или онази страна, вие не само че не подобрявате Вашия законопроектъ, като го смѣтате, може-би, кой-знае за колко свършенъ, ами прѣдизвиквате повече дебати, когато тѣ могатъ да бждатъ по-кратки.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на търговията и земледѣлнето.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Г. г. народни прѣдставители! Чуденъ е възгледътъ, на който сж се поставили г. г. земледѣлцитѣ. Ние искаме да наредимъ една застраховка на добитъка, една работа, съ която европейцитѣ, които иматъ добитъкъ, сж се борили извънредно много; особено швейцарцитѣ, които иматъ рогатъ добитъкъ, особено тѣ много сж проучили това застрахуване и сж дошли до тази система, която ви прѣдлагамъ. Тя се отнася до застрахуването на взаимно-спомогателни начала, т. е. врѣдитѣ, които се получаватъ отъ смъртността на добитъка, ще се изплащатъ не само отъ оногова, който е пострадалъ, но ще се изплащатъ, като се взематъ одържки отъ всички ония, които сж застрахували добитъка си. Сега г. г. земледѣлцитѣ, особено г. Драгиевъ, искатъ колкото се може повече да даваме. Добръ, ще дадете повече, но ще дадете отъ васъ, защото нѣма отстрана нѣкой, който да дойде да ви помогне. Вие искате половината премия да не се плаща отъ дружествата, а отъ централата, да не даде мѣстното дружество нищо. Добръ, дайте да наредимъ иначе такситѣ. Но хората, които сж изучавали и нареждали тая материя, отъ дългогодишни опити сж намѣрили, че тази форма най-подходяща, т. е. формата на мѣстни дружества, на мѣстни зѣрна, както ги нарече г. Дананловъ, които ще се грижатъ, които ще бѣдятъ заинтересовани, да се грижатъ, всѣки земледѣлецъ, всѣки скотовъдецъ какъ си гледа добитъка, защото единъ добитъкъ, който умре по неглиждане, по вина на оногова, на когото принадлежи, той не се плаща; защото единъ земледѣлецъ, единъ скотовъдецъ, особено земледѣлецъ, ако изтощи добитъка си въ работа, като прѣдполага: „Азъ съмъ си осигурилъ добитъка, нѣма освѣтъ да го гоня, ...“

Д. Драгиевъ: Такава жестокостъ нѣма у земледѣлцитѣ.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: ... за да свърша повече работа, и да му одеря кожата, пакъ ще ми се плати добитъкътъ, сжко нѣма да му се плати. Ето защо това ще трѣбва да се контролира, и затуй хората сж намѣрили, че за тая цѣль трѣбва да се съставятъ едни частни дружества, които да бѣдятъ отговорни за половината обезщетение: щомъ сж отговорни за половината обезщетение, тѣ ще се слѣдятъ едни други, да не би нѣкой да занемарва добитъка си, да го гледа добръ. Не може да остане отговорна само централата, защото тогава могатъ да ставатъ злоупотребления; напр., въ едно село не си гледатъ добръ добитъка, и добитъкътъ умре — ще отидатъ при централата да искатъ пари. Това дружество при такива условия не може да вирѣе; естествено, на втората или на третата година ще фалира. Ето защо дава се задължение на мѣстното дружество да понесе половината загуба, а като има това задължение, то има всички интересъ да има строгъ контролъ върху своитѣ съграждани, върху своитѣ съселяни, върху мѣстнитѣ хора, които се познаватъ и които сами, ако видятъ дѣйствиелно, че нѣкой прави голѣми грѣшки, ще му ги посочатъ и ще му кажатъ: „Ние, г-не, нѣма да ти платимъ, защото твоятъ добитъкъ умре не отъ неопредѣлени работи, но отъ недобро гледане“. Слѣдователно, тази е базата, на която се поставятъ хората. И сега да се говори: да се освободятъ тѣзи мѣстни дружества, и да отговаря само централата — това учрѣждение при тѣзи условия не може да съществува.

Сега, г. Драгиевъ казва: „Защо ще вземате допълнителни вноски? Направете, както при застраховката на земледѣлскитѣ произведения, да има една опрѣдѣлена такса общо“. Азъ ви казвамъ, ние не изми-

слихмѣ това, а го вземахме отъ странство и се намѣри, че тамъ е тѣй уредена тази работа и така функционира, така я уредихмѣ и ние.

Казва се: „Защо ще вземате 1% отъ допълнителнитѣ вноски?“ Защото често пакти може да има по-голѣми загуби, които трѣбва да се погълватъ.

Отъ друга страна, тѣ искатъ да имъ се плати обезщетение, щомъ умре добитъкътъ — на втория мѣсець да се плати. Какъ ще се плати, когато първата премия, особено допълнителната, ще се взема въ края на годината. А трѣбва г. г. земледѣлцитѣ да съзнаватъ слѣдующето, че загубитѣ, които се плащатъ, не ги плаща държавата, нѣма да ги плаща това дружество отъ нѣкъдѣ другаде, та да ги внесе тамъ, но вие ще ги плащате. Ако некаже улеснение, напр., да ви даватъ по-рано паритѣ, като ви плащатъ обезщетението, ще излѣзе, че такситѣ, които ще плащате, ще се повишатъ. Едно трѣбва да се съзнае, че всичкитѣ тѣя загуби, които се плащатъ, се плащатъ отъ самитѣ осигурени, отъ самитѣ земледѣлци. Колкото повече прѣимущества ще искате да има за пострадалия, толкова повече задължения ще се наложатъ при застраховката на членовѣтъ. Да не мислите, че това учрѣждение е нѣкаква държавна каса, въ която можете да бъркате и да ви се плаща отъ държавни пари. Не, г-да, ние ви създаваме единъ фондъ, за да се основе едно централно учрѣждение за лихвитѣ разноси, ако щете, защото фондотѣ, които се даватъ, сж много малки, въ сравнение съ това, което ще се застрахува. И въ мотивитѣ е казано, че имаме за 2 милиона 200 хиляди и нѣщо добитъкъ. Вие можете да видите, какви такси ще има отъ туй. Тогава този фондъ, отъ лихвитѣ на който ще се ползвате, то е нищо; то е една, тѣй да се каже, първа авансирана сума, за да се основе нѣщо. Всичко друго, което се плаща за покриване загубитѣ, ще се плаща отъ премиятъ, които ще се взематъ отъ васъ. Слѣдователно, щомъ като искате да дамъ по-добри условия на застрахуването, трѣбва да имате прѣдъ видъ, че по-голѣми задължения ще иматъ ония, които ще се застрахуватъ. Азъ нѣмамъ нищо противъ, ако искате да турите, че, щомъ умре добитъкътъ, ще се плаща обезщетението, но когато отида да се осигурявамъ, тогава ще ми искате, може-би, 1% повече, ще ми искате лихви; защото отидѣ ще плати това дружество? Дружеството казва, че азъ имамъ и допълнителни вноски. Кога ще ги опрѣдѣли? Когато се свърши годината. Когато се свърши годината, ще ти кажа какви загуби имамъ — стигатъ ли, не стигатъ ли; ако не стигатъ, ще разхвърля допълнителни вноски и, като ги взема, тогава ще платя. Е добръ, ако не съмъ взелъ премиятъ, които вие ще ми платите, отидѣ ще ви платя азъ; отидѣ ще ви плати учрѣждението? Ще вземе пари съ лихва. Слѣдователно, колкото сж повече тѣзи улеснения, толкова повече задължения се налагатъ при осигуровката; а щомъ вие увеличите задълженията при осигуровката, тогава нѣма да има много желающи хора, които да се осигуряватъ. И за това, за да дадемъ възможностъ на пострадалия да излѣзе отъ туй безизходно положение, въ най-работно врѣме, ако му умре добитъкътъ, веднага да си вземе възнаграждението, казваме: „Ти, г-но, можешъ да си вземешъ слѣдъ единъ мѣсець паритѣ, ако ти умре добитъкътъ, но какъ? Понеже нѣмаме вноски събрали, може да ти ги даде Земледѣлската банка; ще ти направи обикновеното шкото 5%, да ги вземешъ и да се улеснишъ.“ Значи, отваряме гипетата на Земледѣлската банка за оногова, който иска да си послужи, да отиде да вземе пари, като му направятъ единъ отбивъ; защото, ако вземе учрѣждението тѣзи пари, и то ще ги вземе въ заемъ, ако не е взело допълнителни вноски: като не е взело допълнителни вноски, естествено е, ще вземе пари съ лихва — въ заемъ. Ето защо, г. г. народни прѣдставители, ние вземахме тази материя

тѣй, както е уредена въ онѣзи държави, които сѫ боравили десетки години наредъ съ тѣя работа, на основание на опита, на основание на науката. А вие, г-да, ако искате да наредите нѣщо по-ново, щомъ дадете повече права, щомъ дадете по-голъми привилегии, по-голъми привилегии на опия, които сѫ пострадали, когато ще дойдете да говорите за премията 1%, тогава ще кажете да бѣде 2%. Едното е свързано съ другото и, слѣдователно, отворите си очитѣ. Ако вие турите 2% за застраховка и 2% при мѣстнитѣ дружества, ще имате 4% и тогава нѣма да намѣрите хора, които ще се застрахуватъ.

Ето защо, ще моля г. г. народнитѣ прѣдставители, особено г. г. земледѣлцитѣ, да иматъ прѣдъ видъ тѣзи съображения и когато ще правятъ извѣстни измѣнения, да ги правятъ въ всеко отношение; ако турятъ нѣкои привилегии за осигурението, тогава ще трѣбва да турятъ и премии по-голъми, и всичко ще бѣде по-тежко.

Азъ ще ви моля да приемете чл. 10 тѣй, както е прѣдставенъ. Всички членове сѫ наредени въ една система и ако измѣните единъ, ще трѣбва да измѣните и другитѣ, защото, ако единъ бѣде измѣненъ, а другитѣ останатъ неизмѣнени, учрѣдението не може да дѣйствува. Моля да се приеме чл. 10 тѣй, както е билъ приетъ отъ комисията.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставител г. Вълчо Георгиевъ.

В. Георгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Г. министърътъ се сърди, когато ние правимъ бѣлѣжка, но не трѣбва да се сърди, . . .

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Не се сърди.

В. Георгиевъ: . . . защото ние гледаме законътъ да излѣзе по-съвършенъ и по-добъръ. Ако ние искаме да измѣнимъ нѣщо въ закона, не го правимъ съ цѣлъ да правимъ обструкции на самия законъ; но, понеже за сѣга земледѣлцитѣ, ние трѣбва да го обмислимъ по-добъръ при създаването му, тѣй щото, когато се прилага, да нѣма празнина. Азъ съмъ убѣденъ, че тѣй, както туряме чл. чл. 7 и 8, ще има много голѣма бъркотия, още повече, като се настоява да се приеме чл. 10 тѣй, както е редактиранъ. Ако ние изпратимъ хората да сконтирватъ въ Земледѣлската банка, та да получатъ половината отъ обезщетението, което имъ се пада, азъ ви увѣрявамъ, че тѣ ще изгубятъ половината обезщетение. Защо? Защото нашата Земледѣлска банка туря обявления на касата, че всѣки човѣкъ трѣбва да дохожда съ ходатай и безъ ходатай никой не се приема.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Кѣждъ?

В. Георгиевъ: Въ нашата Земледѣлска банка. Идете въ Аккадѣларския клонъ и ще видите едно обявление при касата, че всѣки човѣкъ трѣбва да е придруженъ съ човѣкъ, който разбира закона.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Азъ ще Ви моля, г. Георгиевъ, да ми пратите туй обявление. То е интересно.

В. Георгиевъ: Нѣма нужда да Ви го изпращамъ. Ако запитате чиновницѣтѣ, ще видите, има ли, или нѣма такова обявление.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Не е имало.

В. Георгиевъ: Тогава трѣбва да допуснемъ, че азъ Ви лъжа, когато азъ съмъ го видѣлъ съ очитѣ си и съмъ говорилъ съ касиера, и затуй го говоря.

Докладчикъ В. Александровъ: Интерпелация за-служва да се направи за него.

В. Георгиевъ: Вънъ отъ това, прѣдъ видъ на туй, че не е практично да се праща българскиятъ земледѣлецъ да отиде да сконтира половината отъ осигуровката, която му се пада, за да може да я вземе наврѣме и си посрѣшне нуждитѣ, вие, ако настоявате толковъ, щото членътъ да си остане тѣй, прие-мете поне, щото туй сконтиране да става при самия отдѣлъ, а не при Земледѣлската банка, и направо да се изплаща. Направете смѣтка, какво е потрѣбно за сконтирането, и изплатете на хората сумата направо, за да не ги разкарвате, защото хората не знаятъ нито законитѣ, нито реда въ разни земледѣлски банки, дѣто могатъ да ги експлоатиратъ въикашни лица, както се оказва отъ практиката.

Азъ ви моля да се нареди работата тѣй, че да бѣде въ полза на нашето население.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставител г. Кръстьо Мирски.

К. Мирски: Отъ обясненията, които даде г. министърътъ, разбра се много добръ, защо се иска да става изплащането на обезщетението въ първитѣ два мѣсеца слѣдъ изтичането на застрахователната година. Затова г. министърътъ може да се съгласи, по моему, да се прибави само думата „най-късно“, та да стане „най-късно въ първитѣ два мѣсеца“ — за да бързатъ въ счетоводството.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣд-павител г. Георги Шиваровъ.

Г. Шиваровъ: Г. министърътъ на търговията и земледѣлното каза, че съдържанието на настоящия законопроектъ е заето отъ баварския законъ; но едно нѣщо липсва въ мотивитѣ, които придружаватъ настоящия законопроектъ. Ако имаше туй, което азъ ще изтъкна — именно срѣдното годишно число на смъртнитѣ случаи на добитѣка въ цѣлото царство — работата щѣше да бѣде малко по-лесна. Тогава можеше да се опредѣли по-близо премията, която трѣбваше да се прѣдвиди въ настоящия законопроектъ, тогава щѣхме да бждемъ точни въ изплащането, и цѣльта на закона щѣше да се постигне. Но понеже това не се знае, тѣй като то не е изтъкнато въ мотивитѣ, остава да се разхвърля втора една премия, наречена допълнителна или извънредна. Ето защо, казвамъ, въ случая законътъ нѣма да постигне цѣльта, която прѣсѣлжда.

Г. г. народни прѣдставители! Всѣки, който иска да застрахува добитѣка си, застрахува го съ цѣлъ, щото въ случай на смъртъ да може моментално да му се помогне. А какво казва чл. 10? Чл. 10 казва, че ще му се изплати стойността на умрѣлия добитѣкъ два мѣсеца слѣдъ изтичането на застрахователната година. Чл. 11 казва, че застрахователното отделение може да откаже изплащането. Ако туй „може“ си остане въ чл. 11, то възможно е тия два мѣсеца да се продължатъ съ още два, ако не и съ повече. Въобразете си, че прѣзъ застрахователната година умиратъ воловетѣ на застрахования, и то въ туй врѣме, когато той има най-голъма нужда отъ добитѣкъ, да положимъ за посѣвъ; вие не му давате нищо. Макаръ и да е казано въ първата алинея на чл. 10, че застрахованието може да сконтира политата си въ Земледѣлската банка, но ще зависи отъ благоусмотрѣнието на чиновницѣтѣ на сѣщата банка, да-ли тѣ ще приематъ, защото чл. 11 казва, че може да се откаже. Ето защо азъ ще моля г. министра да се съгласи, щото най-късно единъ мѣсець слѣдъ изтичането на застрахователната година да се плаща; иначе, ще се намѣримъ прѣдъ една неизвѣстностъ при изплащането, и законътъ ще си остане чисто и просто една бѣла книга, както си остана законътъ за меритѣ.

Министър д-ръ Т. Кръстевъ: Този законъ, г. Шиваровъ, ще остане само писанъ дотогава, докогато общинитъ не се заинтересуватъ; въ всѣка община, която се интересува, законътъ ще се прилага, а тамъ, дѣто общината не се интересува, законътъ ще си остане непримененъ. Това не е по вина на министерството.

Г. Шиваровъ: Трѣбва да се интересуватъ не само общинитъ, но и ония, на които е възложено да прилагатъ законитъ.

Прѣдседателятъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Иванъ Евстратиевъ Гешовъ.

И. Гешовъ: Г. г. народни прѣдставители! Дълженъ съмъ пакъ да противопоставя единъ министъръ срѣщу другъ — настоящия министъръ на търговията и земледѣлното срѣщу бившия, единия министъръ, който има по-тѣсни симпатии, само за богатия добитѣкъ, съ другия министъръ, който имаше по-широки симпатии, за всѣкия домашенъ добитѣкъ.

Отдѣтъ, г. г. народни прѣдставители, ви казахъ, че въ законопроекта, внесенъ отъ г. Липчева въ Народното събрание, се говореше за застраховка на всѣкия домашенъ добитѣкъ. Наистина, г. министъръ Липчевъ, като-че-ли искаше да каже, че не помни добръ или че не е гѣрно това; въ всѣки случай азъ имамъ този законопроектъ въ ръцѣтъ си и въ чл. 13 ето какво чета: (Чете) „Сдружението може да бѣде съставено за застраховката само на единъ видъ домашни животни или на нѣколко вида. Всѣки членъ е длъженъ да застрахува всѣки свои животни отъ индоветъ, които сдружението приема да застрахува“. Както виждате, тогава сж се прѣдвиджали норми за застраховката на всѣкия добитѣкъ. Относително вносоветъ говори се много послѣдния пжтъ отъ г. министра за допълнителнитъ вносове; въ този законопроектъ нѣма допълнителни вносове. Въ този законопроектъ на г. Липчева е казано: (Чете) „Всѣки членъ внася една вѣтхипителна такса, която не може да бѣде по-голяма отъ 1 л. за глава добитѣкъ, и годишенъ членски вносъ отъ 20 ст. до 1 л. за всѣки 100 л. стойностъ на застрахования добитѣкъ“. И понеже това се внася още отъ началото, трѣбва, щомъ умре добитѣкътъ, веднага да се плаща 40% отъ застрахованата стойностъ, а останалото — слѣдъ изтичането на четири мѣсеца. Г. министърътъ забѣлѣжи сега: тъй като ще има допълнителна премия, не могло застрахованата сума за умрѣлия добитѣкъ веднага да се плати; и казва, че било само прѣдвидѣно, щото ошетенитъ, онзи, който е изгубилъ добичето, да може да сконтира това свое вземане и да вземе пари отъ Земледѣлската банка. Г. министре! Ще имате отдѣление за застраховка на добитѣка при Кооперативната банка — отдѣление на отдѣление, ако обичате, тъй като то ще бѣде едно отдѣление на застрахователното отдѣление на Кооперативната банка. Защо тогава непрѣдвидите това отдѣление да взема заемъ отъ Земледѣлската банка и да дава веднага обезщетението на хората, които сж изгубили добитѣка си, ако не всичкото, то поне една частъ? Менъ ми се струва, че не е хубаво да създавате такива мъжнотии на и тъй пострадали притежатели на добитѣкъ и да ги карате да отиватъ тѣ да си сконтиратъ своятъ вземания при Земледѣлската банка. Нека това застрахователно отдѣление на Кооперативната банка да взема въ заемъ пари отъ Земледѣлската банка и да дава на хората веднага, ако не цѣлата сума, то поне една значителна частъ, за да могатъ тѣ, както каза г. Драгиевъ, да си свършатъ веднага работата.

Прѣдседателятъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Александъръ Димитровъ.

А. Димитровъ: Г. г. народни прѣдставители! Г. министърътъ, когато даваше обяснения върху разбирателството на чл. 10 отъ законопроекта, каза, че ако се нареди работата така, както ние се изказахме — обезщетението да се плаща веднага — щѣло само да се попрѣчи на работата, да се плаща лихва и не знаемъ още какво, въобще не е могло да бѣде така, както ние искаме. Нашиятъ другаръ г. Георгиевъ обясни, че, ако е въпросъ за лихвитъ, които ще плаща отдѣлението на Земледѣлската банка за взетитъ суми, нека това отдѣление ги одържа отъ самитъ стопани, когато ще имъ плаща обезщетението, но да го плаща веднага, за да може да се почувствува, че тая застраховка може да бѣде полезна за ония, които се застрахуватъ. Защото, ако законътъ остане така, непромѣненъ, ако остане да се плаща обезщетението въ първитъ два мѣсеца слѣдъ изтичането на застрахователната година, азъ мисля, че още първата година ние рискуваме да компрометираме идеята за сдружаването, за самопомагането. Колко пари ще ми струва менъ оная помощъ, която ще ми дадете прѣзъ декемврий или януарий мѣсець, когато азъ прѣзъ врѣме на возидба съмъ изгубилъ вола си и въ 15—20 дена или въ единъ мѣсець врѣме вно нѣма да ми се притечете на помощъ да си купя волъ! Когато азъ ще отида да се впримча въ мръжката на лихваря, да взема отъ него пари, за да си купя другъ волъ, вашата помощъ прѣзъ декемврий ще бѣде дошла много късно. И обстоятелството, че азъ ще бѣда икономически заробенъ, за да замѣня онзи волъ, който съмъ осигурилъ, ще стане причина, щото моятъ стейдъ, и грошъ да му давате отгоръ, дѣто се казва, пакъ да не ще да се застрахува. Като-че-ли систематически иде да се прѣчи на застрахуването, а не да се поощри това застрахуване. Азъ мисля, че законътъ трѣбва да има за цѣлъ да дойде да подпомогне, да улесни сдружаването на ония, които искатъ да застрахуватъ своятъ волове. Какво би изгубило отдѣлението, ако се остави тази наредба, ако му се даде право да сключва заеми отъ Земледѣлската банка и да изплаща веднага обезщетенията? Казвате, че Земледѣлската банка щѣла да одържа 5% комисиони. Нека ги одържа и отдѣлението, но да не караме този човѣкъ да се моли на Земледѣлската банка, която често пжти подъ разни претекети може да откаже да му сконтира записа.

Вие казвате, че, ако се съгласи Народното събрание да се намѣни текстътъ на този членъ, да става изплащането веднага, ще трѣбва да се увеличи вносътъ съ 1%, да стане вмѣсто 1%, 2%. Кой знае, по азъ мисля, че и така, както го нареждаме, той не е 1%, защото умре ли моятъ волъ за 200 л., пращате ли ме, по силата на тая наредба при Земледѣлската банка да сконтирамъ квитанцията или удостовѣрението, че моятъ добитѣкъ е застрахованъ, азъ ще платя по 5%, всичко 10 л., и 1% съмъ платилъ премия, всичко става 12 л. — значи, 6% въ сжщностъ ще бѣде таксата за застраховка, а не нѣкакво 1%. Та, и така и така увеличение стави, поне ако не искате да се съгласите да стане коренна промѣна на този членъ, азъ мисля, ще се съгласите поне това да се приеме: отдѣлението само да приема записитъ и да ги сконтира при Земледѣлската банка, като си одържа оная сума, която ще дава за сконто. Найсетѣ, тая наредба не идва да промѣни цѣлѣта на законопроекта или нѣкаква реформа въ него да внесе, та дотамъ вие да се противопоставяте и да не искате да се улесни една работа, която сѣ за доброто на този народъ се прави.

Прѣдседателятъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Величко Душковъ.

В. Душковъ: Г. г. народни прѣдставители! Много бѣха прави г. Гешовъ и г. Димитровъ, когато ви ка-

заха, че цѣлѣта на този законопроектъ е да може да подпомогне стопанинѣ, които застрахуватъ едни си рогатѣ добитѣкъ, като се плаща колкото се може по-скоро загубата, която е послѣдвала отъ умира-нето на добитѣка. Тукъ е казано, че обезщетението ще се плаща въ първитѣ два мѣсеца слѣдъ изтича-нето на застрахователната година. То е много. Ко-гато умрѣ добитѣкъ на единъ застрахованъ, да по-ложимъ, прѣзъ врѣме на сѣлда, когато ще почне да сѣе своитѣ ниви, и той нѣма откъдъ да вземе срѣдства — а е застрахувалъ този добитѣкъ, като смѣта, че, когато умре добитѣкъ, ще вземе пари, съ които да може да си услужи — щомъ нѣма да му се помогне наврѣме, волею-неволею той ще трѣбва да отиде пакъ при лихваря. Значи, цѣлѣта не се по-стига, защото не може да се улесни веднага застра-хованинѣ. Затова и азъ се присѣдинявамъ къмъ тѣхното мнѣние и моля г. министра и той да се съ-гласи. Зная, че г. министрътъ не иска да ни слуша, тогава защо тукъ сме се събрали? Само да си поприв-казваме. Той ни заяви отъ дѣ, че законътъ е билъ копиранъ отъ баварския законъ, и тамъ каквото е прокарано, това трѣбвало и ние да приемемъ. Тогава излиза, че ние не сме народни прѣдставители, а на-емни свидѣтели и не трѣбва да изказваме нашето мнѣние, а така също не трѣбва да бждеме из-слушвани. Споредъ мене, така излиза. Отъ това, каквото е наредила комисията, нищо не се отстъпва. А то е много жалко. Казвамъ, въ такъвъ случай този законъ е безцѣленъ, или пъкъ, ако искаме законътъ да бжде полезенъ за застрахованинѣ, споредъ мене, трѣбва още при умирането да се отпусне поне поло-вината отъ застраховката въ авансъ и този авансъ да се дава отъ отдѣленieto, то да вземе да направи сконтото, а не да отива стопанинѣтъ на застрахо-вания добитѣкъ за нѣкаква половина въ Земледѣл-ската банка, защото, додѣто изтегли паритѣ отъ бан-ката, може да ги изхарчи. Това нѣма да бжде улесне-ние на самитѣ застраховани и законътъ ще бжде безцѣленъ.

Прѣседателъ: Ще туря на гласуване чл. 10 тѣй, както е прочетенъ отъ г. докладчика. Моля г. г. на-роднитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 10, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ В. Александровъ: (Чете)

„Чл. 11. Отдѣленieto може да откаже изплаща-нето на цѣлото обезщетение и частъ отъ него, ако управлението съзре нарушение на закона и на устава отъ страна на потърпѣвшия.

„На застрахования членъ се съобщаватъ моти-вирѣ за отказване обезщетението.

„Ощетениятъ членъ може да се оплаче прѣдъ арбитражния съдъ при отдѣленieto въ срокъ отъ двѣ седмици слѣдъ съобщаване на мотивирѣ.“

Прѣседателъ: Има думата народниятъ прѣд-ставителъ г. Александръ Поповъ.

А. Поповъ: Г. г. народни прѣдставители! Въ по-слѣдната алинея на чл. 11 се казва: (Чете) „Ошете-ниятъ членъ може да се оплаче прѣдъ арбитражния съдъ при отдѣленieto въ срокъ отъ двѣ седмици слѣдъ съобщаване на мотивирѣ“. Всѣки единъ отъ васъ знае, г. г. народни прѣдставители, че въ селата, особено на много мѣста, пощата пристига два пжти въ недѣлѣта. Когато на ошетения пристигне съобще-ние, трѣбва той да събере мотиви, да намѣри човѣкъ да му ги напише, да подаде заявление до отдѣле-нието и да направи своята жалба. За всичко това, този срокъ, прѣдвидѣнъ въ послѣдната алинея на чл. 11, е малкъ, споредъ мене, и затуй моля г. до-кладчика, и г. министра, и Народното събрание да се съгласятъ, щото срокътъ да бжде най-малко единъ мѣсець.

Прѣседателъ: Има думата народниятъ прѣд-ставителъ г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Чл. 11 прѣдвизжда: (Чете) „Отдѣле-нието може да откаже изплащането на цѣлото обез-щетение или частъ отъ него, ако управлението съзре нарушение на закона и на устава отъ страна на по-търпѣвшия“. Нѣкакво право въ това отношение, по-тази застраховка, отдѣленieto трѣбва да има, по азъ мисля, че за упражнението на това право трѣбва да се прѣдвиди извѣстна граница. Но никой начинъ не трѣбва да се остави отдѣленieto да отказва изпла-щането и да прави възражения, че добитѣкътъ по-билъ гледанъ или че тия, ония работи били станали, слѣдъ като вече добитѣкътъ е умрѣлъ; нека то има тѣзи права, както и мѣстнитѣ сдружения да иматъ право да отказватъ членството на единъ стопанинъ, който не се съобразява съ устава на мѣстното дру-жество или съ устава въобще на цѣлото това сдру-жение, но мисля, че по никой начинъ не бива да оти-ваме дотамъ, щото да оставимъ тѣзи права да ги прѣдъявява, да ги упражнява отдѣленieto по застра-ховката или мѣстното дружество чакъ тогава, когато единъ стопанинъ се яви да иска обезщетение за умрѣлия си добитѣкъ. Това, постановено така, би по-ставило стопанинѣ въ една друга несигурностъ. Всѣки стопанинъ, ако оставимъ така този членъ, утрѣ може да се опасява и да каже: хубаво, азъ ще пла-щамъ, ще стана членъ на това сдружение, но възгъ отъ туй, дѣто азъ не съмъ сигуренъ колко ще получа, ако застрахувамъ добитѣка си за извѣстна сума, не съмъ сигуренъ и какво пъкъ ще има да плащамъ, ако добитѣкътъ на други умре, но има и друга една бѣда, че, слѣдъ като азъ съмъ изпълнявалъ своитѣ задължения и мѣстното дружество и отдѣленieto по-тази застраховка сж мълчали и съ мълчанието си сж признали, че азъ съмъ безупрѣченъ въ своитѣ за-дължения, като членъ на това сдружение, когато се случи да умре добитѣкътъ ми и азъ поискамъ обез-щетение, тѣмъ въ това врѣме или мѣстното сдру-жение, или отдѣленieto ще каже: ти искашъ пари, ама еди-кога ти си направилъ това или онова прѣне-брѣжение на своитѣ членски задължения. Азъ мисля, че всички претенции, всички оспорвания относи-телно изпълнението на членскитѣ задължения на този или оный стопанинъ, станалъ членъ на сдруже-нието, трѣбва да бждатъ прѣдъявени, докль не се е случила поврѣдата или умиралката на добитѣка. А едижъкъ констатирано ли е, че единъ добитѣкъ е ста-налъ негоденъ за работа или е умрѣлъ вече, и мѣст-ното дружество е мълчало до това врѣме и не е упрекнало въ нищо стопанина, на мълчало е и отдѣ-ленieto, нека тѣ мълчатъ и оттамъ нататѣкъ, когато стопанинѣтъ има да поиска отъ тѣхъ своето обезще-тение. Азъ мисля, че именно такава редакция въ-смисля, въ който говорихъ, трѣбва да се даде на този членъ; иначе, остане ли си сегашната редакция на члена, ще бждатъ небрѣжни и отдѣленieto, и мѣстнитѣ дружества, и когато се яви единъ човѣкъ или нѣколко дружества да поискатъ сумата, за която сж застрахували добитѣка си, тогава ще отидатъ да гледатъ, какъ тѣ сж изпълнявали своитѣ членски задължения, да имъ търсятъ кусури въ това отно-шение, за да имъ откажатъ обезщетението.

Прочее, азъ намирамъ, че е необходимо този членъ да бжде измѣненъ именно въ тая смисль, че всички претенции въ това отношение, всички упрекателства, било на мѣстнитѣ сдружения, било на отдѣленieto, да могатъ да бждатъ прѣдъявявани само дотогазъ, докогато добитѣкътъ не е поврѣденъ, не е умрѣлъ. Моля г. докладчика да се съгласи на прѣдложенieto, което правя.

Ние виждаме, че почитаемото болшинство като-че-ли се е дезинтересирало отъ тази работа, като-че-ли то я смѣта скроена и нагласена съвсѣмъ добрѣ и си е наложило едно чудновато мълчание. Азъ мисля, че

г. министърът и г. докладчикът трябва друго-яче да тълкуват мълчанието на болшинството.

Прѣдседателъ: Моля, оставете мълчанието на болшинството.

Д. Драгиевъ: Мисля, че то трябва да се отдаде на други какъви съображения, а не да му отдаваме значение, че то гледа на този законопроектъ като на нѣщо свършено.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: А Вашето говорене постоянно за много дребни работи на какво да отдадемъ?

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Петъръ Пешевъ.

П. Пешевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ мисля, че прѣдложението на г. Драгиева не може да се приеме затуй именно, защото може-би единъ денъ прѣди смъртта на добичето стопанинътъ на добичето да е показвалъ нѣкоя небръжностъ, въ слѣдствие на която то да е умрѣло. Тѣй щото, не може да се приеме, щото отказването да става само по причини, констатиранн прѣди смъртта на добичето, защото въ такъвъ случай отдѣлението за застрахуване ще се лишава често отъ сериозни причини да отказва заплащането на злополука поради това, когато въ послѣдствие се констатира, че добичето може да е загинало въ слѣдствие на лошо отнасяне на самия стопанинъ къмъ него или въ слѣдствие на други нѣкои причини. Тѣй щото, азъ мисля, че той чл. 11 има тоя недостатъкъ, дѣто не ограничава отдѣлението, въ какъвъ срокъ е длъжно то да откаже заплащането на обезщетението. Трѣбва да се тури единъ срокъ, въ който дружеството и отдѣлението да отказватъ заплащането на обезщетението, за да знае стопанинътъ да се отнесе до арбитражния съдъ. Тоя срокъ въ всѣки случай, азъ мисля, не трѣбва да бѣде по-дълъгъ отъ два мѣсеца, както се прие въ чл. 10, защото, ако се остави на дружеството и на отдѣлението да протака тая работа, може да отиде половина година и повече съ разни запитвания, съ разни отлагания, съ разни протакания и т. н. Добръ е, прочее, въ този чл. 11 да се тури единъ мѣсецъ красенъ срокъ, въ който отдѣлението да е длъжно, когато ще откаже обезщетението, да съобщи на притежателя, че отказва заплащането на злополуката.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на търговията и земледѣлнето.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ не зная, какво искатъ г. г. земледѣлцитѣ. Адресиратъ се постоянно къмъ червената маса и казватъ: „Тукъ се инатятъ“, а тѣ взематъ думата да говорятъ за дребни работи. Не се инатимъ, г. Драгиевъ, и болшинството мълчи не по тѣзи причини, за които Вие намекувате, а затуй, защото тукъ има една приета система, която е продуктъ на науката и опыта.

Г. Гешовъ намира, че единъ министъръ билъ противъ другъ, единъ министъръ говорилъ едно по тѣзи въпроси, а пакъ азъ друго съмъ говорѣлъ. Азъ говорихъ, г-да, по този въпросъ. Г. Ляпчевъ е съставилъ въ 1908 г. единъ законопроектъ и тамъ е взелъ свършено друга система, но слѣдъ туй той го оттегля и изпраща хора да проучатъ тая работа; въпросътъ се изуча наново и се възприема отъ Министерския съветъ друга система. Това, което говори г. Гешовъ за тѣзи възнаграждения, тѣ сж по друга една система. И той не трѣбваше да прочете само този членъ, защото всички членове сж свързани въ едно и всички съставляватъ една система, та, ако бутнешъ на едно мѣсто, ще развалишъ цѣлия законъ.

А. Димитровъ: Ако турите мѣсецъ май, свършена работа.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Г. Димитровъ! Ако Вие говорите така, ако тѣй леко се отнасяте къмъ тѣзи въпроси, азъ виждамъ, че Вие не желаете да се прокара този законопроектъ. Вие искате да говорите тукъ, само за да види камарата, че Вие се интересувате отъ въпроса, а болшинството мълчи затуй, защото има работи проучени отъ хора по-компетентни, работи възприети отъ западнитѣ държави, които сж приели една опрѣдѣлена система, и нѣма защо ние да отиваме да я разбутваме. А вие искате навсѣкѣждъ да разбутвате, и бутвате не на едно мѣсто, но систематически. Говорете противъ общата система, това разбирамъ. Но единъ пътъ приета една система, вие трѣбва да я издържите докрай, защото, ако я развалите на едно мѣсто, ще стане нѣщо микхе; ако прибавите нѣщо ново, ще трѣбва да го въведете систематически отъ първия до послѣдния членъ. Ще намѣрите, дѣйствително, противорѣчие между законопроекта на г. Ляпчева и този, защото оня почина на други основи още отъ самото начало; тамъ държавата дава 25% отъ застрахованата сума субсидия; тя е свършено друга система, и, ако дойдемъ до онази система, трѣбва да приемемъ изцѣло или нея, или пакъ тази. Между едната и другата има разлика. И, ми се струва, да се говори щѣло-нешѣло и да се мисли, че тукъ се инатятъ за тази работа, това е свършено безосновно. Азъ не мога да допусна, какъ вие мушкате отъ всѣка страна и искате да развалите една система опитана, една система, която почива на науката, системата, върху която сж извършени опити въ западнитѣ цивилизовани държави. Вие можете да искате да приемемъ друга система, свършено различна отъ тази, и да я издържите докрай, а не да я бутате, дѣто щѣло и дѣто нещѣло, и да я осакатявате и правите невъзможна да се приложи и изпита. Г. Димитровъ по-рано казващо: нека дружеството дава пари.

А. Димитровъ: Нека то шконтира, за да не се разиграватъ хората.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Но неговата каса е Земледѣлската банка. Въ какво помагате съ туй на населението? Мислите ли, че му помагате въ нѣщо? Да положимъ, че Кооперативната банка ще му плати. На-ли селянитѣ пакъ ще трѣбва да отиватъ въ града при Кооперативната банка, защото касата ѝ е пакъ Земледѣлската банка? Тѣ ще отидатъ пакъ тамъ и ще кажатъ да имъ дадатъ сумата съ отбивъ. Сега пакъ ще отидатъ при касата въ града и ще кажатъ: „Еди-какво ми е умрѣло, заплатете ми обезщетението“. Банката е длъжна, по силата на този членъ, да му даде тия пари.

А. Димитровъ: Не е длъжна.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Казва се: „може да отиде да я шконтира“, и това е повелително. И тогава, каква услуга правите на населението съ туй? Населението пакъ ще отиде въ тая банка, пакъ ще отиде да иска пари. То е сѣ същото, да-ли е Кооперативната, или Земледѣлската банка, ако се каже, че Кооперативната банка ще даде, а не Земледѣлската, питамъ, какво печелите, какво улеснение давате вие на този селянинъ? Никакво улеснение. Ето защо азъ противъ тѣзи говорения и противъ това, което каза г. Драгиевъ — да се махне чл. 11, ще кажа: ами кое осигурително дружество нѣма контролъ надъ осигуренитѣ?

Д. Драгиевъ: Да се измѣни, а не да се махне.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Тукъ едно врѣме се писа даже, че осигурявали хората на животъ и че ги

пращали на пъкква касапница въ Македония и пр. Знаете, че се писа това нѣщо. И когато дружеството не му плати, той нѣма да иска нищо. Ами когато и това осигурително дружество на добитъкъ види, че има причини, че е имало недобросъвестност и пр. — по които да не му плати — то ще спре плащането, а вие искате безконтролно да се плаща. Много лесно е да се плаща, но дружеството откъде ще вземе? Пакъ отъ ония, които сж осигурени.

А. Димитровъ: Искаме да има опрѣдѣленъ срокъ.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Какъвъ срокъ? Докато плати дружеството не, но дружеството може да е изплатило, и даже слѣдъ като е платило, ако има причини, ще иска назадъ паритѣ.

А. Димитровъ: Измѣнете, тогава, закона.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Осигурителното дружество всѣкога трѣбва да има контролъ, защото, ако не му дадете този контролъ, то нѣма да одържи: то ще фалира, ако всѣки може да го граби, ако всѣки единъ съ фалшиви документи или по другъ начинъ злоумишлено иска да опетява това осигурително дружество и то бжде длъжно неспрѣмливо да дава — се да дава. Азъ разбирамъ, ако вашата система бѣше, щото държавата да отвори каситѣ си, и да каже: „Хайде, дайте на селското население да му правимъ добрина“, да караме държавата да дава на земледѣлцитѣ, колкото е възможно повече, но тукъ не е тъй. Тукъ паритѣ се взематъ отъ земледѣлцитѣ и се даватъ пакъ на тѣхъ. Слѣдователно, каква услуга имъ правите? Вие искате само да говорите, за да се каже, че сте говорили.

Ето защо азъ ще моля почитаемото Народно събрание да приеме членовѣтъ тъй, както тѣ сж редактирани отъ страна на комисията. Повтарямъ пакъ, това е една система, взета отъ чуждитѣ страни, и тя трѣбва да се издържи докрай.

А. Димитровъ: Значи, нито една запетая да не прибавимъ.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Ако вие вземете да я развалите съ нѣкои членове, тогава тя не може да се приложи, и законътъ нѣма да даде ония резултати, които се очакватъ отъ него. Моля, прочее, да се пристѣпи къмъ гласуване на чл. 11 и да го приемете.

А. Димитровъ: Тогазъ, да не разискваме.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Георги Шиваровъ.

Г. Шиваровъ: Г. г. народни прѣдставители! Уважаемиятъ г. министъръ на търговията и земледѣлнето мисли, че когато се взема думата отъ лѣвицата, за да се изкажатъ нѣкои мисли върху известенъ членъ, това се прави съ цѣлъ да се прѣчи на създаването на закона.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: А пъкъ Вие мислите, че ние се инатимъ.

Г. Шиваровъ: Не е вѣрно, г. министре. Ние искаме думата, защото, съгласете се, че, който да бжде на Ваше мѣсто, не може да бжде енциклопедистъ. Ние сме хора съ грѣхове и липсватъ ни знания по всички материи.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Друго е да искате или да дадете освѣтление.

Г. Шиваровъ: Менѣ ми се чини, че добръ е по всѣки членъ да се даватъ обяснения отъ страна на

министра на почитаемото народно прѣдставителство, и когато ще се прилага този законъ, може-би, на тѣзи, въ чинто ржцѣ ще бжде повѣренъ, ще имъ служи като тълкувание.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Ама освѣтление Вие не искате, а искате измѣнение на работата. (Глъчка)

Г. Шиваровъ: Моля, г. министре, Вие като-че-ли сте рѣшили, каквото сте прѣдложили, да се приеме, а каквото се прѣдложи отъ опозицията, да не се приема. Тая система не е добра. Азъ забѣлзвамъ, че това се прокарва само въ тия законопроекти, които се отнасятъ до г. министра на търговията и земледѣлнето, а сжщо и до г. Ляпчева.

Сега тукъ се говори за смъртта. Въ законопроекта за това и за много работи се мълчи. А за този случай може да се мълчи и въ устава и това да дава поводъ на отдѣлението да отказва изплащането на обезщетението. Ето защо добръ е да се изтъкватъ тукъ всички тия работи. Вие знаете, че въ отношение на медицината ние сме най-слаби; тя е най-слаба у насъ. Не казвамъ, че лѣкаритѣ или ветеринаритѣ сж слаби, ами че липсватъ. Прѣдставете си, че заболѣе добитъкътъ на единъ земледѣлецъ и не може веднага да го закара въ околийския центъръ, дѣто има ветеринаренъ лѣкаръ да го прѣгледа, ами по-ника тоя лѣкаръ да го прѣгледа въ селото; докато дойде околийскиятъ лѣкаръ, защото може да му се е случила другадѣ работа, добитъкътъ умре. Когато притежателътъ отиде и даде заявление да му се изплати сумата, възъ основа на чл. 11, тъй, както е редактиранъ, може да му се откаже изплащането, понеже нѣма свѣдѣтелство отъ лѣкаря. Не знамъ, но поне азъ тъй мисля, а вие можете да мислите друго. Ето защо добръ е, казвамъ, когато се нарежда законътъ, да се изкаже народното прѣдставителство: колкото повече се говори, толкова по-добрь, по-лесно ще стане, защото нѣма да се бъркатъ и самитѣ чиновници, които ще иматъ честта да прилагатъ закона.

Г. Пешевъ изказа една мисль много права, и азъ мисля, че ние нѣма защо да не я приемемъ, а именно: да се опрѣдѣли точно, до колко дена тоя застрахователенъ отдѣлъ може и трѣбва да се сезира съ заявлението на оногова, на когото е пострадалъ добитъкътъ, и да му съобщи, удовлетворява ли се искането му, или не. Ако остане само тъй, както е: „може да откаже, и той има право да обжалва въ двѣнадцеленъ срокъ“, тази работа ще продължи много и, както казаха по-рано, при разискването на чл. 10, до два мѣсеца, то не е казано окончателно, а може да продължи и четири мѣсеца срокътъ за изплащането на пострадалия добитъкъ.

Ето защо азъ ви моля да възприемете прѣдложението на г. Пешева, който иска да се опрѣдѣли единъ срокъ, докогато отдѣлтътъ трѣбва да се занимае съ заявлението на пострадалия и да му съобщи, да-ли отказва или възприема да изплати сумата.

Прѣдседателъ: Ще дамъ на гласуване чл. 11. Моля ония г. г. народни прѣдставители, които го приематъ, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ В. Александровъ: (Чете)

„Чл. 12. Слѣдъ изтичането на застрахователната година отдѣлението опрѣдѣля и съобщава на всѣко дружество, каква допълнителна сума трѣбва да внесе.

„Тая допълнителна вноска, ако дружеството нѣма достатъчно срѣдства да я покрие, се разхвърля на членовѣтъ пропорционално съ застрахованитѣ имъ суми и въ единъ шестнадцеленъ срокъ се събира и прѣдава на отдѣлението.

„Несъбраната част от допълнителните вноски се събира от държавните бирници.“

Пръдседателътъ: Има думата г. Александъръ Поповъ.

А. Поповъ: Г. г. народни пръдставители! Чл. 12 се схожда съ чл. 8, по който бѣхме противъ. Сега се обявяваме и противъ чл. 12, защото, ако сумата не стигне, ще се разхвърля върху дружествата, а тѣ ще я разхвърлятъ върху членоветъ си. Съ това даваме поводъ да не могатъ хората да се застрахуватъ, защото, като нѣма опрѣдѣлена сума, като не знаятъ точно, какво ще дадатъ прѣзъ годината и какво ще имъ се плати сѣтѣ, като мислятъ, че може и да доплащатъ, не ще иматъ куража да се застрахуватъ. Защо се противопоставяме по тѣзи два члена? Защото ние можемъ по-послѣ, при чл. 13, да искаме повишение, както на основния капиталъ, тѣй сѣждо и за помощта, която държавата ще дава. Тѣй щото, казвамъ, отъ тѣзи съображения, както се противопоставихме на чл. 8, тѣй се противопоставяме на чл. 12. Затуй искаме съвършено да се прѣмахне.

Пръдседателътъ: Турямъ на гласуване чл. 12 и моля г. г. народнитѣ пръдставители, които го приематъ тѣй, както бѣ прочетенъ отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ В. Александровъ: (Чете)

„Чл. 13. Държавата отдѣля единъ особенъ, отдѣлно управляванъ държавенъ фондъ отъ 500.000 л., който служи за основенъ капиталъ на отдѣлението. Освѣнъ това, отдѣлението получава отъ държавата редовно годишна помощ отъ 100.000 л. най-малко.“

Пръдседателътъ: Има думата народниятъ пръд-ставитель г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Азъ ще направя прѣдложение за видоизмѣнението на чл. 13, при все че г. министърътъ на търговията и земледѣлнето казва, че този законопроектъ съдържа една система, изработена отъ учени хора, потвърдена и отъ опита, на което обстоятелство се дължи и мълчанието на почитаемото болшинство. Впрочемъ, азъ не сподѣлямъ възгледа, що той изказа въ това отношение. Една система, г. министре, отъ каквито хора да бѣде изработена и отъ каквото опитъ да бѣде потвърдена, вие, г. министре, не трѣбва никога да изпускате, че онѣзи хора, които сѣ работили тази система, сѣ имали прѣдъ видъ своитѣ мѣстни условия, и каквото е допринесла практиката за видоизмѣнението и подобренieto на извѣстна система, тя е практика на оная страна, дѣто първоначално е изработена и приложена системата. Вие ще се съгласите, че нашата страна съ своитѣ особени условия може да налага, и то твърдѣ основателно, ако не съвършено нѣкаква друга система, то поне какво-годѣ измѣнение въ разпоредбитѣ на тази система. И мисля, че по тѣзи съображения би било много добръ да чуемъ гласове при разискването на този законопроектъ и отъ онова мѣсто — отъ болшинството — или, ако не ги чуемъ, то поне Вие да не укорявате насъ и да не тълкувате нашето говорене Богъ знае съ какви съображения, освѣнъ съ единственото желание да съобразимъ вашата баварска система, или която да е друга, съ мѣстнитѣ условия, които, ще се съгласите, че могатъ да бѣдатъ и сѣ различни отъ условията на една Бавария или Унгария; защото, иначе, когато имате мълчанието на почитаемото болшинство, ако Вие искате да присъединимъ къмъ него и нашето мълчание, то е равносилно да не става никакво второ и трето четене на законопроекта и да вдигнемъ ржка, да изржкоплѣскаме и да се свърши тази работа. Но ако

това и ние направимъ, тогава ние бихме обърнали българския парламентъ просто въ една регистра-тура.

Пръдседателътъ: Моля, на прѣдмета.

Д. Драгиевъ: А ние мислимъ, че съ нашето говорене, освѣнъ дѣто се мѣчимъ да внасяме нѣкакво подобрене, но, доколкото силитѣ ни позволяватъ, съ участието си въ разискването на този законопроектъ ние спасяваме и честта на парламента, за да не се обърне досущъ въ подобна регистратура.

Пръдседателътъ: Моля, говорете по чл. 13.

Д. Драгиевъ: Относително чл. 13 имамъ да направя слѣдующата бѣлѣжка. Казано е, че ще има единъ държавенъ фондъ въ размѣръ на 500.000 л. и ще се отпуска редовна годишна помощ отъ държавата въ размѣръ на 100.000 л.

Г. Данаиловъ: Най-малко.

Д. Драгиевъ: Най-малко. Понеже този размѣръ е най-малкъ, тази думица иде да покаже, че, наистина, тази цифра е най-малката. Затуй азъ взехъ думата да направя прѣдложение, ако не за най-много, то поне за малко повече.

Г. г. пръдставители! Когато се говорѣше по законопроекта за градобитнината, споменахъ, ще спомена и сега съ двѣ думи, че държавата въ други случаи се е притичала съ своята помощ малко по-често. Напр., когато се е касаело да се подпомогне, да се улесни пенсионниятъ фондъ на гражданскитѣ и военнитѣ служащи, ще си спомните, че сѣ били години, години на минали управления, години на вашето управление, когато само за военния пенсионенъ фондъ, засѣгащъ нуждитѣ на нѣколкохилядно офицерство, държавата е била дотолкова щедра, щото е отпускала кога 100 хиляди лева, кога 200 хиляди лева ежегодно въ своя бюджетъ. Напоследъкъ демократическото правителство въ своя стремежъ да подкрѣпи бюрократизма, билъ той граждански или воененъ въ тази страна, отиде дотамъ, както ви е извѣстно, . . .

Пръдседателътъ: Моля, г. Драгиевъ, говорете по чл. 13, . . .

Д. Драгиевъ: Тѣкмо по него говоря.

Пръдседателътъ: . . . дѣто се говори за фондъ за одрия рогатъ добитѣкъ.

Д. Драгиевъ: Азъ мотивирамъ мнѣнието си, г. пръдседателю. Моля, бждете спокойни.

Вие ще си спомните, казвамъ, въ тая минута, че вие миналата година гласувахте законъ, щото недостигътъ при изплащането на пенсийтѣ, били тѣ граждански или военни, да се плаща отъ общия държавенъ бюджетъ. Това го поставихте затуй, защото не се задоволихте само съ сумата 100.000 л. и защото допуснахте, че въ бждѣще този недостигъ ще прѣвипи тѣзи цифри съ 100 и 200 хиляди лева. Щомъ това вие сторихте, азъ мисля, че ние имаме вслѣхото основание да ви поискаме да сторите нѣщо повече и тукъ, по този законопроектъ. Касае се да се осигури работниятъ добитѣкъ, и, по възможность, не само работниятъ добитѣкъ, но желателно би било тази застраховка да се разшири дотамъ, щото да се застрахува и добитѣкътъ, който се отглежда за своитѣ млѣчни продукти, и добитѣкътъ, който се отглежда за разплодъ. Желателно би било, щото не само нѣколко десетки хиляди, ами 100-ни хиляди, па дори половината и три четвърти отъ добитѣка, който има у насъ — а само рогатиятъ добитѣкъ е

повече от два милиона глави — желателно би било, казвамъ, по-голямъ брой отъ този добитъкъ да бъде застрахованъ. Съ неговото застрахуване, като се приточемъ въ помощъ въ трудни минути на българскитъ стопани, ние ги улесняваме въ тѣхното земледѣлско стопанство, въ тѣхната скотовъдска дѣятелностъ и допринасяме много нѣщо, макаръ и чрѣзъ този косвенъ пѣтъ, за подобренieto на българското земледѣлие, на българското скотовъдство. Значи, съ помощта, която ние идемъ тукъ да допринесемъ, да прѣдвидимъ по този членъ, ние косвено съдѣйствуваме за подобренieto на българското земледѣлие изобщо, и на българското скотовъдство частно. А този клонъ отъ народния поминѣкъ е отъ такова голямо и важно значение, щото ние просто бихме отбърнали нашето дѣло на играчка, на подигравка съ тѣзи поминѣци, ако се задоволимъ съ тѣзи нищожни цифри — 500.000 л.; които ще дадемъ единѣкъ зави-наги и сетнѣ ще даваме по 100.000 л.

К. Мирски: Най-малко.

Д. Драгиевъ: И когато министерството е прѣдвидѣло тази сума и когато надлежната комисиия е прѣдвидѣла това въ своя докладъ и е притурена отъ министъра и отъ комисията думата „най-малко“, повтарямъ да кажа, че тѣ сами идатъ да признаятъ, че това е най-малката, това е нищожната сума, която законопроектъ е прѣдвидѣлъ. Азъ прѣдлагамъ да бждемъ малко по-щедри къмъ тѣзи два толкова сродни и най-големи, същевременно и най-важни клонове на поминѣка на българското население. Това сж изворитѣ, които кърмятъ главно не само голѣмата частъ отъ нашето население, но тѣ кърмятъ голѣмата частъ, тѣй да се каже, и отъ държавния бюджетъ. И отъ каквото и гледище да погледнемъ на въпроса, налага ни се да бждемъ по-щедрички. Азъ бихъ молилъ г. министъра на финанситѣ, както и г. докладчика, да се съгласятъ, че нѣма да развалимъ тѣхната система, тѣхната много безупречна наредба, ако замѣнимъ цифрата 500 хиляди съ единъ милионъ и цифрата 100 хиляди съ 500 хиляди. Даже сега има едно мѣсто, неизвѣстенъ източникъ порано, отдѣто можемъ да вземемъ и да придадемъ тукъ. То е онази сума отъ два милиона и нѣщо, която се прѣдзначава главно за нѣкакъвъ кадастръ, който има да дойде слѣдъ дълги незнани години. Като посочвамъ на този източникъ, отъ който се вижда, че не ще уврѣдимъ държавния бюджетъ, ако увеличимъ тази цифра, азъ моля както г. г. прѣдсѣвителитѣ, тѣй и г. министъра на търговията и земледѣлието и г. докладчика да се съгласятъ съ нашето мнѣние, защото то има за цѣль да поправи, а не да развали както, за съжаление, каза г. министърътъ.

Прѣдсѣдательтъ: Има думата г. министърътъ на търговията и земледѣлието.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Г. Драгиевъ, когато дойдемъ до тѣзи въпроси, сѣ ще се позакачи, сѣ ще се поопита да нападне правителството по въпроса за пенситѣ. Това е, впрочемъ, основата на вашата политика, това е основата на вашата агитация: защо се даватъ пенсии на чиновнитѣ, а не се осигурятъ отъ страна на държавата земледѣлцитѣ?

Д. Драгиевъ: По принципъ за пенситѣ ние не сме противъ.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Азъ констатирамъ само факта, че Вие, когато дойдете за пенситѣ, винаги говорите, че за земледѣлцитѣ трѣбвало да направимъ онова, което направихме за държавнитѣ служители. Има голѣма разлика между държавенъ

служителъ и свободенъ гражданинъ. За държавнитѣ служители имаме законоположения въ самата конституция, че ние трѣбва да ги пенсионираме. Право или криза е станало това, то е другъ въпросъ. Но да възприемемъ нѣкаква система да се осигурятъ селянитѣ, да се осигурятъ търговцитѣ, да се осигурятъ занаятчинитѣ и пр., такава система никѣдѣ нѣма. Ние можемъ само да ги подпомогнемъ, т. е. тѣй, както това е станало въ други страни, отдѣто вземаме този законъ: само една извѣстна помощъ да имъ даваме, а нищо повече.

Говорѣше се тукъ, че, ако и върна, научна да е онази система, по която не трѣбва да се говори, или, ако се говори, трѣбва да се говори изобщо за едната или другата система, тѣ казватъ условията у насъ сж други, а тамъ други. Когато се разискваше законопроектъ за градобитнината и когато се разискваше и този законопроектъ, азъ и тогава казахъ, че разлика за условията за тѣзи застрахователни учрѣждения въ една и въ друга държава нѣма. Едно застрахователно учрѣждение въ Америка, каквото е, напр., дружеството „Ню-Йоркъ“, което дѣйствува тамъ при други условия, дѣйствува и тукъ; и тукъ условията позволяватъ на това застрахователно дружество да застрахува. Сжко така, е и за застрахуване отъ пожаръ, сжко така е и за застрахуване отъ градобитнина — не се прави разлика между нѣкакво екстензивно и интензивно земледѣлие или нѣкакви условия за добитѣка. Едно има, че когато дойде единъ баварецъ да застрахува добитѣка си, ще го застрахува на по-голяма сума, а нашиятъ ще каже, че добитѣкътъ му струва по-малко. Тази е само разликата. Така щото, да се говори тукъ, че нашитѣ условия били различни, че ние трѣбвало да имѣнимъ тази система и да туримъ друга система, това е свършено неоснователно. Застрахователнитѣ учрѣждения сж учрѣждения на смѣтка. Тѣ сж учрѣждения, които трѣбва да държатъ точна смѣтка, каква е загубата, какво трѣбва да събератъ, за да могатъ да отговарятъ, и на какви начала трѣбва да бждатъ турени. Ако вземете да измѣнявате тѣзи работи, да измѣнявате условията и пр., тогава нѣма защо да поддържате тая система. Тукъ нѣма различни условия. Азъ ви казахъ, застрахователното дѣло е основано на изчисления. Системата е сжщата, условията не могатъ да бждатъ различни. Азъ ви казахъ, че осигурителни дружества, които сж дошли чакъ отъ Америка при свършено различни условия отъ онѣзи тамъ, дѣйствуватъ и у насъ. Слѣдователно, този въпросъ, който поддържа г. Драгиевъ, че у насъ условията били други, то е празна работа. Ето защо ще моля да приемете този членъ тѣй, както си е. Азъ нѣмамъ нищо противъ, ако държавата о много богата, ако има много пари, да даде и 10.000.000 л.; но когато ще даваме тази помощъ, трѣбва да имаме прѣдъ видъ силата на нашата страна и какво даваме и на другитѣ съсловия, и да отпушаме такава сума, съгласно напѣтъ сили, съгласно нашитѣ финанси, съгласно нашия бюджетъ. Тази година ние отпускаме 1.000.000 л. за градобитнина, 500.000 л. за добитѣка и даваме ежегодно по 400.000 л.: 300.000 л. за градобитнина и 100.000 л. за добитѣка. Съ това ние правимъ на земледѣлското население една такава добрина, каквато никое правителство не е направило, и затова именно тѣзи критики на земледѣлцитѣ, да теглятъ постоянно само нагорѣ и да искатъ земледѣлското население да се облагодѣтелствува, да му платимъ единъ видъ венчки загуби, тѣзи работи може да се говорятъ само за демагогия, за платформа.

А. Димитровъ: Никой не иска такава нѣщо; Вие изпащавате мисълта на хората.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Това, което прави демократическото правителство съ този законо-

проектъ, като дава 1½ милиона лева и дава всяка година по 400.000 л., е едно благоприятие за земеделското население, каквото никое правителство не е направило.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Александъръ Димитровъ.

А. Димитровъ: Г. г. народни прѣдставители! Г. министърътъ на земледѣлнето мисли, че, когато земеделците взематъ думата, се имъ дохожда на акъла законътъ за пенсиятъ. Когато ние заговоримъ за нѣкакво положение, за нѣкаква празнота въ този законопроектъ, г. министърътъ се залавя за системата. Ако ние говоримъ противъ пенсиятъ, то ние говоримъ противъ привилегиите на пенсионирането, а не противъ самия институтъ.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Да се отбѣлжва това.

Прѣдседателъ: Оставете закона за пенсиятъ, г. Димитровъ.

А. Димитровъ: Трѣбваше да спрете г. министра да говори за това.

Г. Данаиловъ: Забѣлзвамъ едно държавническо заздравяване.

А. Димитровъ: Може-би, г. Данаиловъ забѣлзва едно държавническо заздравяване, а намъ ни се струва, че той приближава къмъ насъ. Наистина, може да е чудно на г. Данаилова, защо казвамъ, че ние не сме противъ пенсиятъ, защото никой не е противъ пенсиятъ, а противъ привилегиите.

Прѣдседателъ: Моля, г. Димитровъ, оставете прѣбрежанията и говорете по чл. 13.

А. Димитровъ: Когато отведѣ искахме да се туря една думица „дѣлженъ е кметътъ да свика събрание“, г. министърътъ каза: „Не бива — системата ще се развали“.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Не казвате право. За система не съмъ казалъ; азъ казахъ, че е същността.

А. Димитровъ: Сега, когато ние говоримъ, държавата да бъде по-щедра къмъ това застрахователно учрѣждение, г. министърътъ пакъ се спира и казва, че идомъ да разбъркаме системата, да разбъркаме работата и съ това да попрѣчимъ на г. министра да не може да принесе на българекитъ земледѣлци опова добро, което той иска да направи.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Защо изкривявате рѣчта ми, г. Димитровъ?

А. Димитровъ: Г. министре! Не искаме да разбъркаме системата, нека тя си върви така, както сте я нагласили, но онѣзи празноти, които съзираме, позволете ни да ви ги посочимъ, за да се поправятъ. Това искаме ние.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Искате да демагогствувате.

А. Димитровъ: Когато Вие тукъ задължавате държавата да отпусне 500.000 л. единъ пътъ завинаги за учрѣждаването на фонда и за застраховка на добитъкъ, и я задължавате да притури къмъ него най-малко 100.000 л. ежегодно, позволете да посочимъ сега на една празнота. Когато вие сте гласували законопроектъ, когато комисията го е приела,

тя не е имала прѣдъ видъ оня законопроектъ, който г. Ляпчевъ внесе: законопроектъ за прѣхвърляне беглика на селскитъ общини. Споредъ него, 10% отъ излизка на беглика ще се дава за фонда за застрахуването на добитъкъ. Сега, щомъ мислите, че 500.000 л., или 100.000 л., ни стотинка повече не можете да дадете, елате да прѣдвидимъ тѣзи суми, 10% отъ одръжките, които ще оставатъ отъ беглика, да се внасятъ . . .

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Ако ми позволите да Ви обясня. Вие не сте чели този законопроектъ за беглика, защото г. Ляпчевъ прави тамъ една бѣлжка, че тѣзи 2% замѣстватъ онѣзи суми, които по силата на закона държавата е длъжна да внася.

А. Димитровъ: Значи, държавата петъ пари не дава.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Държавата дава 500.000 л., само че ги взема отъ 2% отъ беглика.

А. Димитровъ: Излиза, г. министре, че дребниятъ рогатъ добитъкъ ще създаде фондъ за застрахуване на едрия рогатъ добитъкъ, а българеката държава нищо не дава. И позволете ми тогава да насоча на неправдата, че Вие сте щедри, когато давате 100.000 л. субсидии на пенсионния фондъ, а на това дружество не давате 100.000 л. субсидии, а ги вземате отъ беглика, отъ единъ данъкъ, който дребниятъ рогатъ добитъкъ дава. Тукъ има една игра, г. министре, съ българския народъ. Струва ми се, че не правите добрина, а въ същностъ прѣхвърляте паритъ отъ едната кесия въ другата. Нищо повече. Ако мислите, че държавата ще трѣбва да помага, азъ ви моля да се съгласите, да оставите оная бѣлжка, която г. Ляпчевъ се съгласи да прибави — че тая сума 10% идва да замѣсти държавната субсидия; ако мислите, казвамъ, че трѣбва да остане тази бѣлжичица, елате да увеличимъ тая сума въ онзи размѣръ, който дѣйствително би трѣбвало да се даде. Напр., първата година за фонда за застраховка на добитъка ще дадатъ 250.000 л.; елате да кажемъ, че помощъ отъ държавата не се прѣдвижда, ами одръжките отъ беглика въ продължение на 20 години ще се даватъ въ полза на фонда за застраховка на добитъка, та да бъдемъ и ние по-начисто и министърътъ на финансите да пѣма разправии въ бъдѣще съ този фондъ и съ това застрахователно дружество, па и българекиятъ народъ да знае, че на неговитъ пленци се създава това.

Прѣдседателъ: Турямъ на гласуване най-напрѣдъ прѣдложенето на г. Драгнева, който прѣдлага, щото цифрата 500.000 л. да се замѣни съ 1.000.000 л., а цифрата 100.000 л. — съ 400.000 л. Моля г. г. народнитъ прѣдставители, които приематъ прѣдложенето на г. Драгнева, да си вдигнатъ рѣката. (Малцинство) Събраието не приема.

Турямъ на гласуване чл. 13 тѣй, както е прочетъ отъ г. докладчика. Моля г. г. народнитъ прѣдставители, които го приематъ, да си вдигнатъ рѣката. (Мнозинство) Събраието приема.

Докладчикъ В. Александровъ: (Чете)

„Чл. 14. Отдѣлението образува своя резервенъ фондъ отъ:

„1. лихвитъ на основния капиталъ, и
„2. отъ прѣдвидѣнитъ въ устава встъпителни вноски.

„Лихвитъ отъ резервния фондъ покриватъ частъ отъ разходитъ на отдѣленето.

„Забѣлжка. Всяко мѣстно дружество може да си образува и свой резервенъ фондъ, ако членоветъ му пожелаатъ.“

Прѣдседателъ: Моли г. г. народнитѣ прѣдстатели, които приематъ чл. 14 така, както е прочетенъ отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събраието приема.

Докладчикъ В. Александровъ: (Чете)

„Чл. 15. Отдѣленнето контролира дѣйствиата на мѣстнитѣ дружества; то има право да имъ провѣрява сметкитѣ и да бди, да-ли тѣ изпълняватъ наредбитѣ на закона и на нормалния уставъ. Отдѣленнето може да изираца особени лица за контрола на дружествата.

„За неизправностъ се налагатъ на дружествата глоби до 20 л., които подлежатъ на оплакване въ арбитражния съдъ при отдѣленнето въ двѣнадѣлентъ срокъ отъ съобщението.

„Дружества, които постоянно не изпълняватъ закона и нормалния уставъ или оцѣтватъ отдѣленнето съ високи оцѣнки, могатъ да се изключатъ врѣменно по рѣшението на управлението.

Прѣдседателъ: Има думата г. Георги Шиваровъ.

Г. Шиваровъ: Азъ ще моли г. министра, както и г. докладчика, да се съгласятъ къмъ чл. 15 да се прибави една нова алинея съ слѣдното съдържание: „Дружествата при оцѣнката на добитъка да се съобразяватъ съ мѣстнитѣ пазарни цѣни“. Ще кажете, че туй ще се прѣдвиди въ правилника, който ще бѣде нареденъ за прилагането на настоящия законъ; но, мога ми се чини, добръ ще бѣде да се вмѣкне тая алинея къмъ тоя членъ, защото тукъ ще станатъ най-голѣми недоразумѣния между стопанитѣ и между членоветѣ на комисията или дружествата, които ще правятъ прѣцѣнката. Цѣнитѣ не могатъ да останатъ на едно мѣсто; тѣ се движатъ споредъ врѣмето и споредъ реколтата, а желателно е да се избѣгнатъ тия недоразумѣния; за да се избѣгнатъ, азъ моли да се приеме това мое прѣдложение, както отъ г. докладчика, така и отъ г. министра.

Прѣдседателъ: Има думата г. Александъръ Димитровъ.

А. Димитровъ: (Чете) „За неизправностъ се налагатъ на дружествата глоби до 20 л.“ е казано въ тоя членъ; моли г. докладчика да обясни, кой ще налага тѣзи глоби.

Докладчикъ В. Александровъ: Отдѣленнето.

Прѣдседателъ: Моли, г. Шиваровъ, формулирайте Вашето прѣдложение устно.

Г. Шиваровъ: „При оцѣнката на добитъка дружествата да се съобразяватъ съ пазарнитѣ цѣни.“ Такава една алинея да се прибави къмъ чл. 15.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Тогава, нѣма нужда отъ оцѣнители.

Прѣдседателъ: Моли г. г. народнитѣ прѣдстатели, които приематъ прѣдложението на г. Шиварова, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събраието не приема.

Турямъ на гласуване чл. 15, както е прочетенъ отъ г. докладчика. Моли г. г. народнитѣ прѣдстатели, които приематъ чл. 15, както е прочетенъ отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събраието приема.

Докладчикъ В. Александровъ: (Чете)

„Чл. 16. Застрахователната година начева отъ 1 ноемврий.“

Прѣдседателъ: Има думата г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Моли г. докладчика да обясни, защо годината почва отъ 1 ноемврий, когато сме толкозъ близо до януарий? Или защото въ Бавария е тъй? Ако е така, тогава извинете.

Докладчикъ В. Александровъ: Така е.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Навсѣкждѣ е тъй. — Бавария е въ Европа, и ние сме въ Европа.

Д. Драгиевъ: Азъ мисля, че, като сме по-близо до януарий и като отъ януарий започва годината, добръ ще бѣде да се каже „отъ 1 януарий“. Ако намираме, че това ще развали системата, тогава да не се приема.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на търговията и земледѣлието.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Г. Драгиевъ! Вие не сте да не разбирате, че дѣйствително 1 ноемврий е датата, когато вече добитъкъ, който е ненуженъ на пѣко, се продава и тогава се започва зимниятъ сезонъ, тогава ставатъ най-голѣмитѣ покупи. Покупки и продажби ставатъ и на пролѣтъ, разбира се, по прѣзъ есенъта, щомъ се привърши работата, тогава добитъкъ си отпочива. Така е навсѣкждѣ, и затуй навсѣкждѣ въ Европа е тъй турено — 1 ноемврий. Можете да турите и 1 януарий, но по-правилно е 1 ноемврий: тогава се свършва цѣлата полска работа на добитъка.

Прѣдседателъ: Има думата г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Попече обясненията, които даде г. министърътъ на търговията и земледѣлието, не противорѣчатъ на прѣдложението, което бѣхъ направилъ въ това отношение, моли г. докладчика да се съгласи, вмѣсто 1 ноемврий, да се каже 1 януарий.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Кажете, защо?

Д. Драгиевъ: Нова година — да се не бърка смѣтководството.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Новата година именно не бърка на смѣтководството, защото отъ 1 ноемврий до края на декемврий се изплащатъ вноскитѣ и отъ Нова година започватъ пакъ наново.

Прѣдседателъ: Има думата г. Кръстьо Мирски.

К. Мирски: Г. министърътъ обясни, защо е турено 1 ноемврий, затуй се отказвамъ.

Прѣдседателъ: Г. Драгиевъ! Вие правите прѣдложение за 1 януарий. Дайте го писмено.

Д. Драгиевъ: Не съмъ го написалъ; макаръ и устно, гласувайте го.

Прѣдседателъ: Моли г. г. народнитѣ прѣдстатели, които приематъ да се смѣта застрахователната година отъ 1 януарий, по прѣдложението на г. Драгиева, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събраието не приема.

Турямъ на гласуване чл. 16, както е прочетенъ отъ г. докладчика. Моли г. г. народнитѣ прѣдстатели, които приематъ тъй чл. 16, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събраието приема.

Докладчик В. Александровъ: (Чете)

„Чл. 17. Застрахованитѣ членове се представляватъ прѣдъ отдѣленieto отъ комисия, въ която влиза по едно лице, прѣдставено отъ окръжната постоянна комисия измежду членоветѣ на застрахователнитѣ дружества отъ окръга, и началникътъ на бюрото за скотовѣдство при Министерството на търговията и земледѣлието.

„Комисията се свиква най-малко единъжъ въ годината на заседание подъ прѣдседателството на началника на отдѣленieto или неговия замѣстникъ.

Прѣдседателъ: Има думата г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: По чл. 17 една комисия ще бѣде съставена, членоветѣ на която ще сѫ лица, посочвани отъ окръжнитѣ постоянни комисии „измежду членоветѣ на застрахователнитѣ дружества отъ окръга“. Вие знаете, г. г. народни прѣдставители, че въ нашитѣ окръжни постоянни комисии често имти влизатъ лица, привърженици на тая или оная политическа партия. У насъ политическитѣ вражди, партизанскитѣ страсти и гоения не сѫ утихнали до оная степенъ, до която е желателно да утихнатъ и при която само би било възможно едно по-безпристрастно и по-полезно извършване на тая работа, която бихме имъ възложили съ чл. 17 отъ настоящия законопроектъ. Ако оставимъ окръжнитѣ постоянни комисии да посочватъ лицата за тази върховна комисия при това учрѣждение, често имти тѣ или наистина ще дѣйствуватъ партизански, пристрастно, или пъкъ, и когато постояннитѣ комисии биха дѣйствували непартизански, щомъ тѣ се състоятъ отъ привърженици на тая или оная партия, дава се възможностъ на други лица, влизащи въ сдружението, да критикуватъ дѣянията на тия окръжни постоянни комисии при назначаването членоветѣ на върховната комисия, а заедно съ това се нащърбва и авторитетътъ на самото това застрахователно учрѣждение. Азъ мисля, че, вмѣсто да възлагаме на окръжнитѣ постоянни комисии да избиратъ отъ окръга по едно лице, много по-добъръ е отъ всѣка околия застрахованитѣ лица, които могатъ да се знаятъ, снискатъ на които може да се разпратъ по общинитѣ, по нѣкои начинъ, събрани въ околийския центъръ на свободно врѣме, да могатъ тѣ да си избиратъ едно лице. Всѣка околия да си избира по едно лице. Ако щете, тѣзи лица пъкъ, избрани по околии, могатъ да избиратъ измежду себе си едно лице за окръга, па може и отъ 70 околии по едно лице да присѣдствува. Ако ви се вижда много, оставете 12 лица; но, въ всѣки случай, избортъ на тѣзи лица, които ще съставятъ върховната комисия, нека да бѣде въ рѣцѣтѣ на самитѣ членове на това застрахователно сдружение, толкозъ повече, че г. министърътъ каза, че това застрахователно учрѣждение се отличавало отъ онова по градобитнината. Той каза, че тукъ автономността, взаимността е по-голяма. Щомъ тукъ е по-голяма автономността, макаръ и окръжната комисия да е едно автономно учрѣждение, дайте да се прояви автономността на това застрахователно учрѣждение малко повече; а тя ще се прояви тогава именно, когато прѣдоставимъ на застрахованитѣ лица въ околията да си избиратъ членоветѣ за върховната комисия при това учрѣждение.

Прѣдседателъ: Има думата г. Диньо Рашевъ.

Д. Рашевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ съмъ на мнѣние, всѣки окръгъ да се прѣдставлява съ двама членове, защото, колкото сѫ повече, толкозъ комисията ще бѣде по-пълна и толкозъ ще бѣде по-способна, за да може да направи една правилна оцѣнка върху цѣлѣта, за която с натоварепа.

Колкото за това, че лицата ще се прѣдставляватъ отъ окръжнитѣ постоянни комисии — тѣ ще назначаватъ лицата — това е неправилно. Нека да бѣдатъ изборни лицата; защото, ако се прѣдостави право на окръжнитѣ постоянни комисии тѣ да прѣдставятъ лицата, възможно е прѣдставенитѣ лица да бѣдатъ партизани и, второ, могатъ да прѣдставятъ неспособни лица, лица, които нѣматъ знания, които не могатъ да обхванатъ нуждитѣ. Когато лицата бѣдатъ изборни, бѣдете увѣрени, че партизанството ще се избѣгне, а най-главното, ще могатъ да влѣзатъ лица способни, които могатъ да отговорятъ на прѣдизначението си.

Ето защо азъ настоявамъ лицата да бѣдатъ изборни и всѣки единъ окръгъ да се прѣдставлява отъ по двѣ лица, а не отъ по едно.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Кръстьо Мирски.

Н. Мирски: 12-тѣ изборни члена за тази комисия стигатъ, но не да ги избира постоянната комисия, а окръжниятъ съвѣтъ, г. министре. И нареди ли окръжниятъ съвѣтъ да се избиратъ по пропорционалната система, това е по-голямъ гаранция за насъ. Затуй, моля, съгласете се, щото окръжниятъ съвѣтъ да дава лицата, както правимъ за земледѣлския съвѣтъ. Ако кажете, че се съгласявате — ще внесе надлежното прѣдложение.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Нѣмамъ нищо противъ.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Георги Данаиловъ.

Г. Данаиловъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ въ комисията си позволѣхъ, но и тукъ ще си позволя да прѣдложа редакция въ смисълъ, принципътъ, прокаранъ въ чл. 17, да се измѣни, за да се подобри системата, . . .

А. Димитровъ: Системата ще се накрѣпи!

Г. Данаиловъ: Напротивъ. — . . . за да се присѣднимъ къмъ онуй начало, което е прокарано въ закона за Кооперативната банка, който сега ще мине на второ четено, а именно, въ тази комисия, която ще управлява технически и финансово дѣлата на цѣлото това застрахователно дѣло, да влѣзатъ самитѣ кооператори, не кооператори избрани и прѣдставлявани не отъ постоянната комисия, а избрани и прѣдставлявани отъ своето учрѣждение, като и тукъ се прѣдвиди единъ конгресъ на взаимноосигурителнитѣ дружества за поврѣди на едрия рогатъ добитѣкъ, който конгресъ да си избере свои прѣдставители и тия прѣдставители да образуватъ съвѣта. Мотивътъ не е този, който спомена уважаемиятъ г. Драгиевъ, че постояннитѣ комисии били съставени отъ разни партизани. Вие знаете добръ, че запарѣдъ, ако пропорционалната изборна система, сега въведена, стане задължителна за постояннитѣ комисии, тѣ ще се избиратъ въз основа на пропорционалността, така щото тамъ ще бѣдатъ застапени всички партийни течения.

Д. Драгиевъ: Може да бѣде прѣдставено и само едно течение въ тия комисии.

Г. Данаиловъ: Да, може да бѣде прѣдставено и само едно течение, ако, дѣйствително, то е силно и, слѣдователно, то има моралното право да наложи своето. Но принципъ е, понеже тукъ сѫ отдѣлни взаимно-застрахователни дружества и понеже принципътъ на задължителността е строго прокаранъ, тѣмъ затуй тия дружества трѣбва да иматъ свои

представители, защото тѣ носятъ половината отъ застрахователнитѣ разности и тѣ, дѣйствително, трѣбва да бъдатъ застъпени въ централното управление съ свои представители и даже съ едно поголемо число. Тукъ тѣ сѫ предвидѣни въ свързка съ окръжията, а ние бихме могли да увеличимъ тѣхното число, като вземемъ нѣкой другъ критерий. Азъ въ случая не държа на нѣщо конкретно и не бихъ желалъ да се спирамъ на това, но моля само едно: да може да се прокара принципътъ, цѣло членоветѣ на сѣвѣта на тия застрахователни учрѣждения да се избиратъ отъ конгреса на самитѣ взаимно-застрахователни дружества на рогатъ добитѣкъ. Тогава самиятъ институтъ ще получи форма на взаимно-застрахователенъ институтъ и ще бѣде, дѣйствително, едно обществено учрѣждение, както законътъ го нарича. Азъ ще си направя прѣдложение нито писмено.

Прѣдседателъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ В. Александровъ: Г. г. народни прѣдставители! Въпросътъ, който се повдига отъ г. Данаилова, се повдига и въ комисията, обаче, комисията, като взе прѣдъ видъ, че свикването на единъ конгресъ ще коштува много скъпо, отъ друга страна, въпросъ е още, дали той ще може да се състои, защото не сѫ задължени членоветѣ му да се явятъ, ние приехме члена тѣй, както е прѣдставенъ тукъ. Ето защо, комисията, чрѣзъ мене, настоява да се гласува той тѣй, както е.

Относително прѣдложението на г. Мирски — да се замѣни „окръжната постоянна комисия“ съ „окръжния сѣвѣтъ“ — ще кажа, че и въ комисията се повдигна въпросъ за това, но понеже окръжниятъ сѣвѣтъ е едно временно учрѣждение, а пъкъ окръжната постоянна комисия е едно постоянно учрѣждение, то затуй турихме „окръжната постоянна комисия“. Но ако г. г. народнитѣ прѣдставители искатъ да я замѣнятъ съ „окръжния сѣвѣтъ“, комисията нѣма нищо противъ.

Това имамъ да забѣлѣжа.

Прѣдседателъ: Значи, комисията приема това прѣдложение на г. Мирски?

Докладчикъ В. Александровъ: Приема го.

Прѣдседателъ: Моли г. Данаилова да даде своето прѣдложение формулирано писмено.

Г. Данаиловъ: Ще ви го дамъ. (Поднася своето писмено прѣдложение на г. прѣдседателя)

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на търговията и земледѣлието.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Г. г. народни прѣдставители! По този членъ и въ комисията се направиха много прѣдложения. Азъ не държа на туй — непрѣмънно членътъ да бѣде тѣй, както е въ законопроекта. По-правилно би било, ако може самитѣ кооперации, чрѣзъ конгресъ — както каза г. Данаиловъ — да си избиратъ прѣдставители самитѣ тѣ; но ако се отстъпва отъ конгреса, то е само затуй, защото да става конгресъ отъ тия дружества — това ще коштува много скъпо, ще трѣбва да правятъ общи засѣдания, да пращатъ делегати, на които ще трѣбва да се плаща, а съ това ще се усложни самото застрахователно дѣло и пакъ, може-би, нищо особено нѣма да се внесе.

По начина, както г. Драгиевъ прѣдлага, тѣ да се избиратъ, ние пакъ намѣрихме, че и съ това ще се създадатъ мъжнотии: ще отидатъ да се събератъ — какъ? — въ околийския градъ, за да избиратъ прѣдставители, и послѣ, избранитѣ прѣдставители ще

отидатъ въ окръжния градъ. Вие трѣбва да разберете, че ония, които отиватъ да избиратъ прѣдставители, тѣ отиватъ за смѣтка на дружествата...

Д. Драгиевъ: Тѣ могатъ да направятъ избора и чрѣзъ пликоче отъ самото свое мѣстожителство.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: ... и, слѣдователно, тия отивания и дохождания до околийския градъ, до окръжния градъ и пр. ще прѣтоварятъ извъпреди много дружествата съ разности, и затуй ние приехме, че е най-добръ това да става отъ окръжната постоянна комисия, защото, по закона за пропорционалната избирателна система, тамъ нѣма да постѣпватъ само такива остри партизани или такива, които ще гледатъ едностранчиво на всички въпроси; сега въ окръжнитѣ сѣвѣти сѫ прѣдставени всички партии и, слѣдователно, тази опасностъ отъ голѣмо партизанство, при избирането на тия прѣдставители, нѣма да я има. И ние мислимъ, че по тоя начинъ това ще бѣде най-евтино за дружествата. Ако направите тѣ да си избиратъ прѣдставителитѣ, това ще бѣде малко по-скъпо, по-обѣмнително за дружествата. Азъ не държа на тази система, но мисля, че тя е най-правилната.

Прѣдседателъ: Има думата г. Георги Данаиловъ за пояснение.

Г. Данаиловъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ направихъ писмено своето прѣдложение и го дадохъ на г. прѣдседателя; обаче, сега искамъ само да ви обясня вниманието, че мотивътъ, който се изтъква — какво единъ съборъ щѣлъ да коштува скъпо на дружествата — азъ мисля да го оставимъ малко понастрана. Дѣйствително, всѣки единъ съборъ коштува на тия, които пращатъ тамъ свои прѣдставители, но азъ съмъ съ убѣждението, че, ако се създадатъ въ страната тия взаимно-застрахователни дружества на нещастия по рогатия добитѣкъ, то тѣ непрѣмънно ще иматъ своя съборъ; това ще се наложи отъ нуждата на една политика, отъ нуждата на еднакви правила, които ще се прилагатъ, отъ нуждата на еднакво разбиране, отъ разширението на организацията и т. н. Както се наложи това на дребнитѣ кооперативни сдружавания и днесъ никой въ България не пита, колко струватъ съборитѣ на кооперативнитѣ кредитни сдружения, когато такива се правятъ всѣка година и се правятъ сега по два, защото има два съюза, тѣй ще стане и тукъ. Азъ мисля, че това не може да бѣде единъ мотивъ за непрокарването на единъ принципъ, който е много важенъ и който ще има за задача именно да развие оная мисль, която г. министърътъ на търговията и земледѣлието е прокара въ своя законопроектъ.

Ето защо, азъ мисля, че така прѣдставеното отъ мене прѣдложение, което правя за измѣнението на този членъ — толкова повече, че и г. министърътъ каза, че нѣма нищо противъ — би могло да се приеме съ полза за самото учрѣждение, което създаваме.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Димитър Драгиевъ за пояснение.

Д. Драгиевъ: Азъ мисля, че, ако за всѣки единъ отъ учителитѣ е възможно да си бѣде въ града или селото и да си направи изборъ чрѣзъ пликоче за членове на нѣкакъвъ си учителски сѣвѣтъ, това ще бѣде възможно и за членоветѣ на подобни застрахователни сдружения, които сѫ въ една околия и могатъ да се опознаватъ що-годѣ, ако не се познаватъ — ще бѣде възможно, казвамъ, чрѣзъ пликоче, изпратени, напр., до мѣстния агрономъ или до мѣстния банковъ клонъ, да си направятъ такъвъ изборъ; това не е нѣщо невъзможно или много трудно.

Колкото се отнася до бълъжката на г. Данаилова, дѣто той иска чрѣзъ нѣкакъвъ конгресъ да става това, добръ би било и то, но съгласенъ съмъ съ г. министра, че това ще коштува много разности. Въ бждѣще, обаче, не е невъзможно и тази негова идея да намѣри приложение и чини ми се то ще бжде тогава, когато при общия земеделски съборъ, който става вече ежегодно, започнатъ да заседаватъ редомъ съ него и годишнитѣ събори на този родъ сдружения.

Прѣседателъ: Ще туря на гласуване направенитѣ прѣдложения. Понеже има нѣколко прѣдложения, то, за да се ориентира Събранието, азъ ще ги съобща.

Първото прѣдложение на г. Драгнева: (Чете) „Думитѣ: „прѣдставено отъ окръжната постоянна комисионна измежду членоветѣ на застрахователнитѣ дружества отъ окръга“ да се замѣнятъ съ тия думи: „избрано отъ всѣка околия отъ членоветѣ на мѣстнитѣ застрахователни дружества“.

Второто прѣдложение е на г. Рашева: (Чете) „Застрахованитѣ членове се прѣдставляватъ прѣдъ отдѣленieto отъ комисионна, въ която влизатъ по двѣ лица, избрани измежду членоветѣ на застрахователнитѣ дружества изъ окръга“.

Прѣдложението на г. Данаилова е: (Чете) „Слѣдъ думитѣ: „Застрахованитѣ членове се прѣдставляватъ прѣдъ отдѣленieto“ да се каже: „Отъ комисионна, въ състава на която влизатъ 12 души, избрани отъ събора на взаимно-застрахователнитѣ дружества въ България“.

И най-послѣ, прѣдложението на г. Мирски: (Чете) „Вмѣсто „окръжната постоянна комисионна“, да се каже: „окръжния съвѣтъ“. Съ това послѣдно прѣдложение е съгласенъ и г. докладчикътъ.

По реда на съобщението на тия прѣдложения, ще ги туря на гласуване. Най-напрѣдъ ще поставя на гласуване прѣдложението на г. Драгнева. Повтарямъ го пакъ: вмѣсто съотвѣтнитѣ думи въ законопроекта, да се впишатъ слѣдующитѣ думи: (Чете) „избрано отъ всѣка околия отъ членоветѣ на мѣстнитѣ застрахователни дружества“. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ това прѣдложение на г. Драгнева, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието не приема.

Прѣдложението на г. Рашева е: (Чете) „Застрахованитѣ членове се прѣдставляватъ прѣдъ отдѣленieto отъ комисионна, въ която влизатъ по двѣ лица, избрани измежду членоветѣ на застрахователнитѣ дружества изъ окръга“. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ прѣдложението на г. Рашева, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието не приема.

Прѣдложението на г. Данаилова е: вмѣсто съотвѣтнитѣ думи въ законопроекта да се впишатъ слѣдующитѣ думи: (Чете) „отъ комисионна, въ състава на която влизатъ 12 души, избрани отъ събора на взаимно-застрахователнитѣ дружества въ България“. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ прѣдложението на г. Данаилова, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието не приема.

Послѣдното прѣдложение, на г. Мирски, е: (Чете) „Вмѣсто „окръжната постоянна комисионна“, да се каже: „окръжния съвѣтъ“, съ което е съгласенъ и г. докладчикътъ на комисионата. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ това прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ В. Александровъ: (Чете)

„Чл. 18. Отдѣленieto е длъжно да изпълнява рѣшенieto на комисионата относително измѣненiята на устава и врѣменно изключаване на нѣкои дружества отъ отдѣленieto.

„Комисионата избира три члена за арбитраженъ съдъ и трима тѣхни замѣстници и едновременно опрѣдѣля прѣседателя и неговия замѣстникъ на този съдъ.

„Свикването на арбитражния съдъ става чрѣзъ отдѣленieto.

„Разносикътъ за основни оплаквания ежъ въ тежестъ на тѣжителя.

„Рѣшенiята на арбитражния съдъ сж окончателни.“

Прѣседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 18 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ В. Александровъ: (Чете)

„Чл. 19. За административни разности отдѣленieto отдѣля до 20 ст. на всѣки 100 л. осигурена сума.“

Прѣседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 19 тѣй, както е прочетено отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ В. Александровъ: (Чете)

„Чл. 20. Касовата служба на отдѣленieto се заведва отъ Земледѣлската банка.“

Прѣседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 20, както е прочетено, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ В. Александровъ: (Чете)

„Чл. 21. Отдѣленieto и принадлежащитѣ нему мѣстни дружества се освобождаватъ отъ всички данѣци досѣжно застрахуването на добитка и издаването на квитанции за изплащане на обезщетението.

„Официалната кореспонденция на отдѣленieto и на мѣстнитѣ дружества е безплатна.“

Прѣседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 21, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Съ това се свършва второто четене на законопроекта.

Давамъ 20 минути почивка.

(Слѣдъ отидхъ)

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: (Звъпи) Заѣданieto продължава.

Прѣдетон третото четене на законопроекта за прѣхвърляне на беглика и данѣка върху сградитѣ въ полза на градскитѣ общини и на беглика въ полза на селскитѣ.

Моля г. докладчика да го прочете.

Докладчикъ Г. Данаиловъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за прѣхвърляне на беглика и данѣка върху сградитѣ въ полза на градскитѣ общини и на беглика въ полза на селскитѣ.

„Чл. 1. Отъ началото на 1911 г. нататѣкъ, общинскитѣ налози, събирани на основание закона за общинскитѣ налози отъ 19 януарий 1900 г. и измѣненiята му досега, ще се записватъ като държавенъ приходъ и ще се разходватъ за държавни нужди. а въ замѣна държавата отетѣква, по правилата изложени въ настоящия законъ: 1) на всѣка градска

община, данъка върху сградите и беглика въ сжщата община, заедно съ принадлежащите се върху тях 10% училищенъ налогъ и пжтенъ данъкъ 11%, и 2) на всѣка селска община, беглика въ сжщата община съ принадлежащите се училищенъ налогъ 10% и пжтенъ данъкъ 11%.

„Чл. 2. Венчки общински заеми, сключени досега и гарантирани съ прихода отъ общинските налози, учрѣдени съ законъ отъ 19 януарий 1900 г. и измѣненіята му досега, както и общинските заеми, гарантирани съ общинския данъкъ подъ наименование „октроа“, се гарантиратъ занаяпрѣдъ отъ държавата, до окончателното имъ погасяване.

„Чл. 3. Държавата гарантира на всѣка градска община годишенъ приходъ отъ отстѣпенитѣ данъци върху сградите и беглика и принадлежащите се върху тяхъ училищенъ налогъ 10% и пжтенъ данъкъ 11% до размѣръ, равенъ на срѣдния годишенъ приходъ отъ общинските налози, платени на общината прѣзъ 1907, 1908 и 1909 г. Ако отстѣпенитѣ въ замѣна, поменати държавни приходи, сж по-малко отъ срѣдния доходъ на общинските налози за годините 1907, 1908 и 1909, държавата се задължава да ги допълня съ срѣдства отъ прихода на общинските налози. Ако казанитѣ отстѣпени държавни данъци даватъ повече, разликата въ повече остава за общината. Въ послѣдния случай държавата ще одържа 8% отъ събранитѣ суми за разноси по облагането и събирането.

„Чл. 4. Държавата гарантира на всѣка селска община годишенъ приходъ отъ отстѣпенитѣ данъкъ бегликъ и принадлежащите се върху него училищенъ налогъ 10% и пжтенъ данъкъ 11% до размѣръ, равенъ на срѣдния годишенъ приходъ отъ общинските налози, платени на общината прѣзъ 1907, 1908 и 1909 г. Ако сумата на беглика и принадлежащите се върху него училищенъ налогъ 10% и пжтенъ данъкъ 11% е по-малка отъ срѣдния общински налогъ за поменатитѣ три години, държавата ще я допълни съ срѣдства отъ прихода на общинските налози, а ако е повече, то отъ разликата въ повечето се одържатъ въ полза на общината за първата (1911) година 10% и за всѣка послѣдующа година само съ по 5% ежегодно и прогресивно увеличаване, така: за втората (1912) година 15%, за третата (1913) година 20% и т. н. Тѣй добитиятъ остатъкъ, докато ще има такъвъ, ежегодно се разпрѣдѣля 10% за фонда за застрахуване на добитъка; 20% за фонда за осигуряване на полскитѣ произведени отъ градушка и 70% за фонда за кадастра на земитѣ.

„Тукъ означенитѣ приходи на фондовете служатъ да замѣстятъ или да допълнятъ държавнитѣ субсидии, прѣдвидѣни въ респективнитѣ закони за тия фондове.

„Слѣдъ като цѣлата разлика прѣмине въ полза на общината, държавата одържа 8% отъ цѣлата сума на беглика за разноси по облагането и събирането му.

„Чл. 5. Върху отстѣпенитѣ на общината държавни данъци ще се налагатъ, както досега, окръжна и общинска врѣхнини.

„Чл. 6. Размѣрътъ на беглика е 40 ст. на овца и 60 ст. на коза.

„Чл. 7. Бегликътъ ще се събира по числото на овцетѣ и козитѣ, които всѣки стопанинъ има. Всѣко общинско управление държи книга, въ която вписва, по заявление на всѣки стопанинъ, колко дребенъ добитъкъ по видове той има, колко прѣкупува, колко продава, колко умиратъ или се изядатъ отъ звѣрове или се разходватъ по другъ начинъ. За нередовно введене на тази книга, секретаръ-бирникътъ подлежи на глоба отъ 5—20 л., налагана отъ окръжния финансовъ началникъ.

„Облагането започва отъ 1 мартъ и трае до 1 априлий.

„Чл. 8. Укривателитѣ на дребенъ добитъкъ отъ бегликъ плащатъ глоба, равна на тройния данъкъ. Тая глоба се разпрѣдѣля тѣй: $\frac{2}{3}$ за общината и $\frac{1}{3}$ за откривателя. Наплащането става слѣдъ събирането на глобата.

„Глобата се налага отъ околийския финансовъ началникъ съ постановление, което, ако се не обтажи прѣдъ мировия сждия въ 15-дневенъ срокъ отъ дѣня на врѣчането му въ прѣписъ, добива сила на изпълнителенъ листъ и се изпълнява отъ бирника, съгласно закона за събиране на прѣжитѣ данъци.

„Чл. 9. Данъкътъ върху сградите, който се урежда по специалния за него законъ, и бегликътъ съ процентнитѣ върху тяхъ данъци и врѣхнини се събиратъ, както досега, отъ бирникитѣ, въ сроковетѣ и по начинитѣ, изложени въ закона за събирането на прѣжитѣ данъци. Глобитѣ за укривателство по данъка върху сградите сж въ полза на надлежната градска община, а глобитѣ за закъсѣние сж въ полза на държавното съкровище.

„Чл. 10. За прилагането на този законъ ще се изработи отъ Министерството на финанситѣ нужния правилникъ.“

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: По тоя законопроектъ има постѣпили нѣколко прѣдложения. Едно по едно ще ги съобща.

Има постѣпило прѣдложение отъ народния прѣдставителъ г. Ноевъ, подкрѣпено отъ нужното число народни прѣдставители, въ което се казва: (Чете) „Въ чл. 7 думитѣ „колко прѣкупува, колко продава“ и пр. до края на члена да се заличатъ“.

Има думата г. Ноевъ, ако я иска.

Обаждатъ се: Отсѣтствува.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ направеното отъ г. Ноева прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранieto не приема.

Има постѣпило прѣдложение отъ народния прѣдставителъ г. Вълча Георгиевъ, подкрѣпено отъ нужното число народни прѣдставители, което е: (Чете) „Чл. 5 отъ закона за прѣхвърляне на беглика и пр. да се прѣмахне“.

Има думата г. Вълчо Георгиевъ.

В. Георгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Чл. 5 гласи: (Чете) „Върху отстѣпенитѣ на общината държавни данъци ще се налагатъ, както досега, окръжна и общинска врѣхнини“. Заличаването на този членъ искамъ по слѣдующите съображения: защото този данъкъ вече става общински и, помъ му се налага общинска врѣхнина, ще станатъ два общински данъка за една и сжща цѣлъ. Понеже този приходъ ще се отстѣпи на общинитѣ, въ тѣхна полза, да посрѣнатъ своитѣ нужди, то би било желателно, щото частъта, която се отстѣпва на общинитѣ, да не се облага съ врѣхнини. Нѣма никакъвъ резонъ тия врѣхнини да се налагатъ върху самия този общински данъкъ, защото и врѣхнинитѣ сж общински и самиятъ данъкъ сжщо става общински. По тия съображения моля г. министра на финанситѣ да се съгласи да се направи тази справедливостъ въ този законъ.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министрътъ на финанситѣ.

Министръ А. Лячевъ: Не мога да се съглася съ това прѣдложение на г. Вълча Георгиевъ.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ

направеното предложение от г. Вълча Георгиев, да си вдигнат ржката. (Малцинство) Събранието не приема.

Има направено предложение от народния представител г. Недѣлчо Георгиев по чл. 1 за измѣненото му къмъ края така: (Чете) „на всѣка градска и селска община данъка върху сградитѣ и беглика въ сжщата община, заедно съ принадлежащитѣ се върху тѣхъ врѣхнини“.

Има думата г. Недѣлчо Георгиев.

Недѣлчо Георгиев: Г. г. представители! Често обичатъ да подхвърлятъ отъ червената маса, и отдовѣ г. министърътъ на търговията и земледѣлнето пакъ каза, че ние имаме за цѣль само да готвимъ материалъ за агитация. За да не ни упрекуватъ, че ние искаме да дѣлимъ гражданитѣ отъ селянитѣ, ние искаме и съ чл. 1 да не ги дѣлимъ. Ако ги дѣлимъ по агитациитѣ, поне тукъ въ парламента да не ги дѣлимъ. Конституцията изрично казва, че всички български граждани сж равни, а ние идемъ съ този членъ да даваме на едни едно, а на други — друго; казваме: на градскитѣ общини се отстъпва данъкътъ бегликъ и данъкътъ върху сградитѣ, а на селскитѣ общини — само бегликътъ. А така сжщо въ бюджета е прѣвидѣна една сума повече отъ два милиона лева отъ данъка върху сградитѣ, която ще се вземе отъ селскитѣ общини за държавата, а за градскитѣ общини туй не се отнася. Ето защо азъ моля г. министра да се съгласи, вмѣсто да се каже, както е тукъ, „на всѣка градска община данъка върху сградитѣ и беглика“, да се каже: „на всѣка градска и селска община данъка върху сградитѣ и беглика“.

Прѣседателствуещъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Както каза г. прѣдговорившиятъ, той за агитация хич не прави това, а прѣдлага да намалимъ държавния бюджетъ съ още два милиона лева, слѣдъ намалението отъ 3.300.000 л. Това е невъзможно. Казвамъ ви, че тая реформа има за цѣль на първо мѣсто да спре растенето на несправедливостта; оттамъ натататъкъ ще се поправа съ врѣмето. Прѣдложението на г. Недѣлча Георгиевъ е невъзможно да се приеме.

Прѣседателствуещъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни представители, които приематъ прѣдложението на г. Недѣлча Георгиев, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранието не приема.

Има направено предложение отъ сжщия народенъ прѣдставителъ по чл. 8: (Чете) „Прѣдлагамъ чл. 8 да се измѣни така: „Укривателитѣ на дребенъ добитѣкъ отъ бегликъ плащатъ глоба, равна на двойния данъкъ. Тая глоба е въ полза на общината и изплащането става слѣдъ събирането на глобата“.

Има думата г. Недѣлчо Георгиев.

Н. Георгиевъ: Г. г. представители! На всички чиновници у насъ се заплаща; чиновникътъ, безъ заплаща, мисля, никѣдъ пѣма и не трѣбва да има. Но ние тукъ прѣдвиждаме, че, ако нѣкой чиновникъ въ врѣме на провѣрката намѣри пѣкой, че умишлено или неумышлено не е записалъ своитѣ овце или кози, споредъ закона, трѣбва да се накаже съ глоба въ троенъ размѣръ върху данъка. Ние прѣдлагаме глобата да сжществува, защото се трѣбва да има нѣкакво наказание въ законопроектъ за онोगова, който иска да прави нарушения, но искаме глобата да не е въ тоя троенъ размѣръ, ами въ двоенъ, колкото е данъкътъ, и на лицето, което е откривателъ, като чиновникъ, понеже му се плаща, да не му се дава никаква частъ отъ сумата, която открива. Както г. министърътъ бѣше добъръ да се съгласи да не се

отстъпва на държавата $\frac{1}{2}$, както бѣше прѣдвидѣно въ законопроектъ, нека се съгласи и на откривателя да не му се дава нищо и венчката глоба да остане въ полза на общината, понеже това е единъ общински данъкъ. Съ туй бюджетътъ не се нахърнява, г. министре.

Прѣседателствуещъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Този въпросъ, г. г. народни представители, бѣше повдигнатъ и по-рано. Съветътъ не е възможно да оставимъ откривателитѣ безъ възнаграждение, защото това ще рече да поощримъ онѣзи, които ще укриватъ. Това първо.

Вториятъ въпросъ, каква да бѣде, двойна или тройна, глобата, тоже бѣше повдигнатъ и той се разрѣши, че трѣбва да бѣде тройна, по причина, че е малъкъ размѣрътъ на прѣдмета, който може да бѣде откраднатъ; затуй глобата е въ по-големъ размѣръ — въ троенъ. Ето защо поддържамъ члена тѣй, както е приетъ на второ четене, и не мога да се съглася съ г. прѣдговорившия.

Прѣседателствуещъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни представители, които приематъ прѣдложението, направено отъ народния прѣдставителъ г. Недѣлча Георгиев, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранието не приема.

Има направено предложение отъ народния прѣдставителъ г. Георги Шиваровъ по чл. 6, който да се чете тѣй: (Чете) „Размѣрътъ на беглика е 30 ст. на овца и 50 ст. на коза“. Подписано е отъ нужното число народни прѣдставители.

Има думата г. Георги Шиваровъ.

Г. Шиваровъ: Понеже г. министърътъ на финанситѣ е постоянно категориченъ съ своето „не може“, азъ се отказвамъ да развивамъ своето предложение, а ще моля само да се гласува.

Д. Драгиевъ: То ще „може“ само тогава, когато стане опозиционеръ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Разбира се, че не може.

Г. Шиваровъ: Зная, че ще сполети моето предложение сжщата участъ, каквато сполетѣ другитѣ предложения.

Прѣседателствуещъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни представители, които приематъ направеното предложение отъ г. Шиварова, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранието не приема.

Има направено предложение отъ сжщия народенъ прѣдставителъ: (Чете) „Чл. 5 да се приеме тѣй: Отстъпенитѣ на общината държавни данъци се освобождаватъ отъ окръжна и общинска врѣхнини“.

Има думата г. Георги Шиваровъ.

Нѣкои отъ мнозинството: Това се гласува.

Г. Шиваровъ: Ще кажа само двѣ думи. По напѣто законодателство досега въ никой законъ нѣма прѣдвидѣно, щото общинскитѣ палогъ да се облага съ окръжни врѣхнини. Разбирамъ държавнитѣ данъци да иматъ врѣхнини, окръжни, общински и училищни и т. н., но поне такова нѣщо, каквото постановява чл. 5, доколкото азъ знаа, не е имало. Това е една нова демократическа реформа: на общинския данъкъ да се налагатъ врѣхнини. Въ всѣки случай това съотвѣтствува на обѣщанието на г. Ляпчева, което е далъ въ прѣдизборнитѣ си агитации, поземелниятъ данъкъ да стане общински.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Този въпросъ се разрѣши сега по едно прѣдложение отъ г. Вълча Георгиевъ, което казваше, че трѣбва да се махне чл. 5, а чл. 5 тѣкмо туй постановява. Азъ мисля, че нѣма нужда даже да се полага на гласуване туй прѣдложение — въпросътъ е разрѣшенъ.

Г. Тишевъ: Вѣрно.

Г. Шиваровъ: Може болшинството да го гласува, г. министре.

И. Гешовъ: Искамъ думата.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Нѣмате думата.

И. Гешовъ: Защо? Думата трѣбва да се дава и на други, а не само на оногова, който прѣдлага.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Събранieto, г. Гешовъ, е изтъкувало правилника въ тая смисълъ още прѣзъ миналата година.

И. Гешовъ: Криво е изтъкуванъ, г. прѣдседателю. Искамъ думата.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Въ силата на туй тълкуване, азъ не мога да Ви дамъ думата.

И. Гешовъ: Ще Ви кажа, г. прѣдседателю, какъ се е практикувало въ 1901 г. Текстътъ на сегашния правилникъ е абсолютно сѣщиятъ, както и текста на тогавашния правилникъ; но тогава друго-яче се практикуваше, а сега друго-яче. Не е право това.

К. Мирски: Текстътъ е изриченъ.

Министъръ-прѣдседателъ А. Малиновъ: Г. Гешовъ! Азъ не се спирамъ върху текста на правилника, а имамъ прѣдъ видъ, че този правилникъ бѣше туренъ въ дѣйствиe миналата сесия и слѣдвахме този редъ, който слѣдваме вече отъ половинъ часъ.

Д. Драгиевъ: Това е една практика произволна, недемократична и недостойна за единъ парламентъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ направеното прѣдложение отъ г. Шиварова, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранieto не приема.

Има направено прѣдложение отъ народния прѣдставителъ г. Иванъ Колевъ, подписано отъ нужното число народни прѣдставители.

К. Мирски: Какъ ще гласуваме безъ разисквания? Такова тълкувание на правилника петъ пари не струва.

Министъръ Н. Мушановъ: Прѣдложителътъ има право да развива прѣдложението си, г. Мирски. Четете правилника. Двѣ години става тѣй работимъ.

Министъръ-прѣдседателъ А. Малиновъ: Г. Мирски! Тогава, за да зарѣжемъ първо, второ, трето четене, да турнемъ всичкитѣ четения въ една торба и да приказваме.

К. Мирски: Какъ ще гласуваме, безъ да разискваме?

Министъръ-прѣдседателъ А. Малиновъ: Тукъ вчера петъ часа се карахме, че при второто четене се говори по принципа. Ама сериозно, тогава азъ не разбирамъ, каква разлика има между първото, второто и третото четене. Вие ги карате сѣ по първото четене. Азъ моля просто да се мине по-нататѣкъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има направено прѣдложение отъ народния прѣдставителъ г. Иванъ Колевъ съ слѣдущето съдържание: (Чете) „Прѣдлагамъ къмъ чл. 6 да се прибави втора алинея съ слѣдното съдържание: „На всѣки стопанинъ до десетъ овце и петъ кози се освобождаватъ отъ бегликъ“.

Има думата г. Иванъ Колевъ.

И. Колевъ: Г. г. народни прѣдставители! Съ чл. 6 се опрѣдѣля размѣрътъ на беглика. Имаше нѣкон прѣдложения, съ които се искаше да се намали поне този размѣръ, но вие не се съгласихте. Азъ моля поне една малка отстъпка да се направи на онѣзи, които пматъ овце и кози — като се освобождаватъ стопанинѣ да плащатъ бегликъ за десетъ овце и петъ кози. Вѣрвамъ, че туй не ще нахърни кой знае какво закона, и моля г. министра, тѣй сѣщо и вась, г. г. народни прѣдставители, да се съгласите да се приеме туй мое прѣдложение.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Това е едно прѣдложение за малка врата, прѣзъ която ще мине всичкото. Такова пѣщо не може да се приеме и по други икономически причини: ще трѣбва да поощримъ ония, които ще държатъ или ще разпрѣдѣлятъ овцетѣ си на мнозина стопани, за да бждатъ по петъ или по десетъ. Това прѣдложение е неприемливо и въ отговоръ на господата, които искатъ да тълкуватъ наново практиката ни, ще отговоря, че азъ не мога да се съглася нито по него, нито по всички ония прѣдложения, по които се дебатира надълго и широко и се отхвърлиха.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ прѣдложението, направено отъ г. Иванъ Колевъ, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранieto не приема.

Има направено прѣдложение отъ народния прѣдставителъ г. Рангелъ Яневъ, което е: (Чете) „Правя прѣдложение по закона за прѣхвърляне на беглика и данъка върху сградитѣ въ полза на градскитѣ общини и на беглика въ полза на селскитѣ. Чл. 7 алинея втора, която е така: „Облагането започва отъ 1 мартъ и трае до 10 априлий“, да се измѣни тѣй: „Всѣки стопанинъ подава декларация отъ 15 до 31 мартъ, а прѣброяването става отъ 5 до 15 априлий“.

Има думата г. Рангелъ Яневъ.

Р. Яневъ: Г. г. народни прѣдставители! Вие всички знаете, че досега бегликътъ се уреждаше съ държавния бюджетъ и всѣка година прѣзъ м. мартъ или въ началото на м. мартъ министърътъ на финанситѣ издаваше заповѣдъ, съ която специално нареждаше, какъ да се подаватъ декларациитѣ, въ кои срокове и кога да започне прѣброяването. Всѣка една година започваха да се даватъ декларации отъ 10 до 25 мартъ, а прѣброяването траеше отъ 1 до 10 априлий. Прѣзъ 1908 г. и прѣзъ 1909 г. този срокъ се отлага въ нѣколко околии и по-подирѣ се прѣброяваше, както стана въ Трънската, Босилеградската, а, може-би, и въ други околии. Става отлагане на този срокъ затуй, защото храната въ балканскитѣ села се привършва и прѣзъ м. мартъ

тѣ нѣматъ още трѣва и шума за паша на добитѣка, та той умира много, и затова министърътъ се съгласяваше да отлага този срокъ, въпреки заповѣдта. Обаче, този срокъ занаярѣдъ не ще може да се продължава, защото въ законопроекта е изрично казано, че това прѣброяване може да се продължава отъ 1 мартъ до 10 априлий. Имайки прѣдъ видъ, г-да, тѣзи съображения, азъ правя прѣдложение прѣброяването да бѣде петъ дена по-късно, именно декларациитѣ да се подаватъ отъ 15 до 31 мартъ, а пѣкъ прѣброяването да почва отъ 5 априлий и да трае до 15 априлий. Азъ мисля, че тукъ фискътъ ни най-малко не се закача и една голѣма справедливостъ е да се приеме това прѣдложение, защото скотовѣдцитѣ биха останали по-доволни, понеже въ случай че прѣзъ този срокъ умре добичето на нѣкой стопанинъ, нѣма да му плаща беглика.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Тази материя, г. г. народни прѣдставители, относително сроковетѣ, ще се доурежда съ правилникъ и ще бѣде сѣщо така, както сѣ прѣдвиджани сроковетѣ досега.

Р. Яневъ: Само че сроковетѣ нѣма да бѣдатъ по-подирни. А вие имате за цѣль да облагате и умрѣлитѣ добичета.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ направеното прѣдложение отъ г. Янева, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранието не приема.

Има направено прѣдложение отъ народния прѣдставителъ г. Александъръ Поповъ съ слѣдующето съдържание: (Чете) „Въ чл. 7 отъ думитѣ „всѣко общинско управление“ да се прѣмахнатъ свършено“. Има думата г. Александъръ Поповъ.

А. Поповъ: Г. г. народни прѣдставители! Както ви е извѣстно, пакъ ще има да се подаватъ декларации, както бѣше по стария законъ. Тѣй щото, азъ искамъ тази послѣдна алинея да се изхвърли, да не се въвеждатъ тия регистри, които ще създадатъ много работа, едно на общинското управление, и друго, че никакви свѣдѣния не могатъ да се добиятъ било за умрѣлитѣ овце или кози, било за закланитѣ и т. п., за всѣчкия добитѣкъ, за който искаме да се прави тази статистика. На тѣзи основания азъ искамъ да се изхвърли тая алинея, понеже не може да се изпълни.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Типично сѣщото прѣдложение, само въ друга редакция, е това въ сравнение съ онова на г. Ноева, което се отхвърли. Не мога да приема и това.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ направеното прѣдложение отъ г. Попова, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранието не приема.

Има направено прѣдложение отъ народния прѣдставителъ г. Недѣлчо Георгиевъ съ слѣдующето съдържание: (Чете) „По чл. 6. Размѣрътъ на беглика е 35 ст. на овца и 45 ст. на коза“.

Има думата г. Недѣлчо Георгиевъ.

Н. Георгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Струва ми се, че г. министърътъ ще се съгласи съ туй, защото нѣма кой знае какво да се ошети държавната хазна,

Министъръ А. Ляпчевъ: Съвсѣмъ не мога да се съглася на подобно прѣдложение.

Н. Георгиевъ: Данѣкътъ бегликъ е единъ свършено несправедливъ данѣкъ, който Вие сте обѣщали да прѣмахнете. Като не го прѣмахнете, поне съгласете се да го намалимъ: вмѣсто 40 ст. на овца, да бѣде 35 ст. — съ петъ стотинки нѣма какво да куца — и на коза, вмѣсто 60 ст. да бѣде 45 ст. Тя е една малка сума, отъ която нѣма да се ошети държавата.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Почти сѣщото прѣдложение бѣше направено отъ г. Шиварова, което се отхвърли. И това не може да бѣде прието.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ направеното прѣдложение отъ г. Недѣлчо Георгиевъ, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранието не приема.

Има направено друго прѣдложение отъ сѣщия народенъ прѣдставителъ: (Чете) „Алинея втора на чл. 4 да се заличи“.

Има думата г. Недѣлчо Георгиевъ.

Н. Георгиевъ: То е на г. Хаджикова. Азъ нѣмамъ такова прѣдложение.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: (Чете) „Прѣдложителъ: Недѣлчо Георгиевъ“.

Министъръ Н. Мушановъ: Той го е забравилъ. (Смѣхъ)

Н. Георгиевъ: Азъ го оттеглямъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Ха, това е разумно.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има направено прѣдложение отъ г. Димитра Драгиевъ съ слѣдующето съдържание: (Чете) „Прѣдлагамъ къмъ чл. 3 отъ законопроекта за прѣхвърляне беглика и пр. да се прибави слѣдната забѣлка: „Гарантиранитѣ по тоя членъ общъ годишенъ доходъ за градскитѣ общини се намалява ежегодно съ по 500.000 л., начиная отъ 1912 г., до подравнението му съ общата сума отъ данѣка върху сградитѣ и беглика за сѣщитѣ общини“.

Има думата г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Г. г. прѣдставители! Г. министърътъ на финанситѣ, при дебатирането на законопроекта за прѣхвърляне беглика и данѣка сгради върху общинитѣ, не единѣжъ призна, че досегашниятъ начинъ на разпрѣдѣляне общинскитѣ налози между общинскитѣ управления е билъ начинъ крайно несправедливъ и че той чрѣзъ този законопроектъ се е постаралъ да спре въ бѣдѣще бързия растежъ на тая несправедливостъ. Азъ мисля, че самото това признание, което направи г. министърътъ на финанситѣ, и то не еднократно, задѣлжаваше и него, и васъ, почитаемото болшинство, да не се задоволявате само съ това, а да отидете, ако не много крачки напѣрѣдъ, то поне една-двѣ, и да сторите нѣщо за намалението, ако не за свършеното прѣмахване на досега нарасналата несправедливостъ. А тази несправедливостъ, знаете я, коя е. Тя е, съ една дума казано, слѣдната: На селскитѣ общини, вмѣсто да се дадатъ падашитѣ имъ се при равно и справедливо разпрѣдѣление на глава общински налози — около 7 милиона лева — даватъ имъ се 1.500.000 л., а на градскитѣ общини, вмѣсто да имъ се дадатъ 1.800.000 л., давало имъ се е досега седемъ милиона лева и нѣщо.

Въ бъдеще на селските общини се дават пакъ тѣзи 1½ милиона лева и въ продължение на 19 години ще продължава да имъ се придава по нѣщо, но доколко? Докато туй, което ще имъ се дава до 19 години, достигне четири милиона, ако бегликътъ е въ такъвъ размѣръ, а, може-би, той ще стане дотогава около 3 милиона лева, даже и по-малко, защото сигурно до 19 години бегликътъ ще спадне. Значи, въ бъдеще тази неправда спрѣмо селските общини си остава почти наполовина и даже слѣдъ като имъ се даде туй, което слѣдъ 19 години общавате ужъ да имъ дадете. Спрѣмо градските общини този размѣръ отъ седемъ милиона лева вие го осигурявате за нескончаемо врѣме, тѣй да кажа — нѣма граници за тѣхъ, нито 18, нито 19 години; отсега нататъкъ вие завинаги имъ осигурявате този доходъ отъ седемъ милиона лева, на който не сж имали право да причастватъ, нито по-напрѣдъ, споредъ нашето разбиране, споредъ нашето тълкуване на работата, нито сега, нито пъкъ въ бъдеще. Понеже вие не се съгласихте да направите слѣдъщото се по-справедливо изравнение, то мисля, че сме въ правото си да ви изискваме да сторите поне слѣдното спрѣмо градските общини. Тѣзи седемъ милиона лева, които ще имъ давате, вие имъ ги давате по едно друго съображение: че не можете изеднѣжъ да лишите градските общински бюджети отъ тия приходи. Да речемъ, че е досущъ тѣй, както твърдите...

Х. Дограмаджиевъ: Тѣй е.

Д. Драгиевъ: ...и както мисли, че било тѣй и г. Дограмаджиевъ. При все туй, мисля, че имаме основание да поискаме поне слѣдното нѣщо. Колко е бегликътъ и данъкътъ върху сградитѣ, който давате на градските общини? Два милиона и 300—400 хиляди. Ние искаме тѣзи седемъ милиона, които вие осигурявате занапрѣдъ на градските общини — между другото, казвамъ, защото не можете изеднѣжъ да намалите досегашнитѣ имъ приходи — да се съгласите постепенно-постепенно да ги намалявате, и да ги намалявате дотогава, докогато стигнатъ 2 милиона и 400—500 хиляди, колкото сж днесъ. А този размѣръ може да се увеличи, може данъкътъ върху сградитѣ да се увеличи до 3—3½ милиона; въ всѣки случай, да върви, докато се срѣщне съ цифрата на данъка върху сградитѣ и данъкътъ бегликъ, който би се припадалъ на градските общини, съ отстъпването на тия два данъка. Ние искаме да стане това намаление на цифрата седемъ милиона. Въ колко врѣме би могло да стане това? То би могло да стане въ петъ-шестъ години врѣме. Азъ мисля, че, ако изеднѣжъ вие не можете да лишите градските общини отъ 3—4 милиона доходъ, то това поне можете да допуснете въ продължение на петъ-шестъ години. Когато селските общини вардите да не приядатъ отъ беглика и отъ данъка върху сградитѣ, та ще имъ го давате въ 19 години, сжщата санитарна прѣдхранителна мѣрка виждате, че ние се съгласяваме да я извършите и спрѣмо градските общини, за да не оскудяватъ, да не измършавятъ изеднѣжъ.

Докладчикъ Г. Данаиловъ: Много сте внимателенъ къмъ градските общини!

Д. Драгиевъ: Азъ мисля, че г. министърътъ на финанситѣ, като вземе въ съображение и нашитѣ санитарни прѣдхранителни мѣрки, които се съдържатъ въ тази бѣлѣжка спрѣмо бюджетитѣ на градските общини, която прѣдхранителностъ, впрочемъ, се признава и уважава въ публичната мѣра и отъ г. докладчика, мисля, казвамъ, че ще се съгласи сега да се гласува тази бѣлѣжка, съ която не уврѣждаме градските общини ни сега, ни въ бъдеще, защото и сега ще имъ дадете повече, отколкото имъ се пада, па сигурно туй прѣдложение ще допринесе нѣщо и

въ полза на държавния бюджетъ: въ продължение на петъ-шестъ години ще принесе по 5—600 хиляди лева на държавния бюджетъ, а слѣдъ петъ-шестъ години врѣме ще осигуримъ вече на държавния бюджетъ единъ доходъ отъ около три милиона лева и нѣщо. Г. министърътъ на финанситѣ, който не пропуска случай да търси срѣдства за държавната хазна и тамъ, дѣто даже не е дотолкова умѣстно, мисля, че и въ този случай, който е толкова стоденъ и за самата държавна хазна, и за градските общини не е пакостенъ, на се налага и отъ самата справедливостъ, и отъ редъ членове на този законопроектъ, за да нѣма твърдѣ голѣмо противорѣчие, мисля, казвамъ, че той ще се съгласи, на и вие ще се съгласите да се приемете тази бѣлѣжка.

Като свършвамъ думата си по тая бѣлѣжка, не мога да не изкажа моето съжаление и моя протестъ, за дѣто г. прѣдседателътъ, като поискахъ думата по едно прѣдложение, посочи ми правилника и каза: „право-криво, рѣзрѣши се“. Камарата не е взела единъ тълкувателенъ вотъ и миналата година съпършено случайно е гласувала. Ако миналата година прѣдседателството, макаръ и подкрѣпено отъ правителството, е въвело въ заблуждение народното прѣдставителство и подъ влиянието на туй заблуждение да сме потыкали правилника, мисля, че е врѣме да се отърси камарата отъ това заблуждение и да се съобразяваме съ ясната разпоредба на чл. 40, защото, ако не допускате да се говори при третото четене, ако не допуснете поне единъ членъ отъ всѣка група да каже двѣ думи, вие съ това не съблюдавате правилника, но запущвате устата на камарата и я прѣвърщате въ една регистратура.

Отъ мнозинството: На прѣдмета!

Д. Мишевъ: Това е най-голѣмата неправда, която може да се каже спрѣмо тая камара.

Д. Драгиевъ: Ние можемъ да говоримъ не за демократическа камара, а за демократическа регистратура.

Д. Мишевъ: Г. Драгиевъ! Вашитѣ рѣчи въ протоколитѣ протестираатъ противъ Вашитѣ думи, защото никой не е говорилъ повече отъ Васъ.

Д. Драгиевъ: Вашето мълчание протестира.

Д. Мишевъ: Злоупотрѣбявате съ свободата, която имате.

Д. Драгиевъ: Вие я тѣпчите.

Д. Мишевъ: Никога ние не сме я тѣпкали; напротивъ, ние ви даваме свобода.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ А. Лячевъ: Варненскиятъ селски народенъ прѣдставителъ г. Драгиевъ, слѣдъ като се справи съ онова, отъ което се вземаше досега, иска да бръкне и да изкара нѣщо на назадъ. Това е неговата тенденция. Азъ увѣрявамъ г. варненския прѣдставителъ, че съ врѣме градските общини съ приходитѣ, които имъ сж отстъпени, сѣ повече и повече ще се приближаватъ къмъ гарантирания имъ срѣденъ размѣръ. Особено за градове като София, които икономически бърже вървятъ напредъ, тоя денъ нѣма да бъде далечъ. Азъ имамъ основание да се уповавамъ, че дори до нѣколко години това ще се изравни. Ще останатъ, може-би, нѣкои отъ нашитѣ малки заглѣхнали нѣкогашни паланки; тѣ по-бавно ще могатъ да достигнатъ съ отстъпенитѣ имъ приходи размѣра, който имъ е гарантиранъ. Нека не бждемъ толкова жестоки, защото, ако е неправдо да се дѣли народътъ на 1 къмъ 60, все таки въ тѣзи приходи

имат известни прѣимущества повече градоветѣ, отколкото селата, и не защото е градъ, не защото е гражданинъ, защото и селянитѣ, когато дойдатъ въ града, консомиратъ повече отъ тѣзи артикули. И трета една бѣлѣжка има да направя, че ние съ тази реформа, отъ желание да спремъ растежа на неправдата, напасяме на градежитѣ общини, както тукъ много основателно се забѣлѣжи, като критика противъ мене, една нагуба, въ смисълъ, че имъ отнематъ прѣдметитѣ, които тѣ биха могли да обложатъ, за да добиятъ приходи; значи, прѣкъсваме имъ приходитѣ. Ето защо, съ прѣдложението на г. Драгиева, колкото и да изглежда на пръвъ погледъ удобно за приемане, не мога да се съглася. Нека тази вина прѣдъ селското население бѣде върху ми и нека въ случая г. Драгиевъ бѣде по-силенъ, за да може още повече да рови неправдитѣ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля онии г. г. народни прѣдставители, които приематъ направеното прѣдложение отъ г. Драгиева, да си вдигнатъ ръката. (Малцинство) Събранието не приема.

По чл. 4 отъ сѣщия законопроектъ има направени четири прѣдложения.

Едното е отъ г. Драгиева, който иска послѣднитѣ петъ реда отъ чл. 4 да се измѣнятъ тѣй: (Чете) „Тѣй добитиятъ остатѣкъ, докато има такъвъ, ежегодно се разпрѣдѣля: 40% за фонда градобитнина, 30% за фонда за застрахуване добитѣка и 30% за училищенъ фондъ“.

Второто прѣдложение е направено отъ г. Стоменова Савовъ, щото въ края на чл. 4, вмѣсто „70% за кадастра“, да се каже: „20% за училищата и 50% за кадастра“.

Третото прѣдложение е отъ г. Хаджиева, което е: (Чете) „Чл. 4 да се измѣни така: „Държавата отстъпва на вѣща селска община данѣка бегликъ съ принадлежащитѣ се върху него училищенъ налогъ 10% и пѣтенъ данѣкъ 11%“.

И. Хаджиевъ: Азъ ще кажа нѣколко думи.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Четвъртото прѣдложение е направено отъ народния прѣдставителъ г. Дѣйковъ, което е: (Чете) „Въ чл. 4 алинея първа послѣднитѣ думи „и 70% за фонда за кадастра на земитѣ“ се измѣняватъ така: „10% за фонда за постройка на училищни здания и 60% за фонда за кадастра на земитѣ“.

Всички тѣзи прѣдложения ще дамъ на гласуване подъ редъ.

Има думата по неговото прѣдложение г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Г. г. прѣдставители! Ние учрѣждаме застраховка на добитѣка, застраховка на земнитѣ произведения. Държавата ужъ обѣщава да даде по нѣколко стотинъ хиляди лева за основенъ фондъ на тѣзи двѣ застраховки и да отпуща по нѣкоя и друга стотини хиляди лева ежегодна помощъ отъ държавния бюджетъ. Отъ една бѣлѣжка, обаче, която е прокарана въ законопроекта за градобитнината, очевидно е, че отъ това задължение държавата, въ случаи финансовиятъ министъръ, се стреми да избѣгне. Казано е, че помощта, която държавата ще прѣдвижда въ своя бюджетъ ежегодно, може да бѣде замѣстена или попълнена съ сумитѣ, които прѣдвижда именно чл. 4 отъ този законопроектъ. Азъ разбирамъ, че е твърдѣ възможно, ако не тази година още, то поне за напредъ, държавата да заличи отъ своя общъ държавенъ бюджетъ тѣзи помощи, които сега обѣщава да прѣдвижда ежегодно за тѣзи два застрахователни фонда, и да се задоволи само съ отпущането именно прѣвидѣнитѣ проценти въ послѣднитѣ редове на първата алинея на чл. 4 отъ тоя законопроектъ. А ще се съгласите, че този размѣръ

е твърдѣ оскъденъ — 10% за фонда за застрахуване на добитѣка, 20% за фонда градобитнина, а прѣдвѣжда се въ това сѣщното врѣме 70% за фонда за кадастра на земитѣ. Макаръ и да може да се каже нѣкоя блага дума за кадастра, още повече може да се каже и има да се каже добро за фонда градобитнина и за фонда по осигуряване на едрия рогатъ добитѣкъ. Кадастрѣтъ, макаръ, казвамъ, да има нѣкои добри страни, по той има и не малѣкъ брой отрицателни страни и е едно мѣроприятно, което ще коштува и много срѣдства, ще изисква и десетки-десетки години врѣме, безъ, обаче, да обезпечи нѣкакви сериозни положни и практични резултати. Като съмъ си мислилъ за кадастра, като на какво може да се угодоби, азъ намирамъ, че извършването на кадастра въ България, на и въ вѣска друга страна, би могло да се угодоби на слѣдното нѣщо, което напослѣдѣтъ се практикува, да речемъ, въ нашитѣ училища: теглятъ ученика въ началото на годината, теглятъ го и въ края на годината. Азъ бихъ могълъ да го угодоби, ако щете, не само на ежегодното, ами на ежемѣсечното фотографиране на едно дѣте. Каква прокопсия ще имате и каква полза ще имате, ако речете да фотографирате едно дѣте всѣки мѣсець, или да го вземете подъ синѣтъ колко килограма дохожда. Вие ще имате неговия образъ, неговия портретъ, да кажемъ, отъ малко до голямо; вие ще знаете колко килограма е тежало този мѣсець, колко е изгубило онзи мѣсець и най-накрая колко е килограма. Това ще ви коштува, може-би, една притна забава, ако щете, но нищо сериозно за самото дѣте то нѣма да допринесе. Това дѣте може да бѣде и твърдѣ гладно и твърдѣ оксено, и твърдѣ грозно въ своя образъ, въ слѣдствие лишенията, отъ които страда, безъ вашето фотографиране и безъ вашето теглене да могатъ да му повѣсятъ колко-годѣ въ това отношение. Това е досущъ сѣщото съ кадастра: що се сHEME планъ на землището тѣй, както ние снемемъ плановѣтъ на градоветѣ и както сме на пѣтъ да снемемъ и на селата.

Докладчикъ Г. Данаиловъ: Ще спечели докторѣтъ и фотографѣтъ.

Д. Драгиевъ: Вие знаете колко икономично, колко бързо и колко безупречно става кадастрирането на самитѣ заселени мѣста. Въ сѣщата посока на бързота, на безупречностъ и на овтвнния — въ кавички, впрочемъ — ще става и кадастрирането на земитѣ у насъ. Съгласете се, че българското земледѣлие, че българското земледѣлско население иматъ редъ други пужди, крайно належащи, които много полезно е и за земледѣлнето, и за земледѣлцитѣ, и за самата страна да се удовлетворятъ прѣди всичко; тѣзи милиони срѣдства, които ще осигурявате за нѣкакъвъ кадастрѣтъ, да се насочатъ въ тази именно посока. Много по-важно е за българския земледѣлецъ, за българската държава, вмѣсто да нмаме кадастраленъ планъ на земята, да сте съдѣйствували за издигането на този земледѣлецъ въ духовно отношение, същеврѣменно и за издигането доходността на неговата земя. Ето, туй нѣщо ако се стори — а съ тѣзи срѣдства въ това отношение може много нѣщо да се стори — ние ще принесемъ много по-дѣйна услуга на страната, на земледѣлския помитѣкъ, отколкото да отпущаме тѣзи срѣдства за нѣкакъвъ си кадастраленъ фондъ, за нѣкакво си кадастриране на земитѣ.

Като нахождамъ отъ тѣзи съображения, азъ моля народното прѣдставителство — ще прѣстана да моля г. министра, и бихъ желалъ не само азъ да прѣстана да го моля, ами и българскитѣ парламенти да прѣстанатъ умолително и главопрѣклонно да се отнасятъ къмъ червената маса, а нѣкакъ повелително да почнатъ да се отнасятъ къмъ нея — що се обърна, казвамъ, умолително не къмъ стоящитѣ на червената маса, чийто български ннатъ, проявяванъ толкова

много и толкова често пати неумѣстно, би билъ достоинъ за други случаи и за друго мѣсто, но най-напрѣдъ ще се обърне къмъ народното прѣдставителство и го моля да тури настрана тѣзи министерски „може“ и „не може“ и да направи онова, което неговиятъ здравъ смисълъ му казва, че може и трѣбва да се направи. Азъ мисля, че нашиятъ и нашиятъ здравъ смисълъ ни налага да законоположимъ, щото тази сума, която ще остане отъ беглика, това право на селскитѣ общини, което ще проядемъ чрезъ този членъ на нашия законъ, да го насочимъ поне въ една друга по-ползотворна насока, именно 40% отъ този остатъкъ да отиде за градобитенъ фондъ, 30% да отиде за застраховка на добитъка и 30% — за училищенъ фондъ. Азъ намирамъ, че едно такова разпрѣдѣление е по-ползено, отколкото да прѣдвидимъ тѣзи 70% за кадастралния фондъ, защото, споредъ нашето разбиране, даже и като се приложи слѣдъ десетки години кадастрътъ, едва-ли ще може да донесе онѣзи резултати, които днесъ се очакватъ отъ него.

Азъ моля народното прѣдставителство, особено неговата частъ съставляюща болшинството отъ врѣме на врѣме да поповдига рѣка за прѣдложения, които изхождатъ изъ тази страна (Сочи малцинството), защото недѣйите смѣта, че тази страна, тѣзи столове ви сж толкова чужди: ако днесъ сж наши, утрѣ могатъ да бѣдатъ ваши; удостоявайте ги отсега още съ вашето внимание.

Прѣседателътъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Народниятъ прѣдставителъ отъ Варненската селска околия г. Драгиевъ иска съ една пушка да изпотрепе три-четири заека и да вдигне парламентаризма съ краката нагорѣ. Че какво ще каже това „тѣзи на червоната маса?“ Като-че-ли работата е до лицата, а не до поста, не до управлението. Азъ съмъ прѣдполагалъ и прѣдполагамъ малко повече разбирателство по този въпросъ отъ страна на г. Драгиева и смѣтамъ, че казаното е шегата, затуй нѣма да се спирамъ на него; иначе, би било много неприличително за г. Драгиева.

Другиятъ въпросъ е за кадастра. Каза се всичко, каквото имаше да се каже този пѣтъ, пѣкъ и другъ пѣтъ ще имамъ случаи да поговоримъ пакъ и ще дамъ резонитѣ, защо трѣбва да бѣде така и защо г. Драгиевъ много грѣши. Достатъчно е да спомена, че азъ съмъ слабъ въ едно отношение: доколко хората, съ които работя, народътъ, отъ който съмъ членъ, е способенъ да цѣни ония прѣдприятия, които ще дадатъ плодове много по-късно и чийто плодове не може да се виждатъ веднага. Да, тамъ съмъ слабъ, но азъ смѣтамъ, че нѣма да послѣдваме примѣра на обитателя отъ сръдна Африка, който даже не се рѣшава да сѣе, понеже чака наготово да падне хурмата въ устата му. Шестъ мѣсеца за него сж много, а народитѣ, които сж културни, тѣ сѣятъ не само шестъ мѣсеца и година по-рано, а сѣятъ и съ столѣтия по-рано, за да пожнать подирѣ нѣщо, особено по държавното управление.

Д. Драгиевъ: Азъ мисля, че плодетѣ на кадастра ще пожнать онѣзи, които нищо не сѣятъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Въ всѣки случай ще спечелятъ ония, които оратъ. — При тази ясна разлика между моя възгледъ и онзи на г. Драгиева слѣдва, разбира се, че азъ не мога да се съглася съ неговото прѣдложение, което има тенденция да се унищожи, да се остави безъ ресурсъ прѣдприятието за кадастра, и по единъ косвенъ пѣтъ да се прѣмахне отъ свѣта този черенъ дяволъ за г. Драгиева — не зная защо — а за мене едно велико и добро дѣло съ голѣмо бѣдѣще.

Поддържамъ члена тѣй, както е приетъ на второ четене.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ направеното прѣдложение отъ г. Драгиева, което прѣди малко се чете, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранието не приема.

Другото прѣдложение по този членъ, както вече чухте, е отъ г. Хаджиева.

Има думата г. Иванъ Хаджиевъ.

И. Хаджиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Отъ една страна, за да не се карае, какво да направимъ съ останалитѣ пари отъ беглика, въ кой фондъ да ги туриме; отъ друга страна, за да не даваме поводъ да се мисли, че ние къмъ единъ общини, именно къмъ градскитѣ, сме по-щедри, а къмъ селскитѣ смо по-пестеливи и всѣкога малко сжнернически гледаме къмъ тѣхъ; и отъ трета страна, понеже азъ не съмъ отъ онни, които вѣрватъ, че, ако дадемъ цѣлия бегликъ на селскитѣ общини, заедно съ принадлежащитѣ имъ се връхнини, то тѣзи общини ще го проядятъ или ще го злоупотребятъ — защото имаме достатъченъ контролъ въ нашата държава, и ако дѣйствително искаме да се упражнява този контролъ, ако той се упражнява, както е необходимо, нѣма да ставатъ никакви злоупотреби — казвамъ, изхождайки отъ тѣзи съображения, азъ направихъ онова прѣдложение, което е прѣдъ масата на г. прѣседателя, съ което искамъ изцѣло бегликътъ и принадлежащитѣ се данъци — 10% училищенъ данъкъ и 11% пѣтенъ данъкъ — да си останатъ направо на селскитѣ общини.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Откато слушамъ г. Хаджиева въ нашия парламентъ, досега не съмъ чулъ прѣдложение по-подходящо на принципитѣ на партията, отъ която той произлиза. Той иска да каже чисто и просто: „Дайте това на общинитѣ, контролирайте ги“. Азъ ще кажа: Дайте имъ това да се изведе много бърже. Това може да бѣде съгласно съ нашиятъ принципи, но нашитѣ принципи сж малко по-други.

И. Хаджиевъ: Не е много хубаво казано, г. министре. Вѣрвайте, че не съмъ докаченъ, защото не можехте да го скронте майсторски.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ прѣдложението на г. Хаджиева, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранието не приема.

Слѣдва прѣдложението на г. Стоимена Савовъ. Има думата г. Савовъ.

С. Савовъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Както виждате, толкозъ много прѣдложения се направиха, и всѣкитѣ послѣдва една участь. Азъ поне чувствавамъ, че моето прѣдложение ще се възприеме, както отъ народното прѣдставителство, така и отъ г. министра.

Тенденцията въ закона — а и самиятъ г. министъръ не отричаше това и при първото четене азъ го подчертахъ — е, че прѣхвърлянето на беглика ще стане и именно съ туй ще се постигне цѣльта, да се задоволятъ най-бѣднитѣ общини, защото той ще се добива дѣйствително отъ бѣдни общини, отъ планински мѣста, дѣто хората нѣматъ източници. Поне това г. министърътъ не отрича, и никой отъ васъ нѣма да го отрече. Азъ ви моля да се съгласите съ моето прѣдложение, защото това е единствениятъ прѣходъ, който държавата дава на тѣзи общини, за

да могат да прогледнат; дайте имъ още едно малко перо. Азъ не съмъ противъ кадастра. Правъ е г. министърътъ, като иска да осигури единъ фондъ за осъществяването на тая идея, собствено негова и на всички други, но недейте взема голѣмата частъ на този фондъ само отъ тѣзи бѣдни общини. Иматъ съмъ случаи да реда общински бюджети и зная какво е. Такъвъ случай съмъ ималъ, напр., въ Османпазарската околия, Шуменски окръгъ, и тамъ, като вземешъ до отдѣлиши отъ приходитъ — тѣ се добиватъ отъ прѣжитъ данъци — за шестъ души учители по 450 л., както приехме миналата година, увѣрявамъ ви, г-да, ще видите, че не остава заплатата нито за кметъ, нито за секретаръ-бирникъ. Ние създаваме закони и искаме задължения отъ тѣзи общини, искаме да се прилагатъ всевъзможни закони, всевъзможни наредби; обаче, като дадете за учителитъ, за кмета и писари, не остава нищо по-нататъкъ, а щомъ тѣзи кметове и писари не могатъ да получатъ своята заплатата въ годината, естествено, нѣмаме право да искаме отъ тѣхъ задължения. Ето защо азъ ви моля да се съгласите, щото процентитъ за кадастра, 70%, да се раздѣлятъ на двѣ така: 20% за училищата и 50% за кадастра. И азъ мисля, че г. министърътъ, който е много твърдъ на своето, тукъ поне ще се съгласи, защото ще признаете, г. министре, че ще бѣде по-добро, ако въ 15 години нмаме за кадастра 35 милиона лева, вмѣсто 45 — а дотогазъ и хората ще поумняватъ, ще усвоятъ тая идея и ще сж готови да дадатъ жертви за кадастра — но дайте възможностъ на тѣзи бѣдни общини да могатъ да уредятъ своитъ училища прѣзъ тѣзи 20 години. Вѣрвайте, г. министре, че на много отъ тѣзи общини още прозорцитъ сж затворени съ кинга, както бѣше въ турско врѣме, защото хората нѣматъ пари да си купятъ стѣкла за прозорцитъ на своитъ училища. Така е и въ Босилеградската околия, и въ Дръновска околия, може да се каже и въ Тръвненска околия, и въ всички планински мѣста, защото окладитъ на тѣзи мѣста сж много малки — не говоря за полскитъ села — а тамъ и бегникъ нѣма да се добива. Азъ нѣма да моля този-онзи, но мисля, че това се прави не съ цѣлъ за шикани, а че то е една справедлива работа, която дѣйствително ще прояви своя резултатъ и отъ която хората ще останатъ прѣдоволни. Азъ вѣрвамъ, че фондътъ за кадастра съ това нѣма да пострада. Казахъ ви, а и вие сте увѣрени, че за 10—15 години кадастрътъ нѣма да се приложи, но, като иматъ такава огромна цифра, която сега вие давате, умнитъ хора ще си кажатъ: „И ние да дадемъ“, и ще се постигне цѣльта. Ето защо азъ ви моля да приемете моето прѣдложение, да не отиде миндерб-алтънда, защото то прѣслѣдва една дѣйствително добра цѣль.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на финанситъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Странно впечатление би ми направило това, ако да не е навсѣкждѣ сжщата история, въ смисълъ, че министърътъ на финанситъ е много лонъ, когато взема, но изглежда, че е по-лошъ, когато не дава. И прѣдставете си неговото положение. Всички оратори се стремятъ къмъ едно: „Дайте!“ Азъ дадохъ нѣщо, което не очаквахте — дадохъ 10% сигурни за общината, а и другото се дава пакъ за селски нужди. „Не, дайте още!“

А. Стамболийски: За просвѣта.

Министъръ А. Ляпчевъ: „Дайте!“ И всичко като ще се даде, пакъ нѣма да се спре, това „Дайте!“ нѣма да има граница. Но за мене въпросътъ е безвъзвратно рѣшенъ. Не току-тъй е поставено това разпрѣдѣление, то си има своето основание. Прѣди всичко, би трѣбвало да се простри тукъ малко по-

нашрочко, за да се види ясно, какво туй, което даваме на селскитъ общини, туй, което създаваме съ учрѣжденията пакъ почти изключително отъ полза за селското земледѣлско население, това не е нѣкакво придобито право за тѣхъ. Това е държавенъ данѣкъ *par excellence*.

И. Хаджиевъ: Който Вие най-много сте осждали.

Министъръ А. Ляпчевъ: Съ прѣхвърлянето на този бегникъ ние прѣхвърляме единъ държавенъ данѣкъ, който е въ свързка — тѣй, както г. Мирски би ви го опрѣдѣлилъ надѣло и нашироко — съ нашето правно положение спрѣмо земята.

Д. Драгиевъ: То е много отоманско, даже не и отоманско, ами султанско.

Министъръ А. Ляпчевъ: То може да е отоманско, но то е още живо въ нашата страна.

Н. Мирски: Отоманскиятъ законъ за земитъ у насъ е още въ сила.

И. Хаджиевъ: Г. министре! Понеже говорите, ще Ви задамъ единъ малѣкъ въпросъ. Ще искамъ да чуя мотивитъ, защо сж дължани овчаритъ да правятъ фондъ за нѣкаквъ си кадастръ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Ще Ви кажа. Ако г. Хаджиевъ би желалъ да рефлексира малко, да смели тѣзи нѣколко думи, тази мисль, която азъ прѣди малко казахъ, щѣше да получи отговоръ. Защо? Защото този данѣкъ не е на овчаритъ, а е държавенъ данѣкъ, г. Хаджиевъ, . . .

И. Хаджиевъ: Тогава, недейте казва, че го отсѣпватъ на общинитъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: . . . и защото е най-нещастно, когато се намѣри единъ финансовъ министъръ, който да се рекламира съ подостри. Населението не може да се причува — тълкувайте, както щете, тази дума, азъ не се боя отъ демагогия — населението не трѣбва да се причува на бързи щедрости. Безспорно, планинското население е, което ще се възползува най-много; но, тѣй или иначе, това е единъ подарѣкъ за него. Когато това планинско население наследжъкъ ще вземе туй, като нѣма да плаща поземеленъ данѣкъ, когото ще плащатъ полскитъ села, които ще продължаватъ да го плащатъ, а ще придобиватъ за своитъ общински нужди бегника — вие се същите, че това население е изеднѣкъ извънредно много благоприятелствувано спрѣмо другото. И въ науката — ще посмѣя да кажа — за въздѣлването чрѣзъ данѣжнитъ системи върху разпрѣдѣлението на богатствата, само една корекция има сериозна и смислена за държавника; тя е да се създаватъ учрѣждения по-възможностъ отъ полза за всички, прѣдвидно отъ икономическа полза изцѣло за народа. Рискно ли той да хвърля държавнитъ ресурси по всички линии, той е прахосникъ, макаръ да не ги разходва за себе си, макаръ да не ги разходва за непроизводителни цѣли, макаръ, ако щете, дори да ги дава — за какво? — за най-популярното дѣло въ България — за училищата. Да, училищата сж полезни и ще бѣдатъ полезни тогава, когато тѣ растатъ съразмѣрно съ силитъ на населението. Ние прѣдостатъчно даваме за училищата, ще даваме още. Бюджетътъ всѣка година расте; нѣма бюджетъ, който да расте тѣй — бюджетитъ сж прѣдъ васъ.

Р. Яневъ: Въ бюджетитъ растатъ заплатитъ, а здания пакъ нѣма.

Министъръ А. Ляпчевъ: Но трѣбва да бждемъ достатъчно строги къмъ себе си и да признаемъ, че разходътъ за училищата е разходъ, който като се

изразходва единъжъ — свършено. Ще постигнемъ по-високитъ знания на нашитъ дѣца, но оттамъ нататъкъ нищо. Той е разходъ, който ни се е налагалъ, съ който сме свикнали, и ще го удовлетворяваме, защото всички ламтимъ къмъ това. Но да създадемъ учрѣждение, пукната отъ което не веѣки единъ схваща, а ползата отъ което е грамадна, това не можемъ направя съ специаленъ данъкъ. И ако кадастерътъ въ случая намира противници дори тогава, когато държавата гарантира изпълнението му, при единъ случай, когато тя се рѣшава да отстъпи отъ бюджета си 3—4 милиона лева и да задоволи общинитъ съ по 10% за тѣхъ — ако дори тогава кадастерътъ намира противници, азъ се питамъ, ще може ли единъ денъ този кадастеръ да намѣри защитници въ тази страна, когато ще се предложатъ на почитаемото народно прѣдставителство: „Дайте да увеличимъ, напр., поземелния данъкъ съ по 4—5—10 ст.“ Не, това нѣма да бѣде.

Ето защо, дълженъ съмъ да припомня, че въ моитъ обязанности е да остава учрѣждението. Моята грижа е постепено да увеличавамъ срѣдствата на общинитъ. Разпрѣдѣлението, което е станало тамъ, е така, щото съ тѣзи субсидии, получавани по този начинъ, фондътъ за градушка, фондътъ за добитъка и фондътъ за кадастра ще бѣдатъ тѣй засилени, тѣй укрѣпени, че тѣ сами по себе си, съ течението на врѣмето, ще разрѣшатъ въпроситъ, за които съмъ прѣдначинени. А смисълътъ на тази реформа е тамъ, че създавамъ едни учрѣждения, които сж необходими въ организма на нашия икономически и политически животъ, които, ако не създадемъ сега, нѣмамъ надеждата, че нѣкога ще бѣдатъ създадени чрезъ специални данъци. И понеже тѣзи доходи въ тѣзи размѣри сж изчислени споредъ нуждитъ, азъ моля почитаемото народно прѣдставителство да не бѣде така лекомислено и да смѣта, че този бегликъ е нѣщо като раздаване на задущинца за това или онова — нужди има съ милиони. И колко сж неоснователни тѣзи искания, азъ ще посоча слѣдното. Има искания, напр., за училищни здания по 10%. Нагледъ — чудесно. Навѣсждѣ ли, обаче, има еднаква нужда отъ училищни здания? Не — на различни мѣста различни сж нуждитъ. Много по-добрѣ е, тогава, вмѣсто 10%, да даваме 20% за общинитъ, пъкъ тѣзи автономни тѣла да се грижатъ сами за себе си. Тѣ ще ги употребятъ по-правилно. Тамъ, дѣто е нужно за училище — училище ще правятъ. Но азъ, казвамъ, не мога да дамъ 20%, а е прѣдоставително, когато е дадено 10%, защото на втората година ще има 15%. И мога да ви забѣлжа още едно — ако вземете да проучавате резултата отъ тази реформа въ нѣкои планински села особено, вие ще констатираете нѣкои нѣща съвсѣмъ оригинални. Така напр. — точно цифритъ не помня, но ще ви кажа картината — въ Цирдопска околина има с. Лъжано, което има 10—12 хиляди овце, а общински бюджетъ — отъ 2—3 хиляди лева. Да река сега да му подаря цѣлия бегликъ, то ще има отъ беглика близо 7 хиляди лева, а цѣлиятъ бюджетъ на селото е, както казахъ, 2—3 хиляди лева. Ще постѣя ли умно азъ? Азъ мога да ви покажа още по-поразителни примѣри. Дазе при сѣществующия редъ срѣщатъ се села въ нашата страна, дѣто положението е такова, че връщатъ връхнинитъ, колкото да е странно това; такива случаи сж рѣдки, но се срѣщатъ. Обаче, да хвърля азъ такава една сума отъ доходъ, какъвто е бегликътъ, изцѣло на общинитъ веднага и да получа, макаръ не отъ всѣждѣ, но отъ нѣкои мѣста, такива резултати, това е равносильно да ми дадете заслужено названието „прахосникъ“. Това азъ нѣма да направя, не мога да си позволя такава рекламаджийска работа.

Завършвамъ. Опрѣдѣленитъ размѣри сж изчислени за постигането на учрѣжденията, които прѣсѣдвамъ да създамъ въ тази страна.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ направеното прѣдложение отъ г. Стоймена Савовъ, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събрането не приема.

Д. Драгиевъ: Г. прѣдседателю! Доста голѣмъ брой прѣдставители вдигнаха ржката.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Излишно е да провѣрряваме.

Има прѣдложение отъ г. Никола Дѣйковъ, което е въ сжщата смисълъ, само се различава въ размѣра — г. Савовъ иска 20%, а г. Дѣйковъ иска 10%; г. Савовъ иска 50% за кадастра, а г. Дѣйковъ иска 60%. Г. Дѣйковъ! Отказвате ли се отъ прѣдложението си?

Н. Дѣйковъ: Отказвамъ се.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има направено друго прѣдложение отъ народния прѣдставител г. Александъръ Поповъ, което е: (Чете) „Алинея втора на чл. 4 да се прѣмахне“.

Има думата г. Александъръ Поповъ.

А. Поповъ: Г. г. народни прѣдставители! Втората алинея гласи така: (Чете) „Тукъ означенитъ приходи на фондоветъ служатъ да замѣстятъ или да дотѣкнатъ държавнитъ субсидии, прѣдвидѣни въ респективнитъ закони за тия фондове“. Вие видѣхте, когато минаха законитъ за градобитнина и за застраховката на рогатия добитѣкъ, ние казахме, че държавата дава субсидии. Защо тукъ пъкъ тѣзи субсидии ще се взематъ отъ беглика и да се даватъ? Това значи, че ще дойде единъ денъ да унищожимъ субсидиитъ, които държавата дава. Туй не показва ли, че искаме да залъгваме туй население, да му казваме, само че ние му даваме 10—11 милиона? Туй, ми се струва, прилича на една голѣма демагогия.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на финанситъ.

Министъръ А. Лячевъ: Г. прѣждеговорившиятъ вече откри истината — че тукъ се залъгва населението, защото въ единъ законъ се казва, че държавата гарантира за осигуряването отъ градушка най-малко 300.000 л., въ другъ законъ се казва, че държавата гарантира за застраховка на добитъка най-малко 100.000 л., а понеже пъкъ тукъ се казвало, че тѣй постѣпилитъ суми по фондоветъ ще служатъ да замѣстятъ тѣзи субсидии, то било да залъгваме. Много просто, г. Поповъ. Навѣсждѣ въ законопроекта е казано, че данъкътъ е държавенъ и, като държавенъ данъкъ, такъвъ се и отстъпва. Докато той е държавенъ, ще се отстъпва и ще може да служи да замѣства ония субсидии. Когато пъкъ постѣпленето ще бѣде по-малко отъ 10% спорѣмо прѣдвидѣната минимална субсидия за застраховка на добитъка отъ 100.000 л. и по-малко отъ 20% спорѣмо прѣдвидѣната субсидия за застраховка отъ градушка 300.000 л., тогава държавата ще дотѣкмява, а когато ще се унищожатъ, тогава държавата ще ги дава. Тукъ нѣма никаква лъжа.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля оны г. г. народни прѣдставители, които приематъ прѣдложението, направено отъ г. Александра Поповъ, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събрането не приема.

Ще пристѣпимъ къмъ гласуването на законопроекта. Прѣди това, г. г. народни прѣдставители, има постѣпено прѣдложение отъ — не може да се разбере, да-ли вносителътъ е само г. Кръстьо Мирски.

К. Мирски: Да, и ще кажа двѣ думи за прѣдложението си.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Съобщавамъ на г. г. народнитѣ прѣдставители, че съ това прѣдложение г. Кръстьо Мирски иска гласуването да стане поименно. Прѣдложението е подписано отъ нужното число народни прѣдставители.

К. Мирски: Трѣбва да кажа една дума.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моли, г. Мирски, справете се съ правилника. На основание чл. 46 отъ правилника за вътрѣшния редъ, ще го дамъ на гласуване.

К. Мирски: Думата ми дайте! Една дума трѣбва да кажа.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля опия г. г. народни прѣдставители, които приематъ направеното прѣдложение отъ г. Мирски, щото гласуването на този законопроектъ да стане поименно, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранieto не приема.

К. Мирски: Азъ протестирамъ! Протестирамъ! Протестирамъ! Да се запише три пѣти. Това е стамболовщина!

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля опия г. г. народни прѣдставители, които приематъ прочетения законопроектъ на трето четене, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранieto приема.

Министъръ А. Ляпчевъ: Да се отбѣлжи, че земледѣлцитѣ не приематъ законопроекта.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: По дневния редъ слѣдва на второ мѣсто трето четене на законопроекта за военния данѣкъ.

К. Мирски: Вие нарушихте правилника.

Д. Драгиевъ: То не е за пръвъ пѣтъ.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля, съобразете се съ чл. 46 отъ правилника.

К. Мирски: При другъ случай ще се обяснимъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Ние сме се обяснявали по това вече въ миналата сесия.

Министъръ-прѣседателъ А. Малиновъ: Миналата година едно заседание говорихме по този въпросъ.

Докладчикъ П. Паскалевъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за военния данѣкъ.

„Чл. 1. Всѣко лице, задължено да отбие военната тежба, ако по причини, прѣдвидѣни въ специалнитѣ закони, бѣде освободено отъ лично отбиване на сѣщата, се облага съ воененъ данѣкъ.

„Чл. 2. Освобождаватъ се отъ воененъ данѣкъ: „а) лицата, които въ слѣдствие на физически или умственъ недостатѣкъ сѣ неспособни да изкарватъ прѣхраната си и нѣматъ имоти или доходни достѣтъчни за прѣжитанието имъ, и

„б) лицата, които сѣ станали негодни за военна служба, въ слѣдствие на изпълнение на сѣщата.

„Чл. 3. Военниятъ данѣкъ се състои отъ двѣ части:

1. основенъ данѣкъ годишно по 10 л. на лице;
2. допълнителенъ споредъ имота и споредъ дохода.

„За бѣлѣжка. Младежитѣ мохамедани, освободени по закона за освобождаване отъ военна служба на сѣщитѣ и имѣннето му отъ 1804 г., плащатъ основенъ данѣкъ по 20 л. годишно, а допълнителенъ на общо основание.

„Чл. 4. Допълнителниятъ данѣкъ се налага годишно:

„а) на имота (движимъ или недвижимъ, дѣто и ча се намира той) по 2‰ отъ стойността му, и

„б) на дохода, отъ дѣто и да се получава, по 2‰.

„Чл. 5. Имотъ на стойностъ до 300 л. и доходъ до 200 л. годишно се освобождаватъ отъ допълнителенъ данѣкъ.

„Чл. 6. Военниятъ данѣкъ се плаща въ продължение на 20 години. Прѣвъ послѣднитѣ 10 години размѣритѣ му се намалява наполовина.

„Чл. 7. Стойността на движимитѣ и недвижимитѣ имоти се опрѣдѣля всѣка година. Въ числото на движимитѣ имоти влизатъ и всѣкакъвъ видъ капиталъ, държавни и други видове цѣнни книжа.

„Отъ стойността на недвижимитѣ имоти се спадатъ ипотекарнитѣ задължения върху сѣщитѣ.

„Необходимата покѣпнина до стойностъ 1.000 л. и инструментитѣ, безъ които не може да извършва занятieto си облагаемото лице, на стойностъ до 750 л., включително и впрѣгатния добитѣкъ, се изваждатъ отъ стойността на имотитѣ, облагаеми съ данѣкъ.

„Чл. 8. Въ числото на имотитѣ на облагаемото лице влизатъ и имотитѣ на жена му и принадлежащата му се наследствена частъ отъ имотитѣ на неговитѣ наследодатели, когато още не е извършена дѣлбата на наследството.

„Чл. 9. Като доходъ, облагаемъ съ воененъ данѣкъ, се считатъ:

„а) добивѣтъ на освободеното отъ военна служба лице отъ упражненie на каквото и да било занятие.

„Разносѣтитѣ, необходимо присѣщи за извършването на занятieto, се изваждатъ отъ неочистения приходъ;

„б) доходи отъ движими и недвижими имоти, пенсия, пожизнени ренти и други такива, получавани отъ сѣщото лице.

„Чл. 10. Въ военно врѣме, когато войскитѣ отъ запаса се намиратъ подъ знамената, по рѣшение на Народното събрание, военниятъ данѣкъ се увеличава най-много още съ единъ размѣръ.

„Чл. 11. Родителитѣ на обложения съ воененъ данѣкъ отговарятъ съ движимитѣ и недвижимитѣ имоти за изплащането на данѣка.

„Чл. 12. Върху военния данѣкъ не се налагатъ никакви окрѣпки и общински врѣхнини.

„Чл. 13. Военниятъ данѣкъ въ никой случай не може да надмине годишно 4.000 л.

„Чл. 14. Всѣка година, най-късно до 1 декемврий, началникѣтъ на полковото военно окрѣжие изпраща на надлежния финансовъ началникъ, по образеца на наборния списѣкъ, поимененъ списѣкъ на лицата отъ набора за сѣщата година, които сѣ освободени завинаги отъ военна служба.

„Чл. 15. Най-късно до 1 февруарий всѣка година, всѣко лице, поддѣжащо за сѣщата година на воененъ данѣкъ, подава въ затворенъ иликъ декларация до финансовия началникъ, съ която, освѣтъ свѣдѣнията по наборния списѣкъ, съобщава още на каква сума възлиза личниятъ му и на жена му движимъ и недвижимъ имотъ къмъ 1 януарий сѣщата година, тоя на родителитѣ му, на дѣда му и баба му (чл. 8), числото на дѣцата, които иматъ право на тия имоти, ипотекарнитѣ дългове, доказателства за установяването имъ, доходѣтъ отъ занятieto за изтеклата година, доходѣтъ отъ движими и недвижими имоти, пенсия, пожизнена рента или други подобни за миналата година (чл. 9).

„Образецѣтъ на декларацията ще се опрѣдѣли въ правилника за прилагане на тоя законъ.

„Ако лицето пѣма доходоносно занятие и движими и недвижими имоти, то е длъжно да декларира разпоскитѣ за негово и на сѣмейството му обдържане прѣз миналата година, които се взематъ за доходъ.

„Лица, не подали въ опредѣления срокъ декларации, се облагатъ отъ комисията, прѣдвидѣна въ слѣдующия членъ, служебно. Тѣ се лишаватъ отъ правото да обтѣжватъ наложения имъ данѣкъ.

„Чл. 16. Подаденитѣ декларации се разглеждатъ отъ една комисия, състояща: отъ финансовия началникъ за прѣдседателъ, и членове: единъ чиновникъ отъ финансовата администрация, общинскиятъ кметъ на града или селото или неговиятъ замѣстникъ, отъ дѣто е лицето, и едно лице, избрано за три години отъ подлежащитѣ на воененъ данѣкъ въ всѣко село или градъ. Тая комисия има право да иска отъ всички държавни, окръжни и обществени учрѣждения свѣдѣния за материялното състояние на обложеното лице, на жена му, на родителитѣ му, или на дѣда му и баба му, сжщо за негово лично имотно състояние и за добива отъ занятието му. Назанитѣ учрѣждения сж длъжни незабавно да даватъ на комисията тия свѣдѣния.

„Сжщата комисия има право да иска отъ частни лица, у които служки подлежащиятъ на воененъ данѣкъ, и тѣ сж длъжни да ѝ дадатъ точни и вѣрни свѣдѣния за размѣра на заплатата и разнитѣ други възнаграждения въ пари или натура, които то получава.

„Свѣдѣнията, обявени отъ специални закони за професионална тайна, не се даватъ.

„Комисията засѣдава въ центра на околията.

„На членоветѣ не се плаща никакво възнаграждение отъ държавата.

„Присѣдствителъ на кмета и на избраното лице въ комисията е задължително, но отсѣдствителъ имъ не сбира работата ѝ.

„Чл. 17. Комисията има право да призовава лично за обяснения по подадена декларация лицето или родителитѣ му, ако тѣ сж въ града, дѣто засѣдава комисията, или да иска писмени обяснения, ако тѣ живѣятъ извънъ центра, дѣто засѣдава комисията.

„Тя сжщо има право да иска разяснения по здравословното положение на подлежащитѣ на данѣкъ, до колкото тѣ иматъ значение за освобождение отъ данѣкъ, отъ лѣкари на държавна служба, които сж длъжни незабавно да ги дадатъ безплатно.

„Чл. 18. Комисията възъ основа на даннитѣ въ декларацията и свѣдѣнията, които тя е събрала, рѣшава въпроса за опредѣлянето на данѣка по вишегласие. При раздѣла на гласоветѣ, гласѣтъ на прѣдседателя наддѣлява.

„Чл. 19. Опредѣлениятъ данѣкъ се съобщава на данѣкоплатеца, срѣщу разписка, чрѣзъ общинското управление. Ако той не е доволенъ отъ него, има право въ 15-дневенъ срокъ, отъ деня на съобщението, да го обтѣжи прѣдъ контролната комисия. Тя засѣдава въ окръжното финансово управление и се състои: отъ окръжния финансовъ началникъ, прѣдседателъ, единъ чиновникъ отъ финансовата администрация, назначенъ отъ министра на финанситѣ, членъ, и двама членове отъ окръжната постоянна комисия.

„Когато даннитѣ по декларация на единъ данѣкоплатецъ се приематъ отъ комисията за вѣрни, на данѣкоплатеца не се съобщава опредѣлениятъ данѣкъ.

„Контролната комисия се произнася не само по постѣпилитѣ тѣжби, но изобщо по дѣйствиата на първоначалната комисия.

„Тя има право да намалява данѣка на лицата, които сж се потѣжили, и да повръща на първоначалната комисия декларациитѣ на ония данѣкоплатци, чийто данѣкъ намѣри за низѣкъ, за опредѣление на другъ данѣкъ.

„При разногласие на двѣтѣ комисии отдѣлението за прѣжитѣ данѣци рѣшава въпроса по сжщество.

„Чл. 20. Противъ рѣшенията на контролната комисия и на отдѣлението за прѣжитѣ данѣци въ 15-дневенъ срокъ се подаватъ тѣжби по касационенъ редъ, както отъ данѣкоплатцитѣ, тѣй и отъ окръжния финансовъ началникъ прѣдъ върховната комисия при Министерството на финанситѣ, състояща отъ юрисконсулта, началника на отдѣлението за прѣжитѣ данѣци и единъ делегатъ на Военното министерство. Рѣшенията на тая комисия сж окончателни.

„Чл. 21. Данѣкѣтъ се налага за отъ годината, която слѣдва слѣдъ освобождението на лицето отъ наборната комисия.

„Чл. 22. Слѣдъ опредѣленнето на данѣка отъ първоначалната комисия, той се прѣдава на бирницитѣ за събиране.

„Събирането му става въ сроковетѣ и по начинитѣ, изложени въ закона за събиране на прѣжитѣ данѣци.

„Ако обложеното съ данѣкъ лице не изплати годишния си основенъ данѣкъ въ опредѣленитѣ срокове и бирникѣтъ не намѣри срѣдства да го събере екзекутивно, най-близката военна властъ има право да вземе неизплатилия данѣка си на служба отъ 10 дена до 1 мѣсець и да му възложи работа, съответна на здравето и способноститѣ му.

„Чл. 23. Ако послѣдва измѣнение на данѣка отъ рѣшения на послѣдующитѣ двѣ по-горни комисии или отъ Министерството на финанситѣ, данѣкѣтъ се изравнява чрѣзъ досѣбиране или чрѣзъ повръщане.

„Чл. 24. Данѣкѣтъ се заличава, когато обложеното лице умре и то за отъ полугоднето, което иде слѣдъ онова, прѣзъ което лицето е умрѣло.

„Чл. 25. Началницитѣ на учрѣжденията и частнитѣ лица, които не изпълняватъ прѣдписанията на чл. 16, се наказватъ съ постановление отъ финансовия началникъ съ глоба отъ 5—100 л. и плащатъ причиненитѣ на съкровището щети.

„Постановлението на финансовия началникъ подлежи на обжалване прѣдъ сждилищата въ седмодневенъ срокъ отъ деня на съобщението.

„Чл. 26. Лице, което съ цѣль да оцети съкровището, укрие изцѣло или частъ отъ имота и дохода, служачи за основа на опредѣление данѣка, плаща освѣнъ данѣка, глоба, равна на тройния данѣкъ, слѣдуюмъ се за укритата частъ.

„Глобата се налага отъ финансовия началникъ съ постановление, което може да се обтѣжи прѣдъ върховната комисия въ 15-дневенъ срокъ отъ врѣчване прѣписъ отъ постановлението. Рѣшенията на комисията сж окончателни. Противъ тѣхъ се допускатъ прѣдъ респективнитѣ окръжни сждилища само касационни тѣжби, подадени въ срокъ отъ 15 дни отъ деня на врѣчването прѣписъ.

„Чл. 27. При изселване на обложенитѣ лица или тѣхнитѣ родители основниятъ данѣкъ се събира за пѣлия периодъ изеднѣжъ.

„Чл. 28. Наказанието за укривателство по данѣка се покрива съ петгодишна давностъ. Въ случай на смъртъ на обложеното лице, глобата се събира отъ наслѣдството му.

„Чл. 29. Лицата, съставляющи комисията по опредѣление на военния данѣкъ, и чиновницитѣ, които работятъ по сѣщия данѣкъ, сж длъжни да пазятъ тайно свѣдѣнията по имотното състояние на данѣкоплатцитѣ.

„Нарушителитѣ на това се наказватъ по чл. 442 отъ наказателния законъ.

„Чл. 30. За прилагането на тоя законъ Министерството на финанситѣ ще издаде правилникъ.

„Чл. 31. Заварениятъ при влизането на тоя законъ въ сила воененъ данѣкъ, периодътъ на който още не е изтекълъ, ще се опредѣли по прѣдписа-

нията на настоящия законъ, като оставалитѣ отъ периодитѣ години, за които е билъ опредѣленъ, се удвояватъ и като за втората половина отъ числото на тия години данъкътъ се събира наполовина.

„Чл. 32. Наредбата на закона за носене военнитѣ тежести и закона за въоръженитѣ сили, относително военния данъкътъ, които противорѣчатъ на тоя законъ, се отменяватъ.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: По тоя законопроектъ сѣ постъпили нѣколко прѣдложения за измѣненіе или допълненіе на нѣкои членове и т. н.

Има постъпило прѣдложение отъ г. Драгиева, што чл. 4 да се измѣни тъй: (Чете) „Допълнителнитѣ данѣтъ се налага годишно:

„а) на имота (движимъ и недвижимъ, дѣто и да се намира той) по $\frac{1}{2}\%$ — до стойностъ 2.000 л., 1% — до стойностъ 10.000 л., $1\frac{1}{2}\%$ — до стойностъ 20.000 л., 2% — до стойностъ 30.000 л., 3% — до стойностъ 40.000 л., 4% — до стойностъ 50.000 л., и 5% — до стойностъ повече отъ 50.000 л.;

„б) на дохода, отгдѣто и да се получава той, по $\frac{1}{2}\%$ — до 1.000 л., 1% — до 2.000 л., $1\frac{1}{2}\%$ — до 4.000 л., 2% — до 10.000 л., 3% — до 15.000 л., 4% — до 20.000 л. и 5% — за доходи повече отъ 20.000 л.“

Има думата г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Всеизвестно е, че, колкото единъ доходъ е по-низъкъ, толкова е и по-малко данъкоспособенъ, и напротивъ, колкото е по-високъ, толкова е по-данъкоспособенъ. Въз основа на туй, както другадѣ, така и у насъ, се иска данъчното облагане да бѣде не само по-доходно, но и прогресивно. Тукъ, въ чл. 4, се прѣд-вижда данъкъ 2% за имоти съ каквато и да бѣде стойностъ и 2% върху доходи тоже отъ какъвто и да е размѣръ. Азъ мисля, че, ако при другото данъчно облагане прогресията е оправдателна, то тѣ е умѣтна и необходима и при това облагане. Азъ направихъ едно прѣдложение въ тази смисълъ, въ което, впрочемъ, има една малка грѣшка.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Въ какво се състои тя?

Д. Драгиевъ: Данъкътъ върху имотитѣ, намѣсто на сто, да се смѣта на хиляда, г. прѣседателю, . . .

Министъръ Н. Мушановъ: Че то става голѣма разлика: отъ 100 на 1.000.

Д. Драгиевъ: . . . защото тукъ обложението на имотната стойностъ е на хиляда лева, а обложението на доходитѣ е на сто.

Прѣдлагамъ, прочее, слѣдната прогресия: $\frac{1}{2}\%$ за имоти съ стойностъ до 2.000 л. . . .

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Г. Драгиевъ! Азъ четохъ Вашето прѣдложение.

Д. Драгиевъ: Да, азъ моля да бѣде прието моето прѣдложение, както го прочете г. прѣседателствующиятъ. Съ това прѣдложение, мисля, че ще се привнесе нѣщо повече въ държавната хазна, и ако други биха даже възроптали противъ това мое прѣдложение, азъ мисля, че на първо мѣсто г. министърътъ на финанситѣ би се съгласилъ да се приеме то, освѣнъ ако той не рачи паритѣ, които ще му даваме.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Да-ли нѣщо допринася едно такова прѣдложение на държавната хазна, не

мога да прѣсмѣтна, но отъ начина, по който г. Драгиевъ прѣдлага — ту 5% ту 5% — вижда се, какво може да бѣде: или ще одеремъ данъкоплатцитѣ така, че ще умратъ отъ студъ, или пъкъ държавата ще остане съ тоягата въ рѣцѣтъ.

Д. Драгиевъ: Срѣдното ще бѣде.

Министъръ А. Ляпчевъ: Принципиалниятъ въпросъ е за прогресията. Г. ораторътъ желае въ този случай да се приложи прогресията, т. е. да се облага не пропорционално съ имота и съ дохода, а колкото повече е имотътъ, толкова повече да бѣде и данъкътъ, пъкъ и отгорѣ нѣщо повече. Г. г. народни прѣдставители! За тази минута азъ изоставямъ принципа на споръ, но по такъвъ единъ данъкъ, прѣдими личенъ, прогресията не може да има абсолютно никакво основание; защото при данѣци, дѣто се гони да се обложатъ доходътъ, капиталътъ и пр., въ слѣдствие работата, въ слѣдствие общото облагане — тамъ сѣ още може да става споръ за прогресия. Макаръ отъ финансово гледище да нѣма никакво значение, особено за нашата страна — толкозъ, малко ще бѣде приходътъ, че дори прогресията е безъ значение и отъ гледище и на интереситѣ на хазната — . . .

Д. Драгиевъ: Искамъ думата за пояснение.

Министъръ А. Ляпчевъ: . . . азъ мога да успокоя г. Драгиева: максимално възможното, отъ гледище на прогресията, тукъ е направено, само че трѣбва да се съчетае чл. 4 съ чл. 5.

Тукъ, въ законопроекта, ние имаме слѣдния начинъ на облагане, пропорционално съ стойността на имота: на 1.000 л. — 2 л. данъкъ, на 2.000 л. 4% и пр.; но имаме единъ размѣръ отъ имотъ необлагаемъ; той е отъ 300 л. Значи, който има имотъ за 1.000 л., минусъ 300 л. — ще бѣде обложенъ само върху имотъ за 700 л.; който има имотъ за 2.000 л., минусъ 300 л. — ще бѣде обложенъ само върху имотъ за 700 л. Този начинъ на облагане се нарича регресиивъ. Той прѣсѣдѣва слѣдната цѣль: ония, които сѣ въ долнитѣ слоеве, които иматъ слаби податни сили, понеже сѣ има едно количество имотъ, което не се облага, тѣ сѣ облагоудѣтелствувани, и колкото върви нагорѣ, толкозъ повече губи значението, си този необлагаемъ размѣръ за ония, които иматъ много. Това е ясно. Единъ данъкоплатецъ, който има имотъ за 500 л., минусъ 300 л. — облага се само върху имотъ за 200 л.; това ще каже, че той ще даде на държавата 0.20 л. Това е резултатътъ по 2 на хиляда. А единъ данъкоплатецъ, който има имотъ за 10.000 л., минусъ 300 л. — облага се само върху имотъ за 9.700 л. Този необлагаемъ размѣръ отъ 300 л. вече нѣма значение за него, то не играе роля, понеже размѣрътъ на облагането е голѣмъ. Виждате, че онѣзи, които сѣ въ най-низнитѣ слоеве, тѣ сѣ по възможностъ облагоудѣтелствувани съ тази система на регресиивъ данъкъ. Максимумътъ, който може да се допусне, той е допуснатъ съ регресиията, която гони, што съ увеличаването на размѣритѣ на облага да се постигне пропорционалното облагане, а повръщането, съ намаляване размѣритѣ на облагането има прогресивно значение. И понеже г. Драгиевъ не единъжъ е заявилъ тукъ, че него го движатъ повече чувствата на справедливостъ, отколкото чувствата на отмѣстителностъ, въ случая е постигната справедливостъ за широката българска маса, защото необлагаемиятъ размѣръ на имота, именно 300 л., ще засегне голѣмото число подлежащи на този данъкъ, и, както ви казахъ, по резултатъ, той е най-първото стѣпало на прогресивното облагане.

При това положение и при голѣмата несправедливостъ, ако и по данѣка за военната тежоба да искаме да изравнимъ богатствата, и при факта, най-

послѣ, че отмѣстителностъ нѣма у никого отъ насъ спрѣмо когото и да е било, азъ моля почитаемото народно прѣдставителство да се съгласи да приеме члена тѣй, както е, безъ да се обърне внимание на прѣдложението на г. Драгиева, прѣслѣдваще цѣльта или да изравни богатствата съ закони, или пъкъ да си създава материялъ за агитация.

Д. Драгиевъ: Искамъ думата за едно малко пояснение, г. прѣдседателю.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Имате думата, г. Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Г. министърътъ казва, че не е съгласенъ толкова съ моето прѣдложение, защото данѣкътъ билъ личенъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: И за тегобата.

Д. Драгиевъ: Г. министре! Вие дохождате въ случая въ противорѣчие съ себе си. Едно отъ двѣтѣ: или данѣкътъ е личенъ, слѣдователно, оставяте имотитѣ и доходитѣ безъ облагане, или, ако е личенъ и създавате единъ допълнителенъ данѣкъ — данѣкъ и върху имотитѣ и доходитѣ — съгласете се съ тази прогресия, която ние прѣдлагаме.

Какво ни дава тази прогресия? Тя ни дава едно дѣйствително облекчение на по-слабоимотнитѣ или на хората съ по-малкъ доходъ. Тѣхъ ние ги облагаме съ $\frac{1}{2}\%$, съ 1% , съ $1\frac{1}{2}\%$ и пр., споредъ доходитѣ имъ, и съ $\frac{1}{2}\%$, 1% , $1\frac{1}{2}\%$, 2% — защото и въ законопроекта е на хиляда — по стойността на имотитѣ. Ние задържаме по-големия процентъ, който Вие даже нѣмате: Вие облагате съ 2% и 2% и малко-доходнитѣ и малоимотнитѣ, а ние туряме 5% за по-големитѣ доходи и 5% за по-големитѣ състояния.

Ако г. министърътъ не е можалъ да прѣсмѣтне, какво би паднало отъ тази смѣтка, азъ мисля, че за това азъ не съмъ виноватъ, а той е виноватъ, че не може бърже да прѣсмѣта. (Смѣхъ) На всѣки случай, това е справедливо и трѣбва да се приеме.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ направеното прѣдложение отъ г. Драгиева, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранието не приема.

Има направено прѣдложение отъ народния прѣдставителъ г. Недѣлчо Георгиевъ. Той прѣдлага, чл. 5 да се измѣни така: (Чете) „Имотъ на стойностъ до 500 л. и доходъ до 300 л. годишно се освобождаватъ отъ допълнителенъ данѣкъ.“

Има думата г. Недѣлчо Георгиевъ.

Н. Георгиевъ: Тѣкмо и ние туй искаме. Имотъ на стойностъ до 300 л., днесъ-заднесъ отговаря на три декара земя; значи, нищо не освобождаваме на притежателя на имотъ съ тази стойностъ. По-добрѣ, нека се съгласи г. министърътъ, вмѣсто до 300 л., да бѣде до 500 л. стойността върху имотитѣ и до 300 л. върху доходитѣ. Днесъ единъ човѣкъ, който се назарява слуга, едвамъ може да се прѣхрани съ тая заплата отъ 300 л. Нѣма да бѣде злѣ, ще бѣдемъ и малко по-справедливи къмъ ония, които иматъ по-малко доходи и по-малко имоти, ако направимъ, щото имоти до 500 л. и доходи до 300 л. да не се облагатъ.

Азъ мисля, че съ туй поне г. министърътъ ще се съгласи.

Министъръ А. Ляпчевъ: Толкозъ е ясно, че не мога да се съглася, па вѣрвамъ и г. Драгиевъ, който искаше да се направи увеличение ще ме поддрѣпи.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ направеното прѣдложение отъ г. Недѣлчо Георгиевъ,

да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранието не приема.

Има направено прѣдложение отъ народния прѣдставителъ г. Вълчо Георгиевъ. То е по чл. 6 отъ закона за военния данѣкъ. Искане да се измѣни членътъ така: (Чете) „Военниятъ данѣкъ се плаща 15 години. Прѣзъ послѣднитѣ 5 години размѣрътъ му се намалява на половина.“

Има думата г. Вълчо Георгиевъ.

В. Георгиевъ: Азъ нѣма да говоря много, защото зная, че г. министърътъ отговаря кратко.

Мисля, че ще бѣде много тежко да натоваримъ едно лице да плаща воененъ данѣкъ 20 години, когато практиката досега бѣше свършено друга — да се плаща 10 години. Тежко ще бѣде затуй, защото има и допълнителенъ данѣкъ, който се налага върху имотитѣ и приходитѣ, а пъкъ този е основенъ данѣкъ. Тѣй щото, поне за основния данѣкъ, като има и другъ допълнителенъ данѣкъ, нека намалимъ годинитѣ на плащането му — да бѣдатъ 15. Единъ човѣкъ го вземете на служба на 20 години, и като плаща 15 години, ставатъ 35; а сега животътъ не е повече отъ 35 години. Вѣрвамъ, че ще бѣде много прѣтоварено едно лице 20 години подъ редъ да плаща два военни данѣка — единъ основенъ и единъ допълнителенъ. Хазната нѣма да изгуби; напротивъ, съ туй облекчение, съ което ще моля г. министра да се съгласи, ще се направи, щото населението да има възможностъ да се загрижи и за други свои нужди.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ направеното прѣдложение отъ г. Вълча Георгиевъ, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранието не приема.

Има направено друго прѣдложение по чл. 7 отъ народния прѣдставителъ г. Димитъръ Драгиевъ. (Чете) „Прѣдлагамъ въ чл. 7 отъ закона за военния данѣкъ алинея втора да се измѣни тѣй: „Отъ стойността на движимитѣ и недвижимитѣ имоти се спадатъ ипотечнитѣ дългове и тия при Земледѣлската банка и мѣстната кооперация.“

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Не е справедливо да се облагатъ задълженията на хората, било съ воененъ данѣкъ, било съ какъвто и да е другъ данѣкъ. И ржководимъ отъ това съображение, г. министърътъ на финанситѣ е прѣдвидѣлъ въ чл. 7, щото, при облагането, отъ стойността на недвижимитѣ имоти да се спадатъ ипотечнитѣ задължения на лицето.

Министъръ Н. Мушановъ: А онзи, който отива войникъ, питатъ ли го, да-ли има да дава ипотечни задължения?

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: За него не се пита.

Д. Драгиевъ: Това разпореждане на алинея втора на чл. 7 е напълно неоснователно и несправедливо. Но азъ мисля, че г. министърътъ на финанситѣ — ако е право да се иматъ прѣдъ видъ при това облагане и ипотечнитѣ задължения — не ще откаже и намъ правото да искаме да бѣдатъ приспаднати и онѣзи задължения, въ добросъвѣстността на които нѣма никакво съмнѣние, а тѣ сж задълженията къмъ Земледѣлската банка, макаръ и не ипотечни, и задълженията къмъ кооперациитѣ. Вие знаете, че, съгласно уставитѣ на кооперативнитѣ сдружения, на този или онзи членъ отъ кооперацията се отпуска

заемъ само тогава, когато той има за това належащи нужди. И ако на едно лице, което има, напр., 1.000 л. по ипотека, ние приспаднеме туй задължение, не ще бъдемъ справедливи, ако не приспаднеме една даже възможно по-голяма сума — 2.000 л. — която друго лице дължи, било на Земледѣлската банка, или пъкъ на кооперацията.

Вие можехте да ме упрекнете, че съ подобно едно узаконяване би могло да се злоупотребява, ако ние искаме всичкитъ задължения да освобождават, дори и кръчмарскитъ, както каза г. Гиргиновъ. Но ние това нѣщо не ви искаме; ние искаме да освободитъ онѣзи задължения, макаръ и неипотечни, чиято достоверностъ е очевидна, а такива сж — повтарямъ да кажа — задълженията на хората къмъ кооперациитъ и къмъ Земледѣлската банка.

Та моля Народното събрание да се съгласи.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на финанситъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Толкозъ е ясно, защо се отдѣля ипотекарниятъ дългъ, който се взема въ съображение, и защо не може да се вземе въ съображение личниятъ дългъ! Личниятъ дългъ е такава промѣнливо нѣщо, че утрѣ, когато ще дойде облагателната комисиия, прѣдметното лице може да се намѣри въ толкова дългове, щото трѣба нѣкакъ да го спасяватъ, а камо-ли отъ стойността на имотитъ му да взематъ. Ипотекаренъ дългъ — считамъ за дължностъ тукъ да прибавя — се счита редовенъ ипотекаренъ дългъ, който е дългогодишенъ и който се погасява по реда на дѣйствиелнитъ ипотеки, . . .

А. Стамболийски: А текущата смѣтка?

Министъръ А. Ляпчевъ: . . . а не ипотекаренъ дългъ въ такъвъ смисълъ: залагамъ ти имота си, дай ми 500 л., да ти ги платя утрѣ. Опрѣдѣлено е, кое е ипотекаренъ дългъ, и само той може да се вземе въ съображение.

Сега въпросътъ ще бѣде: ами на ония, които работятъ и иматъ дългове, нѣма ли да взематъ въ съображение дълговетъ имъ? Не е истина това. Само по себе си ще дойде да се вземе въ съображение и личниятъ дългъ. Дѣ? Когато ще се оцѣнява доходътъ, ще се иматъ прѣдъ видъ маса нѣща; но ще съмнѣние, ще се има прѣдъ видъ и онова, което лицето дава за лихви и за погашения, и ще се спада. Но, казвамъ, личниятъ дългъ ще бѣде взетъ въ съображение при опрѣдѣлянето на дохода, а при опрѣдѣляне стойността на имота нѣма защо да влиза личниятъ дългъ, защото имотътъ си носи специаленъ неговъ дългъ — ипотекарниятъ дългъ — и затуй отъ стойността на имота се намалява само ипотекарниятъ дългъ, а когато дойде оцѣнката на доходитъ, тогава се взема въ съображение личниятъ дългъ на лицето.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ направеното прѣдложение отъ г. Драгиева, да си вдигнатъ ржката. (Малциństwo) Събранието не приема.

Има направено друго прѣдложение отъ народния прѣдставителъ г. Георги Георговъ. (Чете) „Да се измени чл. 8, както слѣдва: „Въ числото на имотитъ, облагаеми съ воененъ данѣкъ, влизатъ: първо, а) на облагаемото лице; б) на жена му, и в) принадлежащата се наследствена частъ на облагаеми отъ имотитъ на родителитъ му или, ако тѣ сж умрѣли, на дѣда му или на баба му по баща, споредъ числото на сънаслѣднициитъ (дѣца или внуци).“

Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Георги Георговъ.

Г. Георговъ: Г. г. народни прѣдставители! Понеже военниятъ данѣкъ е личенъ, затова трѣбва да обложимъ само лицето, а не и родителитъ му или пъкъ братята или сестритъ му. Затуй именно въ своето прѣдложение азъ опрѣдѣлихъ да се разпрѣдѣля данѣктъ така, щото лицето да плаща само върху принадлежащата се нему частъ отъ наследството, което би му се паднало отъ бащата или майката; ако пъкъ нѣма родители, т. е., ако тѣ сж умрѣли, тогава да се плати данѣктъ отъ имотитъ на баба му или дѣда му, и то отъ бащина страна, а не отъ майчина — защото има баба и дѣдо отъ майка и отъ баща.

Моля г. министра на финанситъ и народното прѣдставителство да се съгласятъ да се приеме това ми прѣдложение.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на финанситъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Това прѣдложение на г. Георгова внася една по-голяма ясностъ въ чл. 8 и има пълната моя подкрѣпа. Вихъ желалъ то да се приеме.

Д. Драгиевъ: Г. прѣседателю! И азъ имамъ прѣдложение по сжщия членъ.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Имате ли ще го кажа.

По чл. 8 има и друго прѣдложение, направено отъ г. Драгиева. То гласи така: (Чете) „Въ числото на имотитъ, облагаеми съ данѣкъ, влизатъ тия на лицето и принадлежащата му се частъ отъ третината на имотитъ на родителитъ му“. Както виждате, г. Драгиевъ, има много голяма разлика между Вашето прѣдложение и онуй на г. Георгова, та заради това ги раздѣлямъ.

Д. Драгиевъ: Дайте ми думата да се изкажа по моето прѣдложение.

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Димитъръ Драгиевъ, понеже прѣдложението му е по сжщата материя.

Д. Драгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Първата редакция на чл. 8 отъ законопроекта не прѣдвиждаше онова, което при второто четене приохме; именно, той прѣдвиждаше „припадающата се частъ отъ $\frac{1}{2}$ на имотитъ на родителитъ“ — значи, не всички имоти. А при второто четене се прие една редакция, споредъ която ние отиваме да облагаме всички имоти. Това е крайно несправедливо, както е тоже несправедливо да се облагатъ имотитъ на дѣдото и бабата или имота на жената на освободеното лице. Азъ мисля, че ще бѣде достатъчно, ако обложимъ имота на лицето и неговия дѣлъ, но когато ще опрѣдѣляме неговия дѣлъ, трѣбва да оставимъ безъ обложение оная частъ отъ имота, който е родителски, на самитъ родители. Ето защо азъ казвамъ: облага се, първо, имотътъ на лицето и, второ, принадлежащата му се частъ отъ третината на родителския му имотъ. Ако е само лицето, ние ще обложимъ третината отъ родителския имотъ; а ако сж двама души наследници на тѣзи родители, ще обложимъ поне $\frac{1}{2}$ отъ третината на родителския имотъ, та $\frac{1}{2}$ да останатъ необложени. Защо? Защото отъ тоя имотъ, който е въ третитъ си трети на родителитъ, достатъчно е да смѣтнемъ $\frac{1}{3}$ за имотъ на наследнициитъ, а $\frac{2}{3}$, при живи родители, много по-справедливо е да смѣтаме, както е въ дѣйствителностъ, имотъ на родителитъ, толкова повече, че този имотъ ще бѣде обложенъ съ данѣци и по други закони.

Ако г. министърътъ възприеме прѣдложението на г. Георгова, мисля, че по-голямо основание ще намѣри да приеме моето прѣдложение.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. Драгиевъ внесе само неясностъ по прѣдложението на г. Георгова. Можеби, той щѣше да спечели, ако прѣдложението му бѣше отдѣлно, както и му се казваше да почака, да има търпѣние. А сега, ако се приеме това, което той приема въ свързка съ прѣдложението на г. Георгова, нищо нѣма да излѣзе; то ще бѣде равносилно да унищожимъ принципа, че вземаме данѣкъ върху имотитѣ. Ето защо прѣдложението на г. Георгова е единственото прѣдложение, което прѣслѣдва мисълта, цѣльта да обложимъ имота, особено при напѣтитѣ условия. Вамъ е много добръ извѣстно, откога почва да се облага облагаемото лице? — Отъ 21—22-та годишна възраст. Какъвъ имотъ има тогава облагаемото лице? Знаете какъ е неговиятъ имотъ тогава — той е у баща му или, може-би, у дѣда му. Ние, отъ желание да бѣдемъ строго справедливи, засѣгаем само родителитѣ, бащата и майката, но ловимъ дѣдото и бабата само тогавъ, когато бащата и майката сж умрѣли. По-справедливо отъ това нѣма и ви увѣрявамъ, че тази частъ отъ дохода, отъ този данѣкъ по имотитѣ, е много малка — ще видите, когато се разглежда бюджетътъ.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Ще дамъ на гласуване прѣдложението на г. Георгова; ако то падне, ще дамъ на гласуване тогава прѣдложението на г. Драгиева.

Р. Яневъ: Да се прочете още единъ пѣтъ, че не го чухмѣ.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Азъ моля г. Янева да слуша, когато отъ прѣдседателското мѣсто се чете, за да не иска послѣ да се повтѣря. Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ направеното прѣдложение отъ г. Георгова, прието и отъ г. министра на финанситѣ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ направеното прѣдложение отъ г. Драгиева, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранието не приема.

Има прѣдложение за поправка на чл. 12 отъ законопроекта за военния данѣкъ, направено отъ г. Стоимена Савовъ. (Чете) „Думитѣ „не се налагатъ никакви“ да се замѣнятъ съ думитѣ „могатъ да се налагатъ, съ изключение на неджгавитѣ“.

Има думата г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Миналата година азъ, пакъ отъ това мѣсто, направихъ едно питане къмъ г. министра на вътрѣшнитѣ работи: за какъвъ трѣбва да се разбира военниятъ данѣкъ — за прѣкъ или косвенъ данѣкъ, защото въ законитѣ за селскитѣ и градскитѣ общини и въ онзи за окръжнитѣ съвѣти има изречно постановление, дѣто се казва, че приходитѣ на тѣзи самоуправителни тѣла се състоятъ изключително отъ прѣжитѣ данѣци. Г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи въ засѣданието на 8 декемврий, като отговаряше на моето запитване, каза слѣдующето: (Чете) „Този въпросъ за пръвъ пѣтъ стана нужда да се повдигне тази година, въ слѣдствие голѣмитѣ суми, които окръжнитѣ съвѣти трѣбваше да прѣдвидятъ въ своитѣ бюджети за издръжка на училищата. Нѣма нужда да ви казвамъ, че новиятъ законъ за народната просвѣта създаде нови многозначителни тежести и за общинскитѣ, и за окръжнитѣ, и за държавния бюджетъ. Русенскитѣ и Шуменскитѣ окръжни съвѣти, за да могатъ да намѣрятъ приходи да покриятъ тѣзи разходи, наново появили се въ тѣхнитѣ бюджети, сж прибѣгнали до допълни-

телни стотинки“, и т. н. Г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи даде тълкувание, че военниятъ данѣкъ се числи въ прѣжитѣ данѣци и, слѣдователно, общинскитѣ и окръжнитѣ съвѣти иматъ право да го облагатъ съ врѣхнинна. И въ послѣдствие бидоха утвърдени гласуванитѣ отъ Шуменския и Русенския окръженъ съвѣти врѣхнини върху военния данѣкъ на сума 46.615 л. въ Русенския и 37.098 л. въ Шуменския. За тази година, 1911, сж гласувани такива врѣхнини въ бюджета на Софийския окръженъ съвѣтъ 34.000 л., на Търновския — 31.595 л., на Кюстендилския — 10.154 л., на Плевенския — 21.516 л., на Русенския — 49.975 л., на Видинския — 14.860 л., на Шуменския — 39.030 л., на Старозагорския — 28.435 л., на Варненския — 39.030 л., само окръжитѣ Пловдивски, Бургаски и Врачански не сж гласували тѣзи врѣхнини. Вие виждате, г. г. народни прѣдставители, че болшинството отъ окръжнитѣ съвѣти, които сж тоже малки народни събрания, сж възприели миналата година тълкуванието на г. министра на вътрѣшнитѣ работи въ съгласие съ тогавашния министъръ на финанситѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Не, министърътъ на финанситѣ не си е далъ съгласието.

С. Савовъ: Далъ го е, защото тогавашниятъ министъръ на вътрѣшнитѣ работи ги е утвърдилъ, и ето какво казва въ заключението на рѣчта си сжпниятъ министъръ: (Чете) „Така, но окръжнитѣ съвѣти си е отишълъ; г. Мирски забравя, че окръжнитѣ съвѣти засѣдаватъ отъ 20 септемврий до 15 октомврий и тогава тѣ си отиватъ и, слѣдователно, нѣма кому да ги върна“. Защото г. Мирски казваше, че трѣбва да се върнатъ бюджетитѣ на окръжнитѣ съвѣти, за да ги прѣгледатъ тѣ наново. „Ами и самиятъ законъ нише — ето ви и закона, който казва — че министърътъ на вътрѣшнитѣ работи има право да прави измѣнения, допълнения, съкращения и увеличения въ бюджетитѣ на окръжнитѣ съвѣти. За да не бѣда прѣтължуванъ, г. Мирски ще ми позволи да му прочета — той впрочемъ го знае — и самия текстъ на закона, чл. 45 на закона за окръжнитѣ съвѣти, който гласи: (Чете) „Ако окръжниятъ съвѣтъ не е прѣдвидѣлъ достатѣчна сума за посрѣщане задължителнитѣ за окръжа разходи или пѣкъ е прѣдвидѣлъ незаконни и обрѣменителни приходи и разходи, министърътъ на вътрѣшнитѣ работи има право да прави въ бюджета нужнитѣ измѣнения, които се утвърждаватъ съ княжески указъ, обнародванъ въ „Държавенъ вѣстникъ“. И така, министърътъ на вътрѣшнитѣ работи не ще повърне бюджета на не-сжществующия вече въ засѣдание окръженъ съвѣтъ, ами самъ ще вземе всички мѣрки, за да уравни въ бюджета. Това е, г. г. прѣдставители, моето мнѣние върху повдигнатия твърдѣ умѣстно отъ г. Савова въпросъ и се надѣвамъ, че въ скоро едно врѣме, когато ще имамъ второто мнѣние на г. министра на финанситѣ, ще бѣда по-щастливъ да ви отговоря, че разрѣшихъ да се впишатъ като допълнителни стотинки и врѣхнинитѣ върху военния данѣкъ. С. Савовъ: Доволенъ съмъ“. — Това е декларацията на г. министра на вътрѣшнитѣ работи. Докато не е взелъ той съгласието на министра на финанситѣ, нѣмаше да утвърди онѣзи бюджети и, слѣдователно, ако г. г. окръжнитѣ съвѣти въ казанитѣ деветъ окръжа нѣмаха за достовѣрна декларацията, дадена отъ г. министра на вътрѣшнитѣ работи въ Народното събрание, тѣ нѣмаше да гласуватъ въ своитѣ бюджети едни такива пера, общата сума на които е 270.000 л.

Сега, съ този законъ, ние днесъ внасяме една голѣма несправедливостъ, ние измѣняваме положението на окръжнитѣ съвѣти. Напр., на Русенския окръженъ съвѣтъ ще се отнематъ близо 50.000 л. Бюджетитѣ на тия деветъ окръжни съвѣти сж вече

утвърдени, и тѣ ще се видятъ въ невъзможностъ да изпълнятъ най-наложителнитѣ искания въ тѣхнитѣ бюджети. И какъ ще могатъ тѣ да посрѣщнатъ своитѣ нужди, когато законътъ за народното просвѣщение ги задължава да плащатъ за образованието, а тѣ нѣматъ вече този приходъ, който сега се заличава съ този законъ? Какъ ще посрѣщне нуждитѣ си Софийскиятъ окръгъ, когато му отнемете 34.000 л., Варненскиятъ окръгъ, когато му отнемете 39.000, Шуменскиятъ окръгъ, когато му отнемете съ 39.000 л., и т. н.? Ето защо, моето предложение е, щото да се освобождаватъ ония, които ще плащатъ по неджгавостъ; но не разбирамъ, защо опѣзи, които сж здрави, а по жрѣбне или по други причини се освобождаватъ, намѣсто да служатъ двѣ години въ войската, и по плащатъ данѣкъ, щомъ плащатъ данѣкъ 30—40 л., защо да не плащатъ 3—4 л. за окръга. И прѣди малко ние гласувахме закона за градобитницата на второ четене и прѣдвидѣхме да се изплаща отъ окръжнитѣ съвѣти една сума, отъ 60.000 л. Вие ще изпаднете въ непослѣдователностъ, г. г. народни прѣдставители, защото всѣкога нѣ гласувате, щото окръжнитѣ съвѣти да даватъ, а никога не давате на тѣзи окръжни съвѣти. Ето защо тукъ ще направимъ една голѣма несправедливостъ. Азъ тукъ насрѣща си имамъ повече отъ 40 души народни прѣдставители окръжни съвѣтници, които много добрѣ знаятъ, какъ се редятъ окръжнитѣ бюджети, какъ се тѣ изпълняватъ, какъ се апелира за ненарушенне автономията на тѣзи учрѣждения. И азъ мисли, че тия учрѣждения, окръжнитѣ съвѣти, които сж най-близки до народа и които сж тоже избрани като нѣмъ, познаватъ нуждитѣ на окръга, и за да могатъ тѣ да посрѣщатъ нуждитѣ въ своя окръгъ, трѣбва да гласувате за тази връхнина, защото тукъ нѣма нищо, което да противорѣчи на закона, и свършено нѣма да се почувствува. Ще се съгласишъ, г. министре, че тукъ нѣма да направимъ нѣкое зло. Азъ съмъ ималъ щастието да бѣда деветъ години окръженъ съвѣтникъ и да реда окръжни бюджети. Ние сжщо протестирахме противъ посѣгателството на министра на вътрѣшнитѣ работи, когато зачерква извѣстни пера отъ окръжнитѣ бюджети. И азъ се чужда, какъ г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи сега ще може да балансира тия бюджети съ такива дефицити, които ние нѣмъ създаваме съ този законъ. Това е несправедлива работа. Азъ още единъжъ се обръщамъ къмъ г. г. земледѣлцитѣ. Ако вие, г-да, не гласувате за тая връхнина, когато нуждитѣ на окръжитѣ сж толкова развити въ послѣдно врѣме за уреждане на разсадници, за подобрение на скотовѣдството, за подобрение на ветеринарната служба и пр., пакъ ще се прибѣгне къмъ извънредни връхнини върху поземелния данѣкъ. Ето защо въ интереса на всички е да гласуваме за тази връхнина. (Нѣкои отъ мнозинството ракоплѣскатъ)

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи.

Министъръ Н. Мушановъ: Г. г. народни прѣдставители! Въпросътъ, който повдига г. Савовъ, е въпросъ сериозенъ, защото фактически работата стои тѣй, както той я излага. Азъ утвърждавамъ сега, тая година, окръжнитѣ бюджети съ прѣдвидѣния въ тѣхъ данѣкъ, връхнини върху военния данѣкъ на една сума приблизително около 300.000 л. Въ този законопроектъ Народното събрание се произнася, че връхнини върху военния данѣкъ не могатъ да съществуватъ; слѣдва, че приходътъ, прѣдвидѣнъ въ бюджетитѣ на окръжнитѣ съвѣти, не може да се събере. Трѣбва азъ отново — нека спомена, че има вече утвърдени бюджети — да ги съкратя съ сумитѣ, които има прѣдвидѣни като връхнина отъ военния данѣкъ, като съкратя и разходитѣ имъ. Вие ще разберете, че да се съкрати една сума отъ 40.000 л. въ разходитѣ, това е една трудна

работа. Ето защо мене, като министъръ на вътрѣшнитѣ работи, ме интересува друго — откъдѣ може да се получи приходъ, безразлично откъдѣто и да е, за да се замѣсти онзи недостигъ, който ще послѣдва съ гласуването на този законъ въ такава смисълъ, както той е гласуванъ на второ четене.

Въпросътъ за връхнинитѣ върху военния данѣкъ се влечи стана една година между Министерството на финанситѣ и Министерството на вътрѣшнитѣ работи и съгласие по него досега не е имало между тѣзи двѣ министерства. Сега за пръвъ случай се сезира Народното събрание да даде то своето мнѣние върху тоя въпросъ. Сега г. министърътъ на финанситѣ поддържа, че не трѣбва да се поставя такава окръжна връхнина върху военния данѣкъ. Азъ нѣмамъ нищо противъ тая работа: г. министърътъ на финанситѣ е властенъ да си нарежда данѣцитѣ; азъ само искамъ да се има тая сума като приходъ. Истина е, че, когато дойдемъ ние да разглеждаме бюджета, ще видимъ, че има вече поземеленъ налогъ на една сума отъ 25 милиона лева, като тамъ сж капитализирани — да се изрази така — връхнинитѣ върху данѣкъ отъ 20 милиона лева. Ако ли останатъ връхнинитѣ на него, сумитѣ нѣкъ, които ще дойде въ плюсъ, отъ окръжнитѣ връхнини върху $4\frac{1}{2}$ милиона лева, ще може да балансира сумата, която вие бихте прѣдвидѣли тукъ да се заличи като връхнина на военния данѣкъ. Тѣй щото, тая сума, която би липсвала сега въ бюджетитѣ на окръжнитѣ съвѣти като окръжна връхнина върху военния данѣкъ, ще може да имъ се набави като окръжна връхнина върху добавъка на поземелния налогъ. Ще трѣбва само да се оформи това съ свикването отново на окръжнитѣ съвѣти да гласуватъ тия суми. Но азъ бихъ желалъ г. г. народнитѣ прѣдставители да знаятъ тая работа отсега, защото трѣбва вие всички да знаете, че въпросътъ за окръжнитѣ данѣци стои така, и защото азъ не мога да поема отговорността да взема да съкратя на $\frac{1}{4}$ разходитѣ въ бюджетитѣ на окръжнитѣ съвѣти. Моя длъжностъ бѣше да ви кажа туй, което ще става по-нататѣкъ, за да не бѣдете изненадани.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. г. народни прѣдставители! По два въпроса има да се произнесемъ, да не кажа по три. Третия го изоставямъ затуй, защото той и асж не би трѣбвало да съществува — нѣма разрѣшение отъ Министерството на финанситѣ относително облагането съ окръжна връхнина военния данѣкъ.

С. Савовъ: Разрѣшено е съ законъ, г. министре.

Министъръ А. Ляпчевъ: Такъвъ законъ нѣма.

С. Савовъ: Изтълкувайте закона за окръжнитѣ съвѣти, онзи за градскитѣ общини и онзи за селскитѣ общини.

Министъръ А. Ляпчевъ: Остава да се произнесемъ върху два въпроса.

Първиятъ въпросъ, който трѣбва да интересува всички ни е: защо Министерството на финанситѣ не може да се съгласи или не се съгласява, щото да се налагатъ окръжни връхнини върху военния данѣкъ. Ето защо. Всѣки данѣкъ е по-скоро по силата на платеца, отколкото по справедливостъ, а връхнината винаги увеличава несправедливостта. Това е ясно за всички ви. Данѣкъ, който тежи на глава, вие знаете, е данѣкъ далечъ неоторварящъ на справедливостта. Повечко отъ половината доходъ отъ военния данѣкъ е отъ основния данѣкъ, който тежи на глава. Вие сами се възмущавахте отъ тѣзи данѣци на глава, а когато надѣ данѣка върху глава има и връхнини,

несправедливостта ще бъде още по-голяма. Това е очевидно.

А. Краевъ: На феса пискулъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. Краевъ! Вие съ Вашия дългогодишен опитъ и съ Вашия прозорливъ умъ ще схванете моята мисълъ и ще ми ржкоплъскате слѣдъ нѣколко минути.

А. Краевъ: Азъ Ви подкрѣпямъ, г. министре, като казвамъ „на феса пискулъ“.

Министъръ А. Ляпчевъ: Военниятъ данѣкъ, вие виждате, е данѣкъ на глава, а въ добавѣкъ ние отиваме да търсимъ и припадащата се частъ въ имотитѣ на родителитѣ, на дѣдото и на бабата, за да можемъ да намѣримъ нѣщо за облогъ. Всѣка врѣхнина, която ще дойде върху него, ще дойде да увеличи и така тежкото положение на данѣкоплатеца. Цѣлѣта е да изгонимъ врѣхнинитѣ отсѣвкѣдѣ, а когато дойдемъ до общинитѣ, цѣлѣта е да се стремимъ да имъ дадемъ прѣки доходи, безъ да има нужда съ врѣхнини. И затуй тамъ, дѣто нѣма да си иматъ мѣстото врѣхнинитѣ, не трѣбва да ги допускаме. Най-малко тѣ си иматъ мѣстото върху данѣцитѣ, които тежатъ на глава, за това тамъ не трѣбва да ги допускаме — това е принципъ.

Вториятъ въпросъ е практически. Тѣй или иначе, окръжнитѣ съвѣти сж прѣдвидѣли извѣстни доходи като врѣхнини върху военния данѣкъ. Окръжната врѣхнина, която може да бъде върху военния данѣкъ, е обща врѣхнина върху прѣкитѣ данѣци, значи, по размѣра си еднаква съ врѣхнината върху данѣка на земята и пр. Когато окръжнитѣ съвѣти сж прѣдвидѣли врѣхнини върху военния данѣкъ, тѣ сж имали прѣдъ видъ горѣ-долу съществуващия воененъ данѣкъ, а той е три милиона и нѣщо, и споредъ него сж очаквали резултати отъ тази окръжна врѣхнина на военния данѣкъ. Както виждате, ние въ закона за бюджета казваме, че поземелниятъ данѣкъ ще се разметне заедно съ всичкитѣ държавни врѣхнини, които има върху него — 11% пжтенъ налогъ и 10% училищенъ, всичко 21%. Тѣзи 21% даватъ 4.200.000 л. Въ добавѣкъ туй, което държавата събира отъ зиянето — да не разправамъ, кое е то — прави една кръгла цифра отъ 25 милиона лева. Тѣзи 25 милиона лева фактически държавата днесъ събира; но, за да нѣма много прѣписки, казваме: тѣй като данѣктъ е размѣтателенъ, ще разметнемъ 25-тѣ милиона, вмѣсто поотдѣлно да размѣтаме и прѣсѣтаме, но даваме едно право на окръжната и общинитѣ да базиратъ своитѣ врѣхнини върху сумата 25 милиона лева. Резултатътъ е, че, вмѣсто върху 3 милиона лева, ще има врѣхнини върху 5 милиона лева, ще има нѣщо повечко, като приходи за всѣко окръжие, отколкото би били приходитѣ отъ врѣхнинитѣ върху военния данѣкъ.

Практическата цѣль е постигната, теоритическата цѣль е тоже постигната. Защо? Както щете тълкувайте, за едно село, за единъ градъ, за единъ окръгъ, всѣки ще се съгласи съ мене, че е постигнато много по-голяма справедливостъ чрѣзъ облагането на прѣкъ данѣкъ, отколкото чрѣзъ облагането на глава. Това е тѣй ясно, че вие по-миналата година го приехте съ ржкоплъскане, и цѣлата страна ржкоплъска, дѣто ние махнахме данѣка пжтна повинностъ върху глава и го наложихме като врѣхнина върху прѣкитѣ данѣци, главно върху поземелния данѣкъ. И по този начинъ, г. г. народни прѣдставители, и практическата страна на въпроса е разрѣшена сама по себе си, а и този стремежъ, който имаме къмъ увеличение на справедливостта въ данѣчната система, пакъ се постига, и затуй моля да се приеме, така, както е казано въ члена, въ смисълъ, че окръжни и общински врѣхнини не могатъ да се налагатъ върху военния данѣкъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Ще дамъ на гласуване направеното прѣдложение отъ г. Стоямена Савовъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Азъ бихъ го помолилъ да го оттегли.

С. Савовъ: Азъ не го оттеглямъ. И какъ ще го оттегля? Вие липавате окръжията отъ 300.000 л.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г. Савовъ, Вие говорихте отъ трибуната. Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи.

Министъръ Н. Мушановъ: Г. Савовъ! Въпросътъ не е шеговитъ, и азъ бихъ Ви молилъ слѣдъ обясненията на г. Ляпчева да си оттеглите прѣдложението.

С. Савовъ: А! Нѣма да го оттегли.

Министъръ Н. Мушановъ: Да Ви обясня защо. Защото, ако гласувате сега врѣхнинитѣ, и оставите такива отатѣкъ, ще имате два пжти повече данѣци. Трѣбва да се разберемъ, щомъ като г. министърътъ на финанситѣ казва — което е и много лесно за разбиране — че тѣзи врѣхнини ще се взематъ отъ увеличението на поземелния налогъ, тѣ ще наваксатъ приходитѣ на окръжнитѣ бюджети, и ако сега се гласуватъ, тогава ще станатъ два данѣка.

С. Савовъ: Искамъ думата за пояснение, г. прѣседателю.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата, г. Савовъ, за пояснение.

С. Савовъ: Азъ твърдѣ съзнателно правя това прѣдложение, г. министре. Практиката, която съмъ ималъ при нареждането на общински и окръжни бюджети, ми е дала право да ви кажа истината, че всичкитѣ общини въ България, освѣнъ редовнитѣ врѣхнини, които сж 15% върху поземелния данѣкъ, налагатъ и толкова извънредни, т. е. 30%. И ако вие, г. г. народни прѣдставители, не гласувате тази врѣхнина, въ бждѣще общинскитѣ и окръжнитѣ съвѣти ще приключватъ постоянно бюджетитѣ си съ извънредни врѣхнини. Това, съ което г. министърътъ иска да компенсира, е далечъ да покрие нуждитѣ на общинитѣ. Азъ говоря това съ всичкото съзнание.

Министъръ Н. Мушановъ: Тогава, ще гласувате два данѣка.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Ще туря на гласуване направеното прѣдложение отъ г. Савова, и моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ това прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранието не приема.

Има направено прѣдложение отъ г. Недѣлча Георгиевъ, съ което прѣдлага изхвърлянето на чл. 13. Има думата г. Недѣлчо Георгиевъ.

Н. Георгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Г. министърътъ на финанситѣ, който винаги се старае да постъпятъ по-много приходи, внася единъ законопроектъ, съ който облагаме и сакатитѣ, и къравитѣ и всички. Менѣ ми се вижда чудно, защо на банкеритѣ не ще вземемъ споредъ приходитѣ имъ: защо ще имъ вземемъ само до 4.000 л.? Защото повече не можемъ да вземемъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Направете смѣтка и ще видите, че по-много не можемъ да вземемъ.

Н. Георгиевъ: На-ли е споредъ дохода? Ако нѣкой има по-голями доходи, да плати повече; ако нѣма,

да плати по-малко. Вземете за примѣръ нѣкого, като г. Решева. Такъв милионеръ, който има такива доходи, нека плати повече отъ 4.000 л., нека плати върху приходитѣ си. Това е пакъ една справедливостъ. Ето защо ние предлагаме да се изхвърли чл. 13. Мисля, че тукъ г. министърътъ ще се съгласи съ насъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Нѣкакъвъ практически резултатъ това ограничение едва-ли ще даде, но въ него има единъ принципъ, за който ви говорихъ по чл. 4, когато г. Драгиевъ предлагаше прогресивностъ. Данъкътъ военна тежоба е единъ данъкъ, който не може да се прѣвърне — това иска да каже чл. 13 — въ срдство за изпудване имотното състояние на нѣкого или за приравняване богатствата. Това не е цѣльта. Чл. 13 седи тукъ, само за да припомни на всички, че народното прѣдставителство, че управлението на тази страна, цѣлото законодателно тѣло разбира, какво военниятъ данъкъ не може да се прѣвърне въ единъ данъкъ, чрезъ който да изравняваме богатствата въ страната.

Д. Драгиевъ: Г. министре! Този членъ, който иска да оставите, се отнася само за 10% отъ български граждани, а за 90% този Вашъ принципъ, за който говорихте, остава безъ значение.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ прѣдложеніето на г. Недѣлча Георгиевъ, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранието не приема.

По чл. 22 има направени двѣ прѣдложения. Едното прѣдложение е отъ народния прѣдставителъ г. Мисловъ, съ което прѣдлага, щото третата алинея на чл. 22 отъ законопроекта за военния данъкъ да се изхвърли. Другото прѣдложение е направено отъ народния прѣдставителъ г. Иванъ Колевъ, който тоже прѣдлага, щото третата алинея на чл. 22 да се прѣмахне.

Има думата г. Цоло Мисловъ.

Ц. Мисловъ: Г. г. народни прѣдставители! За да некамъ изхвърлянето на алинея трета отъ чл. 22, ми дава поводъ онай дълга прѣспирия, която стана тукъ при второто четене на законопроекта. Убѣдихме се — аска това е цѣльта да се чете законопроектътъ три пѣти — въ правотата на лѣвицата подъ ръководството на г. Кжнева, и затова азъ предлагамъ да се изхвърли тази алинея. Безъ да отсичамъ народното прѣдставителство, считамъ за излишно да говоря повече, защото е говорено много. (Нѣкои ръкопискатъ)

И. Колевъ: Присѣдинявамъ се къмъ прѣдложеніето на г. Мислова.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Изглежда, че сѣ е добръ да има въ нѣкой законъ нѣщо, по което човѣкъ може да каже: рѣшавайте, както обичате. Азъ заявихъ това и миналия пѣтъ, но дълженъ съмъ да го подчертая.

С. Савовъ: Но дѣспницата не Ви разбра.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля г. Стоимена Савовъ, който трѣбва да пази поредѣкъ, да не прѣкъсва г. министра.

Министъръ А. Ляпчевъ: Народитѣ, на които българскиятъ политикъ нека да подражава и управлението на които толкозъ много се възхвалява, рѣшаватъ такива въпроси малко по-иначе. Швейцарецътъ, напр., въ такива случаи отива тѣй далечъ, че забранява на онзи, който не си заплати такъвъ данъкъ, да отива въ крѣчмата; той отива по-нататѣтъ — поставя го въ затвора. Вѣроятно, оказва се, че българинътъ нека да бѣде още по-свободолюбивъ. Добръ, но ви заявявамъ, че ще печелятъ хайнаджиитѣ.

Ц. Мисловъ: Нѣма да спечелятъ.

А. Краевъ: И единъ културенъ човѣкъ може да има недостатѣци, г. министре.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Ще дамъ на гласуване прѣдложеніето на г. Мислова, къмъ което се е присѣдинилъ и г. Колевъ — за пахвърляне послѣдната алинея на чл. 22. Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ това прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема. (Нѣкои ръкопискатъ)
Има направено друго прѣдложение отъ народния прѣдставителъ г. Вълчо Георгиевъ.

Г. Гроздановъ: Аманъ отъ тѣзи вълци!

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г-да. Съ туй само губимъ врѣме.

Г. Вълчо Георгиевъ е направилъ слѣдующето прѣдложение: „Чл. 28 да се измѣни така: Наказанието за укривателство по данѣка се покрива съ двѣгодишна давностъ. Въ случай че обложеното лице умре, глобата се опрощава“.

Министъръ Н. Мушановъ: Това е сега хайнаджиятъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Вълчо Георгиевъ.

М. Златановъ: Може ли да има по всѣки законъ особена давностъ?

А. Краевъ: (Къмъ г. В. Георгиевъ) Тия въпроси се уреждатъ по общия законъ. Откажете се.

В. Георгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Особено на послѣдното азъ много настоявамъ, и то по съображение, че ние имаме чл. 24, въ който се казва: „Данъкътъ се заличва, когато обложеното лице умре“. Ние казахме — и г. министърътъ потвърди — че този данъкъ е личенъ и затова трѣбва да се постанови въ чл. 24, щото, щомъ умре лицето, което е обложено съ данъкъ, да прѣстане и тоя данъкъ да смѣстествува. Ако лицето е обложено съ глоба, то тя е лична, защото тя се налага сѣ за екиция данъкъ. И ако туй лице, г-да, е сторило една грѣшка прѣзъ живота си, като е укрило една частъ отъ имота си и за туй укриване се налага една глоба, какво смъ виновни неговитѣ дѣца, че бащата направилъ грѣшката?

А. Краевъ: Вие сте правъ.

В. Георгиевъ: Ние трѣбва да урегулируме този членъ, за да хармонира съ чл. 24. Ние трѣбва да измѣнимъ този членъ въ тази смисълъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Г. Вълчо Георгиевъ! Вѣроятно, сте пропуснали да видите, че е казано: „глобата се събира отъ наследството му“, а не отъ бащата или наследниците му.

В. Георгиевъ: То е сѣ едно, г. прѣседателю. Щомъ, г. г. народни прѣдставители, глобата ще

тегне на наслѣдството, сѣ едно е, че тя тегне на самитѣ наслѣдници. Дѣцата на единѣ човѣкъ, който отива солдатинѣ, не сѣ по-голъми отъ 3—5 години. Е, моля ви се, такива малолѣтни дѣца, да отидете...

А. Краевъ: Щомъ умре, въпросътъ е свършенъ: глобата се опрощава.

М. Златановъ: Я оставете това; то е ясно; законътъ разпорежда за такива случаи.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г-да, подѣйте смущава оратора.

В. Георгиевъ: Не се опрощава.

А. Краевъ: Не се събира.

В. Георгиевъ: Събиратъ я, споредъ чл. 28.

А. Краевъ: А-а-а!

В. Георгиевъ: Г. Краевъ! Ето какво казва този членъ: „Въ случай на смъртъ на обложено лице, глобата се събира отъ наслѣдниците му и тежи върху наслѣдството“.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Върху „наслѣдството му“, а не върху „наслѣдниците му“.

В. Георгиевъ: Сѣ едно е. Значи, както и да го вземете, тежестта пада сѣ върху наслѣдниците, защото може да се случи единъ младежъ да нѣма нито баща, нито майка и, съгласно разпоредбитѣ на нашия законъ за военната тежба, той се взема солдатинѣ; или пъкъ, ако е обложенъ съ данѣкъ и му е наложена глоба, и подиръ нѣколко години умре, безъ да е била събрана глобата, тя остава да тежи върху наслѣдството. Затуй азъ мисля, че ще бѣде по-добъръ и по-справедливъ, г-да, да се съгласи този членъ съ чл. 24. Ако тамъ сме направили едно подобрение, нека и тукъ бѣде сѣщото, защото мисълта или цѣльта е една и сѣща.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. силистренскиятъ народенъ прѣдставителъ отъ втората селска околия...

В. Георгиевъ: Може да бѣде и отъ третата.

Министъръ А. Ляпчевъ: ...щѣше — прѣдполагамъ — да спечели за себе си, и за партията, къмъ която се числи,...

М. Златановъ: И за околията си.

Министъръ А. Ляпчевъ: Да, и за околията си. — ...ако той оставѣше да бѣде разрѣшенъ този въпросъ така, както е поставенъ въ законопроекта.

Какво иска г. Георгиевъ? Той иска да свържемъ чл. 24 съ чл. 28. Въ чл. 24 се говори за данѣка върху лицата, а въ чл. 28 — за глобата. Глобата е резултатъ на какво? На прѣстапление.

В. Георгиевъ: Тѣй.

Министъръ А. Ляпчевъ: Значи, той иска да изравнимъ прѣстапника съ добросѣвѣстния. Може ли това да стане?

В. Георгиевъ: Недѣйте взема тази страница.

Министъръ А. Ляпчевъ: Pardon. — Тѣ сѣ различни и несравними помежду си нѣща. Сега казанieto е прѣвърнато въ парична глоба. Отъ кого се събира тя? Отъ наслѣдниците ли на нарушителя? Не, отъ наслѣдството.

В. Георгиевъ: Ами кой управлява наслѣдството? На кого ще остави това наслѣдство?

Министъръ А. Ляпчевъ: Азъ миналия пътъ въ комисията направихъ една голѣма отстъпка, една такава отстъпка, г. г. народни прѣдставители, която нѣма да направятъ нито въ Англия, нито въ Швейцария, нито въ Германия или Италия — никѣдъ, дѣто реватъ за подоходенъ данѣкъ, (Смѣхъ) защото хората знаятъ много добъръ, че ставатъ ужасни укривателства и, то не по поземелнитѣ имоти — вие се смѣете, но не разбирате зашто се смѣете — а става по цѣннитѣ книжа. И кога излизатъ на мегданъ тѣзи укривателства? Когато дойде наслѣдството; до тогава тѣзи книжа ги нѣма; тѣ седятъ въ дѣното на нѣкое съкровище на английска или германска банка — никой не ги знае. Вие, г. г. земледѣлци, искате да се облажатъ високо и прогресивно, а въ сѣщностъ никакво облагане нѣма да направите, защото не давате санкция за ония, които иматъ движими имоти, да ги уловите и обложите. Законътъ, както и всички закони, които редятъ прогресивно-подоходния данѣкъ, прѣслѣдватъ петъ години и повече.

Д. Драгиевъ: Двѣ години не сѣ малко.

Министъръ А. Ляпчевъ: Pardon, г. Драгиевъ, най-послѣ да изоставимъ двѣтъ години. Прѣслѣдватъ наслѣдството и прѣслѣдватъ го не тѣй, както азъ се съгласихъ да го измѣнимъ, въ смисълъ, че се налага глоба, както г. г. юриститѣ настояха тукъ, само докогато е живо лицето, ами въ смисълъ, че се налага глобата на наслѣдството, даже когато лицето е умрѣло. Това има смисълъ и цѣль, но азъ се съгласихъ, защото трѣбва да правимъ концесии. Заповѣдайте, на ви концесии! Но отъ тамъ, отдѣто трѣбваше да бѣда подпомогнатъ, отъ тамъ се чува най-голѣмиятъ шумъ — доказателство, че този подоходенъ данѣкъ трѣбва да се изуча още много въ нашата страна. И г. Вълчо Георгиевъ излиза противъ една наредба, която е крайнѣтълниятъ камѣкъ за облагане на движимитѣ имоти.

Слѣдъ тѣзи обяснения, г. г. народни прѣдставители, слѣдъ тази отстъпка отъ общото правило за подоходния данѣкъ, която направихъ, че не може глобата да се налага, когато лицето е умрѣло, оставете поне члена тѣй, че тя може да се събере отъ наслѣдството му.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ направеното прѣдложение отъ г. Вълча Георгиевъ по чл. 28, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранието не приема.

Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ на трето четене законопроекта за военни данѣкъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Има думата г. министър-прѣдседателъ.

Министър-прѣдседателъ А. Малиновъ: Г. г. народни прѣдставители! Утрѣ, споредъ правилника, нѣмаме засѣдание, но азъ мисля, че народното прѣдставителство ще се съгласи да работимъ и утрѣшния денъ, и ходатайствувамъ да имаме за утрѣшното засѣдание слѣдующия дневенъ редъ: на първо мѣсто ще имаме на второ четене законопроекта за Българската централна кооперативна банка; слѣдъ това, на трето четене законопроекта за градобитнината и този за застраховката на рогатия добитѣкъ.

А. Краевъ: Да бѣхте турили най-напрѣдъ законопроекта за градобитнината.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата по дневния редъ г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Моля г. министър-председателя да се веселуна въ бълбжката, която ще направи.

Министър-председател А. Малиновъ: Слушамъ, г. Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Тя е слѣдната. Чувамъ, че г. министър-председателятъ прѣдлага да имаме за утрѣ на второ четене законопроекта за Кооперативната банка.

Министър-председател А. Малиновъ: Той остава отъ днешния дневенъ редъ.

Д. Драгиевъ: Азъ нѣмамъ нищо противъ, ако турите на трето четене прокараниятъ досега на второ четене законопроектъ, за да си минатъ реда; но колкото се отнася до въпроса за Кооперативната банка, добръ е да го отложите за друго по-благоприятно врѣме. Инакъ, ако го оставите прѣди бюджетитѣ, ще ни дадете основание да подозираме, че вие оставяте бюджетитѣ да се разглеждатъ по-късно. Прокарайте бюджетитѣ и, ако остане врѣме, тогава турете на второ четене законопроекта за Кооперативната банка. Та, нека почнемъ утрѣ съ законопроектитѣ, които подлежатъ на трето четене, слѣдъ туй бюджетопроектитѣ, на ситиѣ турете законопроекта за Кооперативната банка.

Министъръ А. Ляпчевъ: Съ тази теория дневенъ редъ не се измѣня.

Д. Драгиевъ: Инакъ, и г. финансовиятъ министъръ би се разсърдилъ, че бюджетопроектитѣ се оставятъ много настрана.

Министър-председател А. Малиновъ: Г. Драгиевъ и г. г. народни прѣдставители! Що се касае до законопроекта за Кооперативната банка, той е поставенъ на дневенъ редъ — гласувано е отъ Народното събрание да се постави на дневенъ редъ.

Д. Драгиевъ: Не бѣха раздадени бюджетопроектитѣ, но днесъ вече ни се раздадохъ.

Министър-председател А. Малиновъ: Какво съотношение има това съ бюджетопроектитѣ? Заради това прави прѣдложение да слѣдваме вотирания дневенъ редъ, споредъ който иде по реда си законопроектъ за Българската кооперативна банка, и попатитѣ да имаме на трето четене законопроекта за градобитнищата и други.

Д. Драгиевъ: Ние подозираме, че некаже да съкратите или прѣмахнете дебатитѣ по бюджета.

Министъръ Н. Мушановъ: Недѣйте подозира, г. Драгиевъ.

М. Златановъ: Хайде-е-е — подозирате!

Д. Драгиевъ: Ще вземете да упрекавате — ние ноне подозираме — че протакаме дебатитѣ по законопроекта за Кооперативната банка, за да отнемемъ врѣмето за бюджетопроектитѣ.

Министър-председател А. Малиновъ: На венчки подозрѣния не мога да отговоря.

Д. Драгиевъ: Още отсега отхвърляме всѣкакви упреци, що ни се биха направили, че ние говоримъ по законопроекта за Кооперативната банка, ужъ за да ви поирѣчимъ на бюджетопроектитѣ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които присматъ направеното прѣдложение отъ г. министър-председателя, да имаме засѣданне утрѣ, съ прѣдложения отъ него дневенъ редъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събраието приема. Вдигамъ засѣдаието.

(Вдигнато въ 9 ч. 55 м. вечерята)

Прѣседателъ: Д-ръ П. Ораховацъ. Подпрѣседателствующъ: Н. Гимиджийски.

Секретари: { П. Паскалевъ.
П. Войниковъ.

Началникъ на Стенографското бюро: Т. Гължбовъ.